

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
“ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ”**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**“ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ: ΜΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ”**

Επιμέλεια:

Δημήτριος Ε. Οικονόμου

Ο ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:

ΛΕΚΤΟΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Βόλος, 2010

Υπεύθυνη Δήλωση πρωτοτυπίας της διπλωματικής εργασίας

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στην Εφαρμοσμένη Οικονομική του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Βόλος, Ιούνιος 2010

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τους καθηγητές μου, τον επιβλέποντα Λέκτορα κ. Θ. Μεταξά και τον πρόεδρο του μεταπτυχιακού Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Γ. Χάλκο για την πολύτιμη βοήθειά τους. Ευχαριστώ επίσης την οικογένειά μου για την πλήρη συμπαράσταση και υποστήριξή της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ. 9
---------------	--------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	ΣΕΛ. 10-25
---	------------

2.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	ΣΕΛ. 10
2.1.1. ΠΛΗΡΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	ΣΕΛ. 10
2.1.2. ΜΟΝΟΠΩΛΙΟ.....	ΣΕΛ. 11
2.1.3. ΜΟΝΟΠΩΛΙΑΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	ΣΕΛ. 11
2.1.4. ΟΛΙΓΟΠΩΛΙΟ.....	ΣΕΛ. 12
2.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ.....	ΣΕΛ. 14
2.3. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.....	ΣΕΛ. 15
2.4. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΚΑΙ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 17
2.5. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 19
2.6. ΟΡΙΣΜΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 19
2.7. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.....	ΣΕΛ. 21
2.8. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 26-44
--	------------

3.1. Η ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	ΣΕΛ. 26
3.2. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 28
3.2.1. ΕΝΤΑΞΕΙΣ ΣΤΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΩΝ.....	ΣΕΛ. 28
3.2.2. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ.....	ΣΕΛ. 29

3.2.3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	ΣΕΛ. 30
3.2.4. ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ (ΔΕΙΦΟΡΙΑ) ΚΑΙ ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 31
3.2.5. ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	ΣΕΛ. 31
3.3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ.....	ΣΕΛ. 32
3.4. Η ΝΕΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ.....	ΣΕΛ. 33
3.5. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.....	ΣΕΛ. 34
3.6. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	ΣΕΛ. 37
3.6.1. ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΕΒΑΣΜΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	ΣΕΛ. 37
3.6.2. ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΑΠΟ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 40
3.6.2.1. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ.40
3.6.2.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	ΣΕΛ. 42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΠΗΓΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....ΣΕΛ. 45-48

4.1. ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	ΣΕΛ. 46
4.2. ΔΕΥΤΕΡΕΥΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	ΣΕΛ. 46
4.2.1. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΕΥΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	ΣΕΛ.47
4.2.2. ΠΗΓΕΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	ΣΕΛ.48
4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	ΣΕΛ. 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΤΥΧΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ – ΑΠΟΔΟΣΗ, ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ.....ΣΕΛ. 49-64

5.1. Η ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΜΕ.....	ΣΕΛ. 49
5.2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	ΣΕΛ. 50
5.3. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ.....	ΣΕΛ. 55
5.4. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ.....	ΣΕΛ. 59
5.5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	ΣΕΛ. 61

5.6. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ.....	ΣΕΛ. 62
5.7. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ.....	ΣΕΛ. 62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	ΣΕΛ. 65-74
---------------------------------------	-------------------

6.1. ΑΝΑΦΟΡΑ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΒΑΣΗ ΜΟΝΤΕΛΟΥ SWOT ΑΝΑΛΥΣΗΣ.....	ΣΕΛ. 65
Α. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	ΣΕΛ. 65
Β. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ.....	ΣΕΛ. 66
Γ. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ.....	ΣΕΛ. 68
Δ. ΑΠΕΙΛΕΣ.....	ΣΕΛ. 69
6.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ – ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ.....	ΣΕΛ. 69

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	ΣΕΛ. 75-81
-------------------------------------	-------------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 82-100
-------------------------	--------------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....	ΣΕΛ. 82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....	ΣΕΛ. 87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ.....	ΣΕΛ. 94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ.....	ΣΕΛ. 99

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται πτυχές της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με έμφαση κυρίως στις επιπτώσεις που είχε ως τώρα η ακολουθούμενη κοινή πολιτική και στις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η Ένωση –και τα κράτη μέλη- στο μέλλον. Η εργασία εκπονήθηκε ακολουθώντας τη θεωρητική προσέγγιση με επισκόπηση βιβλιογραφίας. Στο τέλος μια swot ανάλυση αιτιολογεί και ανακεφαλαιώνει τα όσα έχουν αναφερθεί στις προηγούμενες σελίδες. Η εργασία έχει την ακόλουθη δομή: Στην Εισαγωγή αναφέρεται η στρατηγική που ακολουθεί η επιχείρηση για την ισχυροποίησή της στη Βιομηχανική Αγορά. Κατόπιν δίνονται ορισμένα χαρακτηριστικά της δομής της Βιομηχανικής Αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο συγκεκριμένα αναπτύσσονται οι έννοιες του πλήρους ανταγωνισμού, του μονοπωλίου, του ολιγοπωλίου και του μονοπωλιακού ανταγωνισμού. Στη συνέχεια εξετάζεται το θεσμικό πλαίσιο της βιομηχανικής ευρωπαϊκής πολιτικής που περιλαμβάνει τις κατευθυντήριες γραμμές και τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες και δράσεις. Στο τέταρτο κεφάλαιο δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εταιρική κοινωνική ευθύνη και στους θεσμούς για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και πως επηρεάζουν την προοπτική των επιχειρήσεων στην Ευρώπη. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στη μεθοδολογία που ακολουθείται και παρουσιάζονται οι πηγές και οι τρόποι συλλογής των δευτερογενών δεδομένων. Εξετάζεται πόσο απέδωσε μέχρι σήμερα η βιομηχανική ευρωπαϊκή πολιτική, τις συνέπειες που είχε σε σχέση με τη διεύρυνση της Ένωσης, τις επιπτώσεις ως προς την αποβιομηχάνιση και την ανταγωνιστικότητα και τις προκλήσεις με την εμφάνιση νέων πόλων ανταγωνισμού. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην πρόσφατη βιομηχανική κρίση η οποία έχει επηρεάσει και την ευρωπαϊκή οικονομία και οδήγησε σε υιοθέτηση μέτρων τόνωσης της βιομηχανίας. Η εργασία τελειώνει με την παράθεση συμπερασμάτων που προκύπτουν από τη μέχρι τώρα απόδοση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής με κάποιους προβληματισμούς για το μέλλον.

Λέξεις – Κλειδιά: βιομηχανική αγορά, ανταγωνιστικότητα, Μικρομεσαίες επιχειρήσεις, εταιρική κοινωνική ευθύνη, χρηματοδοτική μίσθωση, φυσικό περιβάλλον.

Κωδικοί JEL: L00, L50

ABSTRACT

This thesis deals with aspects of the European industrial policy with emphasis. Mainly on the repercussions this common policy had until now and on the challenges the union and the member states have to confront with in the future. The thesis is written according to the theoretical approach with bibliographic preview. In the end a swot analysis summarizes the most important points. It has the following structure: In the introduction of the strategy pursued by the company for the strengthening of industrial market is concerned. At the following some of the characteristics of the structure of the Industrial Market in the European Union are given. More specifically, the concepts of fair competition, monopoly competition, monopoly and oligopoly are developed. Then, the institutional framework of the European industrial policy, which includes guidelines and major initiatives and actions, is examined. In the fourth chapter particular emphasis is given on corporate social responsibility and in the institutions for the protection of the natural environment and how they affect the prospect of enterprises in Europe. In continuity, the methodology is presented and also sources and methods of collection of secondary data. Also, someone can find a specific report on the results of the European industrial policy, among others, the consequences it had in connection with the recent enlargement of the Union, its repercussions regarding the deindustrialization and the competitiveness of the European economy, its threats by the parallel appearance of the new poles of competition. Moreover, at the end of the fifth part the recent industrial crisis is presented which has also influenced the European economy and led to the adoption of measures for industry reinforcement. The thesis concludes with the up to now attribution of the European industrial policy with certain reflections on the future.

Keywords: industrial market; competitiveness; small – to – medium sized enterprises; corporate social responsibility; leasing; natural environment.

JEL codes: L00, L50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

Ζούμε σε μια κοινωνία όπου η λειτουργία των επιχειρήσεων σε παγκόσμια βάση συνεχώς αλλάζει και όλοι μέσω της διαδικασίας της σωστής εφαρμογής του όρου σωστού προγραμματισμού και management, προσπαθούν να ισχυροποιήσουν την θέση τους στην αγορά και συγχρόνως να επιτύχουν το μεγαλύτερο ποσοστό κέρδους που μπορούν να έχουν για την επιχείρησή τους και το οποίο θα τους εξασφαλίσει την μακροβιότητα της επιχείρησης αυτής στην αγορά στην οποία λειτουργεί. Για να μπορέσει λοιπόν η κάθε επιχείρηση να ισχυροποιήσει την θέση της στην αγορά στην οποία βρίσκεται και λειτουργεί, θα πρέπει να ακολουθήσει μια στρατηγική και ένα συγκεκριμένο πλάνο management το οποίο θα είναι απολύτως προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τις ιδιότητές της.

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ως επιχειρήσεις λειτουργούν και οι διάφορες εταιρίες - βιομηχανίες στην Ελλάδα και στα διάφορα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσπαθώντας να ισχυροποιήσουν την παρουσία τους όχι μόνο στην εγχώρια αγορά προσπαθώντας συγχρόνως να επεκταθούν και στις νέες διαμορφούμενες αγορές της Ευρώπης. Από μέρους των αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης βέβαια, διεξάγεται μια συνεχής έρευνα ως προς την εφαρμογή των μέτρων τα οποία στοχεύουν στην ανάδειξη της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων αλλά και των επιπτώσεων και προοπτικών τα οποία εμφανίζονται στα κράτη μέλη της Κοινότητας.

Οι πλέον επιτυχημένες κοινωνίες και οικονομίες έχουν την ικανότητα να βασίζονται σε λειτουργία επιτυχημένων επιχειρήσεων. Βέβαια για να μπορέσουν να υπάρχουν τέτοιου είδους επιχειρήσεις, θα πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Οι θεσμοί εντός μιας κοινωνίας, θα πρέπει να αποδέχονται και να σέβονται την παρουσία και το ρόλο των επιχειρηματιών και επιχειρήσεων αυτών.

Η εξάσκηση κρατικής πολιτικής πρέπει να αποδέχεται το κρατικό περιβάλλον και να δημιουργεί μια αποτελεσματική λειτουργία και ανάπτυξη αυτού. Οι επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως επιτυχημένες, μπορούν να απολαμβάνουν το πλεονέκτημα της επιτυχίας τους και να είναι σε θέση να σταματούν την λειτουργία τους έως ότου εξυγιανθεί η αγορά (Παπαδάκης Β., 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Χαρακτηριστικά Λειτουργίας Βιομηχανικής Αγοράς στην Ευρώπη –Επιχειρήσεις και Βιομηχανική Πολιτική

2.1. Ποια τα Χαρακτηριστικά της Λειτουργίας της Βιομηχανικής Αγοράς στην Ευρώπη

Με κριτήριο τον βαθμό ανταγωνισμού σε μια αγορά, οι κλάδοι της οικονομίας διακρίνονται σε τέσσερις τύπους –μορφές αγορών ως ακολούθως. Στο ένα άκρο έχουμε τον **πλήρη ανταγωνισμό**, μια μορφή αγοράς στην οποία υπάρχουν πάρα πολλές επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Κάθε επιχείρηση είναι τόσο μικρή σε σχέση με το σύνολο του κλάδου που δεν έχει δύναμη να επηρεάσει την τιμή. Στο άλλο άκρο έχουμε το **μονοπώλιο**, όπου υπάρχει μόνο μια επιχείρηση στον κλάδο, η οποία δεν υφίσταται καθόλου ανταγωνισμό. Ενδιάμεσες μορφές είναι ο **μονοπωλιακός ανταγωνισμός**, όπου υπάρχουν αρκετές επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται και ελευθερία εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, και το **ολιγοπώλιο**, όπου υπάρχουν λίγες μόνο επιχειρήσεις και η είσοδος νέων επιχειρήσεων είναι περιορισμένη (<http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ20.htm>).

2.1.1. Πλήρης Ανταγωνισμός

Πλήρη **ανταγωνισμό** έχουμε, όταν στην αγορά υπάρχουν πολλοί πωλητές και δεν υπάρχουν περιορισμοί, οικονομικοί ή νομικοί, στην είσοδο και έξοδο από την αγορά για οποιονδήποτε θέλει να δραστηριοποιηθεί ως πωλητής. Κανείς από τους πωλητές δεν έχει επίδραση στις τιμές, επειδή υπάρχουν πολλοί πωλητές και ο καταναλωτής έχει αναρίθμητες εναλλακτικές επιλογές. Οι καταναλωτές δεν παρατηρούν κάποια σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των προϊόντων, άρα μία αύξηση των τιμών από έναν πωλητή θα ζημιώσει μόνο τον ίδιο, αφού θα οδηγήσει τους καταναλωτές στους άλλους πωλητές. Στην πράξη το μοντέλο αυτό δεν υπάρχει, αφού πάντα υπάρχουν ατέλειες στην αγορά.

Χαρακτηριστικά του πλήρους ανταγωνισμού

- Πολύ μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων και αγοραστών
- Δυνατότητα εισόδου και εξόδου για οποιαδήποτε επιχείρηση, οποιαδήποτε στιγμή

- Όλοι παράγουν ακριβώς το ίδιο αγαθό με ακριβώς το ίδιο κόστος
- Υπάρχει πλήρης πληροφόρηση σχετικά με το τι συμβαίνει ανά πάσα στιγμή
- Μια μεμονωμένη επιχείρηση δεν μπορεί να επηρεάσει την τιμή (είναι price taker)

Ως αγορά πλήρους ανταγωνισμού θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε το χρηματιστήριο και ορισμένα αγροτικά προϊόντα όπως το ρύζι, το καλαμπόκι και το σιτάρι.

2.1.2. Μονοπώλιο

Με τον όρο μονοπώλιο αναφερόμαστε στην ακραία μορφή αγοράς όπου μια μόνο επιχείρηση παράγει ένα προϊόν για το οποίο δεν υπάρχουν στενά υποκατάστατα. Στην περίπτωση αυτή η επιχείρηση ταυτίζεται με τον κλάδο παραγωγής του προϊόντος. Η φυσική τάση όλων των επιχειρήσεων είναι να αυξήσουν το κέρδος τους. Ο μονοπωλιακός προμηθευτής αυξάνει το κέρδος του μειώνοντας την παραγωγή και αυξάνοντας τις τιμές. Στην αγορά κυκλοφορούν λιγότερα αγαθά και ο καταναλωτής τα πληρώνει ακριβά.

Συνθήκες που οδηγούν σε μονοπώλια

- Ύπαρξη σημαντικών οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή (ή/και το σχετικά μικρό μέγεθος της αγοράς). Το ελάχιστο μέσο κόστος επιτυγχάνεται σε υψηλό επίπεδο παραγωγής. Οι κλάδοι αυτοί αποτελούν «φυσικά μονοπώλια».
- Η αποκλειστική ιδιοκτησία των πρώτων υλών.
- Η κατοχή αποκλειστικού δικαιώματος εκμετάλλευσης ενός προϊόντος ή μιας μεθόδου παραγωγής μέσω διπλώματος ευρεσιτεχνίας (νομική προστασία)
- Η παραχώρηση από το κράτος αποκλειστικού δικαιώματος στην παραγωγή (π.χ. επιχειρήσεις κοινής ωφελείας)
- Ο αθέμιτος ανταγωνισμός
- Η κατοχή από μια επιχείρηση της γνώσης και της τεχνολογίας που απαιτείται για την παραγωγή του προϊόντος.

2.1.3. Μονοπωλιακός Ανταγωνισμός

Η δομή αγοράς που παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά μονοπωλίου και ορισμένα χαρακτηριστικά ανταγωνισμού ονομάζεται μονοπωλιακός ανταγωνισμός.

Τα χαρακτηριστικά του είναι:

- Υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται για την ίδια ομάδα πελατών.
- Διαφοροποίηση προϊόντος: κάθε επιχείρηση παράγει ένα προϊόν που είναι (λίγο ή πολύ) διαφορετικό από των άλλων επιχειρήσεων, άρα διαθέτει (περιορισμένη) μονοπωλιακή δύναμη. Έτσι η τιμή δεν θεωρείται ως δεδομένη από την επιχείρηση και η ατομική καμπύλη ζήτησης έχει αρνητική κλίση. Όμως λόγω της ύπαρξης στενών υποκατάστατων του προϊόντος η ζήτηση χαρακτηρίζεται από υψηλή ελαστικότητα.
- Ελευθερία εισόδου και εξόδου στον κλάδο: έτσι ο αριθμός των επιχειρήσεων μεταβάλλεται μέχρι να μηδενιστούν τα υπερκανονικά κέρδη (επισημαίνεται ότι η έννοια του κλάδου στον Μονοπωλιακό Ανταγωνισμό δεν είναι πολύ σαφής, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να κατασκευαστούν καμπύλες αγοραίας προσφοράς και ζήτησης). Αύξηση της ζήτησης του προϊόντος μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση της διαφήμισης που είναι αρκετά έντονη στον μονοπωλιακό ανταγωνισμό.

Παραδείγματα μονοπωλιακού ανταγωνισμού είναι τα καταστήματα ενδυμάτων, τα πρατήρια βενζίνης, τα κουρεία, τα κομμωτήρια, τα φροντιστήρια, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια.

2.1.4. Ολιγοπώλιο

Ολιγοπώλιο σχηματίζεται, όταν ο αριθμός επιχειρήσεων στην αγορά είναι τέτοιος, ώστε κάθε επιχείρηση μεμονωμένα να έχει τη δυνατότητα να επιδρά πάνω στην συνολικά προσφερόμενη ποσότητα, άρα και στην τιμή. Βασικό χαρακτηριστικό του ολιγοπωλίου είναι ότι οι ενέργειες μιας επιχείρησης έχουν επίδραση στην συμπεριφορά των άλλων επιχειρήσεων. Μια αγορά ονομάζεται ολιγοπωλιακή όταν ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων ελέγχει μεγάλο μέρος της αγοράς. Όμως οι ολιγοπωλιακές αγορές δεν είναι όλες πανομοιότυπες, αλλά διαφέρουν ως προς την δομή τους και επομένως ως προς την συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Σε κάποιες ολιγοπωλιακές αγορές το προϊόν είναι ομοιογενές ενώ σε κάποιες άλλες (που είναι η πλειοψηφία) διαφοροποιημένο.

Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά που είναι κοινά σε όλες τις ολιγοπωλιακές αγορές είναι:

- Ύπαρξη εμποδίων εισόδου. Τέτοια είναι η διαφοροποίηση του προϊόντος, το απόλυτο κοστολογικό πλεονέκτημα, οι οικονομίες κλίμακας και γενικότερα η ύπαρξη υψηλού «μη ανακτήσιμου» κόστους (π.χ. δαπάνες για διαφήμιση, για έρευνα - ανάπτυξη κλπ)
- Η αλληλεξάρτηση των επιχειρήσεων. Λόγω του μικρού αριθμού επιχειρήσεων η κάθε μια από αυτές πρέπει να λαμβάνει υπόψη της την συμπεριφορά των υπολοίπων. Είναι λοιπόν αδύνατο να προβλεφθεί η επίδραση μιας μεταβολής της τιμής μιας επιχείρησης επί των πωλήσεών της αν δεν γίνουν κάποιες υποθέσεις για τις αντιδράσεις των άλλων επιχειρήσεων. Για αυτόν τον λόγο δεν υπάρχει μια μοναδική γενική θεωρία του ολιγοπωλίου.

Παραδείγματα ολιγοπωλίου είναι οι αγορές τσιμέντου, η κινητή τηλεφωνία, ηλεκτρικές συσκευές όπως ψυγεία, πλυντήρια, κουζίνες, αυτοκίνητα ΙΧ, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, εφημερίδες, περιοδικά, τσιγάρα, απορρυπαντικά, γάλα.

Συνοπτικά οι μορφές αγοράς παρουσιάζονται στον πίνακα 1 με τα χαρακτηριστικά τους:

Πίνακας 1: Μορφές και χαρακτηριστικά της δομής της βιομηχανικής αγοράς

	Πλήρης ανταγωνισμός	Ατελής ανταγωνισμός		
		Μονοπωλιακός ανταγωνισμός	Ολιγοπώλιο	Μονοπώλιο
Αριθμός επιχειρήσεων	Πολύ μεγάλος	Μεγάλος	Μικρός	1 επιχείρηση
Δυνατότητα εισόδου	Απεριόριστη	Απεριόριστη	Περιορισμένη	Καμία
Τύπος του Προϊόντος	Ομοιογενές	Διαφοροποιημένο	Ομοιογενές ή διαφοροποιημένο	Μοναδικό
Παράδειγμα	Παραγωγή λαδιού	Εστιατόρια	Αυτοκινητοβιομηχανία	ΔΕΗ
Καμπύλη ζήτησης της επιχείρησης	Οριζόντια. Η επιχείρηση δεν επηρεάζει την τιμή	Με αρνητική κλίση, αλλά σχετικά ελαστική. Η επιχείρηση έχει κάποιο έλεγχο στην τιμή	Με αρνητική κλίση, σχετικά ανελαστική. αλλά εξαρτάται από τις αντιδράσεις των ανταγωνιστών στις μεταβολές της τιμής	Με αρνητική κλίση, πιο ανελαστική από του ολιγοπωλίου. Η επιχείρηση έχει σημαντικές δυνατότητες ελέγχου της τιμής

Πηγή: <http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ20.htm>

2.2. Η Έννοια της “Επιχείρησης” στην Ευρώπη και Θεσμοί που Σχετίζονται με τη Λειτουργία της

Αναφερόμενος κάποιος στην έννοια της “επιχείρησης”, θα μπορούσε να πει πως πρόκειται για έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς μιας κοινωνίας. Η συγκεκριμένη έννοια κατέχει την ίδια θέση που έχουν και άλλοι εξίσου σημαντικοί θεσμοί, όπως η αγορά και το κράτος εντός μιας κοινωνίας. Με την λειτουργία όλων των ειδών των επιχειρήσεων, επιτυγχάνεται η παραγωγή του μεγαλύτερου μέρους του πλούτου μιας κοινωνίας, παρέχεται η δυνατότητα στις διάφορες κυβερνήσεις να καταπολεμήσουν την ανεργία με την δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς επίσης γίνεται εφικτή η παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης των μελών της κοινωνίας. Τέλος γίνεται προώθηση των επενδύσεων και των καινοτομιών που οδηγούν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Οι επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως επιτυχημένες, μπορούν να απολαμβάνουν το πλεονέκτημα της επιτυχίας τους και να είναι σε θέση να μπορούν να σταματούν την λειτουργία τους έως ότου εξυγιανθεί η αγορά. Η κρατική πολιτική που εξασκείται, θα πρέπει πάντα να έχει ως πρωταρχικό σκοπό την κοινωνική συνεισφορά των διαφόρων επιχειρήσεων. Θα πρέπει να φροντίζει για την εφαρμογή των νόμων και των κανόνων ανταγωνισμού αλλά και την δίκαιη διανομή διαφόρων κοινωνικών πλεονασμάτων.

Η ύπαρξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα ξεπερνά το 99% των επιχειρήσεων τόσο στην Ελλάδα όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ οι πολύ μικρές επιχειρήσεις έως 9 ατόμων, ανέρχονται στο 97% στην Ελλάδα και στο 92% στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιστοίχως και απασχολούν το 56% των εργαζομένων στην Ελλάδα και το 35% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο, η αύξηση της απασχόλησης θα επιτυγχάνει μέσω των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι επτά από τις δέκα νέες θέσεις εργασίας που θα προκύψουν, θα προέρχονται από αυτού του είδους τις επιχειρήσεις (ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2006). Είναι εξίσου σημαντικό να αναφερθεί πως στους τομείς ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, πραγματοποιείται μια προσπάθεια για απλούστευση της φορολογίας και κάποιες διαρθρωτικές κινήσεις στην αγορά, οι οποίες θα βοηθήσουν σημαντικά στην ανάπτυξη αυτών.

Θα πρέπει να γίνει απολύτως κατανοητό πως οι υποδομές της Ελληνικής και Ευρωπαϊκής οικονομίας, είναι απαραίτητες για την σωστή και αποτελεσματική λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σχετικά με τις υποδομές αυτές, οι κρατικοί παράγοντες θα

πρέπει να φροντίζουν για την σωστή εφαρμογή των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων καθώς και την ομαλή λειτουργία των δικτύων που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις αυτές. Δίκτυα όπως το ενεργειακό, τραπεζικό και τηλεπικοινωνιακό. Επιπλέον απαιτείται η απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, ένα φαινόμενο που βασανίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην συναλλαγή τους με το δημόσιο καθώς και η παύση κάποιων αντικινήτρων και ευκολία πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα.

Το γεγονός αυτό θέτει τους όρους για την καλύτερη εφαρμογή ενός σωστού νομοθετικού πλαισίου για την ορθή λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρώπη, αλλά και για μια δημόσια διοίκηση η οποία θα μεριμνά για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής χωρίς να θέτει φραγμούς στην λειτουργία των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Το κάθε διοικητικό και νομοθετικό πλαίσιο, θα πρέπει να τονίζει την προστασία των δικαιωμάτων της επιχείρησης στην Ελλάδα και την Ευρώπη, την ταχεία επίλυση όποιων διαφορών με το δημόσιο καθώς και την άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή νόμων και κανόνων προστασίας των πολιτών και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος (Τσαούσης, 1979). Θα πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό, πως μια μικρομεσαία επιχείρηση δεν λειτουργεί ανεξάρτητη από νόμους και θεσμούς εντός μιας κοινωνίας. Οι θεσμοί αυτοί σχετίζονται άμεσα από τις εκάστοτε φορολογικές και ασφαλιστικές δικλίδες που υπάρχουν και έχουν θεσπιστεί για την προστασία των εργαζομένων σε αυτές. Προκειμένου όμως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να μπορέσουν να λειτουργούν σωστά και να μην παρεμποδίζονται από τέτοιου είδους θεσμούς εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να εφαρμόζονται όσο το δυνατόν καλύτερα τα εξής παρακάτω:

- Δημιουργία ενός ενιαίου φορέα διοικητικών διαδικασιών και αδειών
- Απλούστευση και κωδικοποίηση των ρυθμίσεων και αδειών που χορηγούνται σε ετήσια βάση
- Παροχή φορολογικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις
- Εφαρμογή και εποπτεία αναπτυξιακών κινήτρων για την υλοποίηση κάποιων έργων υποδομής μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε βάση ανάπτυξης οργανισμών περιφέρειας.

2.3. Η Σημασία των “Επιχειρήσεων” για την Ελλάδα και την Κοινότητα

Έως και το έτος 1970, η οικονομική θεωρία εκείνης της εποχής τόνιζε ιδιαίτερα τα σημαντικά πλεονεκτήματα των μεγάλων και δυνατών επιχειρήσεων αφού θεωρούσε πως η επιτυχία κάποιας επιχείρησης ήταν συνυφασμένη με το μέγεθος εκείνης. Το ακριβές μέγεθος της παραγωγής και οι διάφορες οικονομίες κλίμακας, ήταν από τα πλέον καθοριστικά σημεία για την περαιτέρω επιβίωση και ανταγωνιστικότητα μιας μεγάλης ή μικρής επιχείρησης στην Ελληνική κοινωνία. Κάτι τέτοιο βέβαια ενίσχυε σημαντικά την ανάπτυξη των μεγάλων επιχειρήσεων και έθετε κάποιους φραγμούς στην ανάπτυξη των αποκαλούμενων “Επιχειρήσεων”. Τα διάφορα όμως εμπειρικά στοιχεία σε παγκόσμια βάση, δείχνουν ότι τα εκάστοτε οικονομικά αποτελέσματα δεν συμβαδίζουν απολύτως με το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις απασχολούν μεγάλο μέρος του ενεργού εργατικού πληθυσμού της χώρας και η παρουσία τους εξελίσσεται σε βασικό παράγοντα αύξησης της απασχόλησης, προώθηση της επιχειρηματικής καινοτομίας και βελτίωση της παραγωγικότητας.

Μια επιχείρηση δεν ορίζεται από έναν ευρέως αποδεκτό ορισμό αλλά κάθε φορά αναφέρεται βάσει των συγκεκριμένων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην χώρα και των εφαρμοσμένων σε αυτήν πολιτικών (Κόγκας, 2007). Μια μικρομεσαία επιχείρηση μπορεί να απασχολεί διαφορετικό αριθμό εργαζομένων από χώρα σε χώρα, αφού οι διαφορές που εντοπίζονται στον πληθυσμό μιας χώρας μπορούν να καθορίζουν και τα ανάλογα μεγέθη. Για παράδειγμα, μια μικρομεσαία επιχείρηση στις Η.Π.Α. μπορεί να απασχολεί περίπου 400 εργαζομένους, στην Κίνα λιγότερο από 300 και στις χώρες της Γαλλίας και Γερμανίας κάτι λιγότερους από 45.

Σύμφωνα με τον αντίστοιχο νόμο που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (αρ. L107/8, 30-4-96), ως επιχείρηση ορίζεται εκείνη η οποία απασχολεί έως 250 άτομα εργατικό προσωπικό, επιτυγχάνει έναν ετήσιο κύκλο εργασιών έως 40 εκατομμύρια ευρώ και το σύνολο του ισολογισμού της δεν υπερβαίνει τα 27 εκατομμύρια ευρώ (OECD, Key ICR Indicator). Στην χώρα της Ελλάδας βέβαια, ως μικρομεσαία επιχείρηση ορίζεται εκείνη η οποία απασχολεί έως 100 άτομα εργατικό προσωπικό. Μια τέτοιου είδους επιχείρηση στον Ελληνικό χώρο, είναι συνήθως οικογενειακής φύσης και η διοίκηση της εξασκείται από τον κάτοχο της και επιχειρηματία αυτής. Σύμφωνα με αυτές τις συνθήκες, η Τράπεζα της Ελλάδος και για λόγους χρηματοδότησης από το αντίστοιχο κεφάλαιο της Νομισματικής Ένωσης 197/11/78, χαρακτηρίζει την μικρομεσαία επιχείρηση ως μεταποιητική όπου το ανώτατο ύψος του μέσου κύκλου εργασιών της αντίστοιχης τελευταίας τριετίας δεν υπερβαίνει τα 2.500.000 ευρώ (OECD, Key ICR Indicators).

Η Ελλάδα θεωρείται η χώρα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αφού αυτού του είδους οι εταιρείες οι οποίες απασχολούν λιγότερο από 100 άτομα προσωπικό είναι πάρα πολλές. Οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Εξίσου σημαντική είναι και η ύπαρξη των λεγόμενων “μικρών” επιχειρήσεων, που απασχολούν λιγότερο από 10 άτομα προσωπικό. Σε μια αντίστοιχη έρευνα που διεξήχθη από την ΕΣΥΕ κατά την περίοδο της δεκαετίας 1978-88, η μέση ετήσια μεταβολή της απασχόλησης ήταν υψηλότερη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (+2,0%) από την αντίστοιχη στις μεγάλες επιχειρήσεις (-1,0%).

Από στοιχεία του ICAP προκύπτει ότι και κατά το χρονικό διάστημα 1988-96, υπάρχει αύξηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε βάρος των μεγάλων επιχειρήσεων, και ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων και ως προς τον αριθμό των απασχολουμένων σε αυτές. Είναι αξιοσημείωτο ότι η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης προήλθε από την κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων (ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 1997).

2.4. Αδυναμίες και πλεονεκτήματα των “Επιχειρήσεων”

Οι αποκαλούμενες επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολλές αδυναμίες αλλά και πλεονεκτήματα συνάμα. Από τα πλέον σημαντικότερα μειονεκτήματα, είναι αυτό της χαμηλής παραγωγικότητας και το οποίο θα πρέπει να αποδοθεί στον χαμηλό βαθμό χρησιμοποίησης εξελιγμένης τεχνολογίας καθώς και ανεπαρκή ύπαρξη οργανωμένης παραγωγής. Επιπλέον η μη σωστή εφαρμογή εξελιγμένων μεθόδων διαχείρισης και Marketing αλλά και διοίκησης, αποτελούν σοβαρά μειονεκτήματα.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως, παρουσιάζουν κάποιες δυσκολίες πρόσβασης λόγω της ύπαρξης υψηλού κινδύνου που τις διακατέχει καθώς και έλλειψη ικανών εγγυήσεων λόγω της οικογενειακής τους φύσης. Ένα ακόμα μειονέκτημα που εντοπίζεται στην λειτουργία τους είναι και η περιορισμένη πρόσβαση που έχουν στις διάφορες κεφαλαιαγορές. Συνεπώς, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καταλήγουν σε έναν βραχυπρόθεσμο δανεισμό αλλά και σε πιστώσεις προμηθευτών για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών για κεφάλαιο κίνησης.

Από αυτές τις επιχειρήσεις, λίγες είναι εκείνες οι οποίες εφαρμόζουν την μέθοδο leasing (χρηματοδοτική μίσθωση), την μέθοδο factoring (σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων) αλλά και την μέθοδο venture capital (επιχειρηματικό κεφάλαιο υψηλού κινδύνου), ως εναλλακτικές λύσεις εξεύρεσης επιχειρηματικών κεφαλαίων. Ως εκ

τούτου, αυτού του είδους οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν πρόβλημα στην ανάπτυξη των επενδύσεων τους σε μεγάλη εμβέλεια και έχουν δυσκολία στον σχεδιασμό των επενδυτικών τους προγραμμάτων.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί πως οι επιχειρήσεις δεν κάνουν χρήση του στρατηγικού προγραμματισμού και άλλων σχετικών τεχνικών σύγχρονης διοίκησης και αρχών management. Επιπλέον δεν δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις στρατηγικές συμμαχίες, την μέτρηση ικανοποίησης πελατών αλλά και στον ανταγωνισμό και την σύγκριση τους με άλλες επιχειρήσεις” (Clarke & Clegg, 1998). Σύμφωνα επίσης με τους ειδικούς, “οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις υστερούν σημαντικά έναντι των μεγάλων στον τομέα Marketing, στην ανάπτυξη των εξαγωγών αλλά και στην σαφή και αποτελεσματική χρήση δεδομένων πληροφόρησης (Clarke & Clegg 1998).

Η ύπαρξη βέβαια των επιχειρήσεων δεν χαρακτηρίζεται από αδυναμίες και μειονεκτήματα. Οι λόγοι ύπαρξης τους είναι και εκείνοι που ουσιαστικά αποτελούν τα βασικά τους πλεονεκτήματα. Κάποια από αυτά τα πλεονεκτήματα είναι τα ακόλουθα:

- Ευελιξία στην παραγωγή
- Γρήγορη και εύκολη αφομοίωση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας
- Προσαρμοστικότητα στην αγορά
- Ταχύτητα στην λήψη των επιχειρηματικών τους αποφάσεων
- Συμβολή στην ανάπτυξη και απασχόληση απομονωμένων περιοχών
- Προσωπικές πελατειακές σχέσεις

Η χρήση αυτών των επιχειρήσεων από τους καταναλωτές και μέσω των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), είναι ένα σοβαρό θέμα το οποίο θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο αυτής της πτυχιακής εργασίας. Συνάμα όμως η χρήση ευέλικτης τεχνολογίας μέσω υπολογιστών και η εισαγωγή νέων μηχανημάτων και υλικών, είναι ένας θετικός παράγοντας ο οποίος τείνει να μειώσει δραματικά το κατώτερο όριο στις κλίμακες παραγωγής. Η εκτίμηση η οποία διενεργείται σχετικά με την οικονομική συμπεριφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, είναι ένας παράγοντας ο οποίος προκαλεί το ενδιαφέρον των τραπεζών, προμηθευτών, επενδυτικών εταιρειών, ασφαλιστικών εταιρειών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Κύριος στόχος όλων αυτών είναι ο προσδιορισμός της οικονομικά εύρωστης επιχείρησης ή αλλιώς της επιχείρησης που παρουσιάζει το μικρότερο πιστωτικό κίνδυνο (Montana & Charnov, 2005). Βέβαια το σύνολο των προβληματικών και αδύναμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον για την άσκηση της κρατικής

πολιτικής και ενδυνάμωσης των επιχειρήσεων αυτών. Χρειάζεται όμως μια περαιτέρω μελέτη η οποία θα ενσωματώνει κάποιες ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τομείς αυτών, όπως τεχνογνωσία, θέση τους στην αγορά, διοίκηση και επίπεδο έρευνας και ανάπτυξης.

2.5. Προοπτικές για τις “Επιχειρήσεις”

Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο πως οι επιχειρήσεις κατέχουν ιδιαίτερα υψηλό βάρος για την Ελληνική οικονομία και από την επιτυχή τους ανάπτυξη, εξαρτάται και μεγάλο μέρος της οικονομικής πορείας του τόπου. Όπως κάθε είδος επιχείρησης, έτσι και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις παρουσιάζουν προοπτικές αλλά και προβλήματα. Για να μπορέσουν να είναι πιο ανταγωνιστικές, θα πρέπει να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν στρατηγικές σημασίας, με ή χωρίς την συμβολή του κράτους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, είναι επιτακτική η ανάγκη ενός σχεδίου ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις αυτές. Σε αυτό το σχέδιο ανάπτυξης θα πρέπει να κωδικοποιηθούν και να συγκεντρωθούν όλα τα μέτρα που τάσσονται υπέρ της λειτουργίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και να εντοπισθούν τυχόν αδυναμίες και ελλείψεις.

Όπως έχει ειπωθεί αρκετές φορές εντός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, χαρακτηρίζεται ως επιτακτική η ανάγκη για δημιουργία νέου χρηματοδοτικού πλαισίου στήριξης, δημιουργία απαιτούμενων υποδομών, όπως εκθεσιακοί χώροι, κέντρα καινοτομίας και σχεδιασμού προϊόντων, υποστήριξης και πληροφόρησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στήριξη των παραγομένων προϊόντων με κατοχύρωση των προδιαγραφών ποιότητας και αποκλεισμού των προϊόντων που δεν πληρούν προϋποθέσεις υγιούς ανταγωνισμού, ενθάρρυνση δημιουργίας συνεργασιών των επιχειρήσεων, συνεργασίες με πανεπιστημιακά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα για προώθηση της έρευνας, τεχνογνωσίας και καινοτομίας, δημιουργία «θερμοκοιτίδων», για τη στήριξη των νέων επιχειρήσεων, προώθηση της δικτύωσής τους και του ηλεκτρονικού επιχειρείν στις επιχειρήσεις αυτές (OECD, Key ICR Indicators).

2.6. Ορισμός Βιομηχανικής Πολιτικής

Σύμφωνα με έναν ευρύ ορισμό, η βιομηχανική πολιτική αποτελεί ένα σύστημα εργαλείων που επιδρούν πάνω στον παραγωγικό μηχανισμό μιας οικονομίας με τρόπο άμεσο ή έμμεσο. Η άμεση βιομηχανική πολιτική στοχεύει ευθέως στις συνθήκες παραγωγής,

διακίνησης/προώθησης και εμπορίας. Η έμμεση, από την άλλη, κάνει χρήση εργαλείων μακροοικονομικής πολιτικής (νομισματική/πιστωτική, εισοδηματική, δημοσιονομική, συναλλαγματική) για την επίτευξη βιομηχανικών στόχων. Σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στη μεταποίηση από την άμεση βιομηχανική πολιτική. Αν θέλαμε να συνοψίσουμε τις διαφορές ανάμεσα σε άμεση και έμμεση βιομηχανική πολιτική θα λέγαμε ότι αφορούν κυρίως: α) στο χρονικό ορίζοντα, με την έννοια ότι η άμεση βιομηχανική πολιτική έχει μακροχρόνια στόχευση και β) στην επιλεκτικότητα/ μη- επιλεκτικότητα των αποδεκτών της πολιτικής. Δηλαδή η έμμεση βιομηχανική πολιτική αποδέχεται ως δεδομένη την υπάρχουσα κοινωνικοθεσμική δομή, ενώ η άμεση θέτει ως στόχο τη μεταβολή αυτής (Sarfati, 1998).

Αν υιοθετηθεί ένας στενότερος ορισμός, βιομηχανική πολιτική αποτελούν οι μακροχρόνιες μικροοικονομικές πρωτοβουλίες από την πλευρά της προσφοράς, που κατευθύνονται προς συγκεκριμένες επιχειρήσεις και δραστηριότητες με στόχο να επιταχύνουν την οικονομική αναδιάρθρωση. Υπενθυμίζουμε ότι η διαδικασία της αναδιάρθρωσης παρουσιάζει όχι μόνο θετικές αλλά και αρνητικές πτυχές: θετικές πτυχές είναι εκείνες που οδηγούν σε νέους κλάδους ή σε νέα προϊόντα και νέες διαδικασίες παραγωγής σε προϋπάρχοντες κλάδους. Αρνητικές είναι εκείνες που συνεπάγονται μεταβίβαση πόρων από κάποιες δραστηριότητες σε κάποιες άλλες (εγκατάλειψη, κλείσιμο). Σύμφωνα με τον ορισμό των Saunders και Thornhill (2000) η βιομηχανική πολιτική περιλαμβάνει τις εξής πλευρές: επιλεκτική προώθηση συγκεκριμένων κλάδων ή κατηγοριών οικονομικής δραστηριότητας, χρηματοοικονομική στήριξη των επενδύσεων και της E&A, καθώς και ρύθμιση του διεθνούς εμπορίου (Λυμπεράκη, 1996).

Εν κατακλείδι η βιομηχανική πολιτική είναι μια γενική ταμπέλα που περιγράφει ένα μεγάλο αριθμό ποικίλων μικροοικονομικών πρωτοβουλιών από την πλευρά της προσφοράς, που στοχεύουν στη βελτίωση των επιδόσεων της αγοράς με πολλούς και διάφορους τρόπους. Δεν συμπίπτει όμως με κάθε μικροοικονομική πρωτοβουλία από την πλευρά της προσφοράς. Αφορά σε εκείνες μόνο τις πρωτοβουλίες που απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε επιχειρήσεις. Τούτο σημαίνει ότι η βιομηχανική πολιτική έχει πρωτίστως μικροοικονομική (π.χ. αύξηση βιομηχανικών εξαγωγών ή επιτάχυνση του ρυθμού καινοτομίας σε προϊόντα και μεθόδους παραγωγής) και όχι μακροοικονομική (πλήρης απασχόληση ή μείωση του πληθωρισμού) στόχευση, ακόμα και αν μακροχρόνια επενεργεί και στο μακροοικονομικό πεδίο. Επιπλέον, το γεγονός ότι αποδέκτες της βιομηχανικής πολιτικής είναι οι επιχειρήσεις, την ξεχωρίζει από την εκπαιδευτική ή τη φορολογική πολιτική, αλλά δεν την ξεχωρίζει από την πολιτική

εμπορίου ή την περιφερειακή πολιτική και άρα περιλαμβάνει την πολιτική για την έρευνα και ανάπτυξη καθώς και την πολιτική ανταγωνισμού (Λυμπεράκη, 1996 και Geroski, 2007).

2.7. Στόχοι της βιομηχανικής πολιτικής και μορφές κρατικής παρέμβασης

Όπως προαναφέραμε το ζητούμενο από την πλευρά της βιομηχανικής, και γενικότερα οικονομικής, πολιτικής είναι να εντοπιστούν οι πλέον αποτελεσματικοί τρόποι που θα τονώσουν την προσαρμοστικότητα (αναδιάρθρωση) και την αναβάθμιση της κάθε οικονομίας. Ειδικότεροι στόχοι της βιομηχανικής πολιτικής είναι οι:

- Εξασφάλιση αποδοτικού μεγέθους των επιχειρήσεων και αποδοτικής χρησιμοποίησης της παραγωγικής ικανότητας αυτών. Σκοπός της κρατικής (βιομηχανικής) πολιτικής είναι η δημιουργία συνθηκών που να εξασφαλίζουν την παραγωγή του προϊόντος του κλάδου σε μονάδες άριστου μεγέθους, οι οποίες να μην έχουν χρόνια υποαπασχολούμενη (πλεονάζουσα) παραγωγική ικανότητα.
- Αποφυγή τόσο των μονοπωλιακών κερδών όσο και των χρόνια καθαρών ζημιών. Εδώ υπάγονται τα μέτρα ελέγχου των μονοπωλιακών κερδών καθώς και τα μέτρα εξυγιάνσεως παραγωγικών κλάδων που τελούν σε χρόνια ύφεση.
- Εξασφάλιση της εφαρμογής των καταλληλότερων μεθόδων εκμετάλλευσης των εξαντλήσιμων φυσικών πόρων.
- Εξασφάλιση ικανοποιητικού ρυθμού προοδευτικότητας των επιχειρήσεων. Επί του προκειμένου η κρατική (βιομηχανική) πολιτική αποβλέπει στη δημιουργία κινήτρων για τη βελτίωση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, την εφαρμογή νέων μεθόδων παραγωγής, τη δημιουργία νέων προϊόντων ή βελτίωση μεθόδων.
- Εξασφάλιση άριστου επιπέδου παραγωγής, ποσοτικώς και ποιοτικώς.

(Γιαννίτσης et al., 1993).

Δύο είναι οι μορφές της κρατικής παρέμβασης, η οποία πρέπει να ασκείται κατά τρόπο ορθολογικό και να μην φτάνει σε σημείο ουσιαστικής καταργήσεως της ελευθερίας των επιχειρήσεων: άσκηση άμεσων ελέγχων και άσκηση έμμεσων ελέγχων.

Οι άμεσοι έλεγχοι συνίστανται στον απευθείας από το κράτος καθορισμό του επιπέδου παραγωγής των επιχειρήσεων, των τιμών πωλήσεων του προϊόντος, των περιθωρίων κερδών, του τρόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων και των μεθόδων παραγωγής. Ωστόσο η υιοθέτηση των ελέγχων πρέπει να γίνεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. έλεγχος των τιμών

βασικών ειδών προς αποφυγή υπερβολικών κερδών του εμπορίου και των λοιπών μεσαζόντων σε βάρος των επιχειρήσεων), διότι η εκτεταμένη εφαρμογή τους αντίκειται στις αρχές του συστήματος της ελεύθερης οικονομίας.

Με τη λήψη έμμεσων ελέγχων ωθούνται οι επιχειρηματίες στη λήψη αποφάσεων προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρηματίες διατηρούν την ελευθερία λήψης αποφάσεων για το επίπεδο παραγωγής και τιμών των προϊόντων, αλλά το κράτος επηρεάζει μέσω διαφόρων απαγορευτικών ρυθμίσεων ή θετικής δράσης τις αποφάσεις των επιχειρηματιών. Οι μορφές των έμμεσων ελέγχων είναι δυνατόν να καταταγούν σε τέσσερις κατηγορίες:

A) Έλεγχος της διαρθρώσεως της αγοράς

Λέγοντας διάρθρωση της αγοράς εννοούμε τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς όπως: α) τον αριθμό των αγοραστών και πωλητών, β) το βαθμό διαφοροποίησης του προϊόντος και γ) την ελευθερία εισόδου νέων μονάδων στην αγορά. Οι έλεγχοι διαρθρώσεως είναι δυνατόν να αποβλέπουν στην αύξηση ή μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων, αύξηση ή μείωση της διαφοροποίησης του προϊόντος, αύξηση ή περιορισμό της ελευθερίας εισόδου νέων επιχειρήσεων ώστε να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική λειτουργία του κλάδου.

B) Έλεγχος της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων

Πιο συγκεκριμένα λαμβάνονται μέτρα ελέγχου του τρόπου με τον οποίο οι επιχειρήσεις λαμβάνουν τις αποφάσεις τους σχετικά με τον καθορισμό του επιπέδου της παραγωγής και των τιμών. Τα μέτρα αυτά αποβλέπουν στην απαγόρευση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων που οδηγεί σε απόκλιση από το στόχο της ικανοποιητικής λειτουργίας του κλάδου.

Για παράδειγμα, η συμφωνία των επιχειρήσεων για τον καθορισμό του ύψους παραγωγής και του ύψους των τιμών με τρόπο που να εξασφαλίζουν υπερβολικά κέρδη ή κατά τρόπο που να αποκλείουν την είσοδο νέων μονάδων στον κλάδο επιβεβαιώνουν την παραπάνω συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

Η πολιτική ελέγχου της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων πρέπει να λαμβάνει τη μορφή όχι άμεσων ελέγχων αλλά απαγόρευσης διαφόρων μεθόδων που καταργούν τον ανταγωνισμό και δημιουργούν μονοπωλιακές καταστάσεις. Περιορισμοί της πολιτικής ελέγχου της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων αναφέρονται ο αθέμιτος ανταγωνισμός, η συγχώνευση ή εξαγορά των επιχειρήσεων για την απόκτηση μονοπωλιακής δύναμης, η εφαρμογή μεθόδων παραπλάνησης των ανταγωνιστών, η συνεννόηση των επιχειρήσεων για

αποκλεισμό άλλων από τον κλάδο και η δυσχέρεια ανίχνευσης τάσεων μονοπωλιακής συγκέντρωσης.

Γ) Έλεγχος της κατανομής των συντελεστών παραγωγής

Ο έλεγχος περιλαμβάνει μέτρα ανακατανομής των συντελεστών παραγωγής σε κλάδους που βρίσκονται σε κατάσταση ύφεσης λόγω έλλειψης επαρκούς ζήτησεως του προϊόντος των. Η παρέμβαση του Κράτους πραγματοποιείται προκειμένου να επιταχυνθεί η ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών η οποία θα επιτυγχάνεται με βραδύτερο ρυθμό υπό καθεστώς ελεύθερης αγοράς.

Τα μέτρα που είναι δυνατό να αναληφθούν για την ανακατανομή των συντελεστών παραγωγής είναι πολυάριθμα. Τα κυριότερα περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις της γεωγραφικής μετακινήσεως του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, χρηματοδοτήσεις της επανεκπαιδεύσεως της εργασίας για απόκτηση νέας ειδίκευσης, επιδοτήσεις για τη μετατροπή πλεονάζοντων παραγωγικών συντελεστών και εξαγορές υπό του Κράτους πλεονάζοντος ή πεπαλαιωμένου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού.

Δ) Έλεγχος της κατανομής του εισοδήματος μέσω «μέτρων βοήθειας»

Μέχρι να επιτευχθεί η επιθυμητή ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών, το Κράτος πρέπει να ακολουθήσει πολιτική επιδότησης των εισοδημάτων των συντελεστών του κλάδου. Το σύστημα των επιδοτήσεων πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να δημιουργεί κίνητρα για τη μετακίνηση παραγωγικών συντελεστών από κλάδους με ύφεση σε άλλους κλάδους παραγωγικής απασχόλησης.

Ο έλεγχος αυτός συνίσταται στη λήψη μέτρων βοήθειας των κλάδων που βρίσκονται σε ύφεση για εξασφάλιση της άριστης κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των παραγωγικών συντελεστών (Γιαννίτσης et al., 1993).

2.8. Αναγκαιότητα και μορφή της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής

Η αναγκαιότητα άσκησης βιομηχανικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν προκύπτει αυτόματα. Σύμφωνα μάλιστα με μία άποψη η βιομηχανική πολιτική πρέπει καλύτερα να ασκείται σε εθνικό επίπεδο. Προκειμένου δηλαδή να είναι αποτελεσματική η βιομηχανική πολιτική πρέπει να ασκείται κατά το δυνατόν σε τοπική κλίμακα (βλ. και αρχή της επικουρικότητας άρθρο 5 ΣΕΕ, Παράρτημα Γ').

Και τούτο επειδή, καταρχήν, χρειάζεται μεγάλη ποσότητα λεπτομερούς πληροφόρησης προκειμένου να σχεδιαστεί σωστά όσον αφορά συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή κλάδους παραγωγής η οποία εξασφαλίζεται καλύτερα σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον είναι εύλογο να θεωρήσει κανείς ότι η πολυπλοκότητα διαχείρισης και παρακολούθησης της βιομηχανικής πολιτικής αυξάνεται κατά τρόπο δυσανάλογο όσο αυξάνουν τα εμπλεκόμενα μέρη, αφού σε μια τέτοια περίπτωση αυξάνεται το κόστος δημιουργίας και λειτουργίας συστήματος επικοινωνίας και το κόστος άμβλυνσης διαφορών και συγκρούσεων στις προτεραιότητες. Τέλος, η εφαρμογή πολιτικών σε τοπικό επίπεδο είναι περισσότερο ελκυστική επειδή είναι σε θέση να σχεδιαστούν έτσι ώστε να αντιστοιχούν στις ιδιαίτερες ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας. Κατά συνέπεια, οι επιλογές που μοιραία απορρέουν από τη διαδικασία αυτή είναι δυνατόν να είναι περισσότερο δημοκρατικές.

Όμως ακόμα και οι υποστηρικτές της παραπάνω άποψης παραδέχονται ότι σε κάποιες περιπτώσεις η αναγκαιότητα της υπερεθνικής διάστασης της βιομηχανικής πολιτικής προκύπτει αναντίρρητα. Μια τέτοια περίπτωση είναι εκείνη όπου οι αγορές υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Καμιά πολιτική δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική αν το πεδίο εφαρμογής της είναι στενότερο από τη σφαίρα των οικονομικών δραστηριοτήτων πάνω στις οποίες στηρίζεται η λειτουργία της. Με άλλα λόγια οι πολιτικές τοπικού ή εθνικού βεληνεκούς δεν μπορεί να είναι βιώσιμες όταν η σφαίρα των οικονομικών δραστηριοτήτων υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, όπως όταν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας ή ανάγκη για μεγάλης κλίμακας δημιουργία ή προσαρμογή της απαραίτητης υποστηρικτικής υποδομής (Λυμπεράκη, 1996 και Geroski, 2007).

Επιπροσθέτως, η ύπαρξη και λειτουργία διεθνικών επιχειρήσεων αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις λόγο για άσκηση υπερεθνικής πολιτικής. Αν η οικονομική αγορά της επιχείρησης υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, ή αν η λειτουργία της διεθνικής επιχείρησης διευκολύνεται από εθνικές επιδοτήσεις και κίνητρα, τότε κάποιας μορφής υπερεθνική ρύθμιση πρέπει να ασκηθεί, διότι δεν είναι επιθυμητό να αναπτυχθεί ένας οξύς ανταγωνισμός ανάμεσα σε εθνικά κράτη για την προσέλκυση διεθνικών επιχειρήσεων (Λυμπεράκη, 1996).

Υπάρχουν ακόμα δύο περιπτώσεις οι οποίες επιβάλλουν την άσκηση υπερεθνικής πολιτικής για τη βιομηχανία. Η πρώτη είναι όταν υπάρχουν εμπόδια στο εμπόριο και η οικονομική αγορά υπερβαίνει την εθνική. Σε περίπτωση που εμποδίζεται η ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών, τότε οι επιδόσεις των αγορών θα είναι κακές. Ιδιαίτερα σε περιπτώσεις οικονομικών κλίμακας, εμπόδια στο εμπόριο θέτουν περιορισμούς τόσο στην ποικιλία των παραγόμενων αγαθών όσο και στην αποτελεσματικότητα/ αποδοτικότητα των μεθόδων με τις οποίες παράγονται. Επιπλέον, οι εμπορικοί περιορισμοί επηρεάζουν τον

ανταγωνισμό που αναπτύσσεται στις αγορές και, συνεπώς, ατονούν τα κίνητρα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις προκειμένου να βελτιώσουν την αποδοτικότητα, την ευελιξία, την προσαρμοστικότητα, και την καινοτομικότητά τους. Άρα, υπάρχει ανάγκη για άσκηση ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής όταν εμπόδια στο ελεύθερο εμπόριο περιορίζουν τη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών ανάμεσα σε κράτη που συγκροτούν μια ενιαία οικονομική αγορά, και η επιθυμητή μορφή πολιτικής είναι η κατάργηση αυτών των εμποδίων.

Η δεύτερη περίπτωση όπου κρίνεται αναγκαία η άσκηση υπερεθνικής βιομηχανικής πολιτικής, είναι εκείνη στην οποία υπάρχουν εξωτερικότητες και αποτυχίες της αγοράς. Κλασικό παράδειγμα εδώ είναι οι μεγάλης κλίμακας επενδύσεις σε E&A και άλλα προγράμματα υποδομής, ενώ είναι εμφανές ότι βελτιώνεται η κατανομή των πόρων αν αναληφθούν από κοινού από πολλές μικρές εθνικές οικονομίες, υπό την εποπτεία κάποιου υπερεθνικού οργανισμού (Λυμπεράκη, 1996).

Περαιτέρω στο ερώτημα ποια θα είναι η μορφή αυτής της βιομηχανικής πολιτικής μπορεί να συνοψίσει κανείς δύο θέσεις: Η πρώτη υποστηρίζει ότι χρειάζεται ενεργητική βιομηχανική πολιτική επειδή το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα κατασκευάζεται και δεν προκύπτει αβίαστα, αλλά και προκειμένου να επιβραβευθούν εκείνα τα υποδείγματα οργάνωσης επιχειρήσεων που ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού και να διαχυθούν σε ολόκληρο τον παραγωγικό ιστό ώστε να γίνουν κυρίαρχα/ηγεμονικά. Η δεύτερη θέση, αντίθετα, υποστηρίζει ότι αντί για κρατικές παρεμβάσεις, αυτό που πραγματικά χρειάζεται η βιομηχανία είναι η φιλελευθεροποίηση, δηλαδή η τόνωση του ανταγωνισμού από την πλευρά της προσφοράς και το ξεπέρασμα των περιορισμών που αντιμετωπίζει ο καταναλωτής στο φάσμα των επιλογών του. Αυτό μεταφράζεται κυρίως σε άρση των αντικινήτρων για την παραγωγική δραστηριότητα και σε μείωση των εμποδίων εισόδου.

Στην πραγματικότητα πρόκειται για αντίθεση ανάμεσα σε άμεση και έμμεση βιομηχανική πολιτική και όχι ανάμεσα σε βιομηχανική πολιτική και σε απουσία της. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή από την πλευρά της προκρίνει ένα μίγμα άμεσης και έμμεσης βιομηχανικής πολιτικής για τη διαρθρωτική προσαρμογή της ευρωπαϊκής βιομηχανίας. Επιλεκτική κλαδική πολιτική εφαρμόζει για παράδειγμα στον κλάδο της πληροφορικής/ηλεκτρονικής και της βιοτεχνολογίας (Λυμπεράκη, 2002).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Θεσμικό Πλαίσιο της Βιομηχανικής Ευρωπαϊκής Πολιτικής

3.1. Η Νομική Βάση και τα Μέσα της Βιομηχανικής Πολιτικής στην Ευρώπη

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχει μία μοναδική και αδιαμφισβήτητη πηγή ρυθμιστικών αποφάσεων σχετικά με τη βιομηχανία. Αρχικά η επιδίωξη της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης ενυπήρχε στις ιδρυτικές συνθήκες του Παρισιού (για τον Άνθρακα και τον Χάλυβα, 1951) και της Ρώμης (για τη δημιουργία της Οικονομικής Κοινότητας, 1957). Ενυπάρχει περαιτέρω στις πολυάριθμες ειδικές αποφάσεις και στη νομοθεσία που θεσπίζεται κατά διαστήματα και εξειδικεύεται σε αρκετές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (ΔΕΚ).

Άλλη πηγή ρυθμιστικών κανόνων αποτελούν οι εμπορικές συμφωνίες με τρίτες χώρες, όπως αυτή με τις οικονομίες της ΕΖΕΣ (Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών) αλλά και οι διάφοροι γύροι συνομιλιών και συμφωνιών στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT). Αυτή η ποικιλία ρυθμιστικών μέτρων είναι βέβαιο ότι δημιουργεί ένα χρήσιμο πεδίο ευελιξίας μέσα στο οποίο κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και ευρωπαϊκοί θεσμοί μπορούν να επιδιώξουν τις ιδιαίτερες στοχεύσεις τους. Όμως την ίδια στιγμή πολλαπλασιάζεται η αβεβαιότητα και η ασάφεια των κανόνων του παιχνιδιού, κάνοντας τη σχετική πληροφόρηση σχεδόν απροσπέλαστη σε μη-ειδικούς.

Στα περισσότερα κείμενα της Επιτροπής η κύρια έμφαση τοποθετείται στην απελευθέρωση του εμπορίου ανάμεσα στα κράτη – μέλη. Όμως σε ολόκληρη τη δεκαετία του '60 η απελευθέρωση του εμπορίου ήταν περισσότερο φραστικός-ρητορικός παρά ουσιαστικός στόχος, καθώς η πραγματική έμφαση βρισκόταν γύρω από την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Πρώτο σημείο στροφής αποτελεί το Colonna Report (1970) που προέτρεπε στην ενεργητική υποστήριξη της ενιαίας εσωτερικής αγοράς και των πρωτοβουλιών που στόχευαν στην οργάνωση των επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκή κλίμακα για την κάλυψη της τεχνολογικής υστέρησης που παρουσίαζε η Ευρώπη σε ορισμένους κλάδους έναντι των ανταγωνιστών της, στην ανάπτυξη νέων κλάδων και δραστηριοτήτων και την εξασφάλιση ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αντιμετώπιζαν θεμιτές συνθήκες ανταγωνισμού. Έτσι, οι κοινοτικές βιομηχανικές πολιτικές έγιναν περισσότερο ενεργητικές και αποτέλεσαν αντικείμενο μεγαλύτερης προσοχής από τις αρχές της δεκαετίας του '70 και έπειτα. Τούτο σήμαινε ότι,

εκτός από το άνοιγμα της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, ιδιαίτερη προσοχή άρχισε να αποδίδεται στην ανάγκη για συντονισμό και ρύθμιση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να επιχειρεί την επίτευξη κάποιας ευρωπαϊκής συνοχής στις επιμέρους εθνικές βιομηχανικές πολιτικές (Λυμπεράκη, 1996).

Με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα έγινε επίσημος στόχος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Το άρθρο 31 της Συνθήκης ΕΕ δήλωνε, ότι η δράση της Ένωσης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης (βλ. Παράρτημα Γ'). Σύμφωνα με τον τίτλο XVII της ΣΕΕ που αφορά τη βιομηχανία, η Ένωση και τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης.

Γι' αυτόν τον σκοπό, σε ένα σύστημα ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση τους αποσκοπεί: να επιταχύνει την προσαρμογή της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές· να προάγει ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και ιδίως των ΜΜΕ· να προάγει περιβάλλον που να ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων· και να βελτιώσει την εκμετάλλευση του βιομηχανικού δυναμικού των πολιτικών στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης (άρθρο 173 ΣΛΕΕ, βλ. Παράρτημα Γ').

Το άρθρο 173 ΣΛΕΕ αποτελεί νομική βάση για τις δράσεις της Ένωσης στο πεδίο της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων. Όμως, το ίδιο τονίζει ότι δεν αποτελεί βάση για την εκ μέρους της Ένωσης εισαγωγή οποιουδήποτε μέτρου που θα μπορούσε να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού. Τα μέτρα που προβλέπονται για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι: η συνεννόηση μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής και, εφόσον χρειάζεται, ο συντονισμός των δράσεων τους με πρωτοβουλία της Επιτροπής, η λήψη υπόψη των στόχων αυτών στο πλαίσιο των άλλων πολιτικών της Ένωσης, και συγκεκριμένα μέτρα υποστήριξης των δράσεων που αναλαμβάνονται στα κράτη μέλη, τα οποία μπορεί να θεσπίζει το Συμβούλιο αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Πάντως ο κανόνας της ομοφωνίας που απαιτείται για συγκεκριμένα μέτρα στον τομέα της βιομηχανίας μαρτυρά την απροθυμία των κρατών μελών να αποδυναμώσουν τις εθνικές πολιτικές τους προς όφελος μιας κοινής βιομηχανικής πολιτικής. Επομένως, τα περισσότερα μέσα

¹ Το άρθρο 3 πλέον έχει καταργηθεί μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας την 1/12/2009.

βιομηχανικής πολιτικής εξακολουθούν μάλλον να εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και όχι στην κοινοτική αρμοδιότητα (Μούσης, 2000).

Όμως, η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας εξαρτάται από πολιτικές όπως ο ανταγωνισμός, η εσωτερική αγορά, η έρευνα και ανάπτυξη, η εκπαίδευση, το εμπόριο και η βιώσιμη ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, η βιομηχανική πολιτική καλύπτει ένα ευρύτατο πεδίο, ενώ πολλά από τα μέσα που χρησιμοποιεί είναι επίσης μέσα άλλων τομέων πολιτικής. Ως εκ τούτου, η κοινή βιομηχανική πολιτική πρέπει να μεριμνά ώστε και οι άλλες κοινές πολιτικές να συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2003).

3.2. Κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Βιομηχανικής Πολιτικής

Η ΕΕ στη χάραξη της κοινής βιομηχανικής πολιτικής της κινείται προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις :

3.2.1. Ένταξη στο Ανταγωνιστικό Διεθνές Περιβάλλον και Δημιουργία Δικτύων και Συνεργασιών

Η επιτυχία της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την επιτυχή ένταξη των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε ένα ολοκληρωμένο και αλληλένδετο ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Σε μία παγκόσμια οικονομία, η μελλοντική ευημερία μιας χώρας εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και βιομηχανιών της. Η ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης συνήθως ερμηνεύεται βάσει των χαρακτηριστικών της επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη τα περιουσιακά της στοιχεία και τα κόστη (Barney, 1991). Ωστόσο, η απόδοση μιας επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένης και της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της, εξαρτάται όχι μόνο από τις δικές της προσπάθειες, ικανότητες και τα μέσα παραγωγής που διαθέτει, αλλά επίσης από την απόδοση άλλων επιχειρήσεων και οργανισμών καθώς και από τη φύση των άμεσων ή έμμεσων σχέσεων που έχει με τις τελευταίες (Wilkinson et al., 2000). Οι αγορές αντιμετωπίζονται ως δίκτυα ανταλλαγής σχέσεων ανάμεσα σε οικονομικούς φορείς.

Οι επιχειρήσεις δεν είναι απομονωμένα «νησιά» και σίγουρα δεν διαθέτουν αυτάρκεια. Για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό, πρέπει να συνεργάζονται με άλλους οργανισμούς με σκοπό να αποκτήσουν πρόσβαση σε πρώτες ύλες που θα

δημιουργήσουν και προσθέσουν αξία στα προϊόντα και υπηρεσίες που απευθύνονται στους τελικούς καταναλωτές (Wilkinson et al., 2000). Αυτοί οι οργανισμοί μπορεί να είναι προμηθευτές υλικών, μηχανημάτων, εξοπλισμού, πληροφορικών, τεχνικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, διάφοροι διαμεσολαβητές και ενδιάμεσα κανάλια (Brandenburger και Nalebuff, 1997). Αυτές οι συνεργασίες απαιτούν περισσότερο μακροχρόνιες σχέσεις παρά απλές συναλλαγές, αποτελεσματική επικοινωνία και συντονισμό δραστηριοτήτων, μεταφορά γνώσης (Hakansson, 1982). Και τέτοιου είδους σχέσεις απαιτούν περισσότερες άμεσες, προσωπικές και κοινωνικές επαφές μεταξύ των ανθρώπων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (Hakansson & Snehota, Nonaka & Takeuchi, 1995).

Το παράδειγμα πολλών χωρών και επιχειρήσεων μας δείχνει ότι χωρίς καλή πρόσβαση στις απαραίτητες πρώτες ύλες εντός ενός δικτύου, είναι εξαιρετικά δαπανηρό και πολύ δύσκολο να παραχθούν προϊόντα (ή υπηρεσίες) υψηλής ποιότητας και προστιθέμενης αξίας και κατά συνέπεια να διατηρηθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Σε ένα τέτοιο δίκτυο η διεθνής ανταγωνιστικότητα μερικών επιχειρήσεων ενός δικτύου, καθώς και η διεθνής τους εμπειρία, μπορούν να συνεισφέρουν στο να αποκτήσουν και άλλες επιχειρήσεις του δικτύου ανάλογη εμπειρία καθώς και να αυξήσουν τη δική τους ανταγωνιστικότητα (Wilkinson et al., 2000).

3.2.2. Τεχνολογίες της Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και Καινοτομία

Εκτός από την παγκοσμιοποίηση των αγορών και του ανταγωνισμού, η ευρωπαϊκή βιομηχανία έχει να αντιμετωπίσει τη νέα βιομηχανική επανάσταση, αυτή που προκύπτει από την ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορικής και της επικοινωνίας. Η παγκοσμιοποίηση συνοδεύτηκε και ενισχύθηκε από τεχνολογικές αλλαγές, κυρίως στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Οι ΤΠΕ είναι τεχνολογίες γενικής εφαρμογής. Μπορούν να συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας σε όλους τους βιομηχανικούς κλάδους και επηρεάζουν το σχεδιασμό, την παραγωγή, τη διανομή και την εμπορία των περισσότερων προϊόντων και υπηρεσιών. Διευκολύνουν επίσης την εμφάνιση νέων μορφών οργάνωσης, όπως την ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς συνεργάτες (outsourcing) και τη στενή αλληλοσύνδεση μεταξύ βιομηχανίας και υπηρεσιών.

Από την άλλη, μεγάλο μέρος της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στηρίζεται στην ικανότητά τους για καινοτομία, ιδίως με την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Και το βασικό συστατικό της καινοτομικής δραστηριότητας είναι η γνώση. Είναι γενικώς γνωστό ότι η γνώση και η καινοτομία αποτελούν την ανταγωνιστική δύναμη για πετυχημένες

επιχειρήσεις (Quinn, 1999). Τα σύγχρονα οικονομικά συστήματα είναι περισσότερο «εντάσεως γνώσεως» από ότι στο παρελθόν (Archibugi & Michie, 1995). Και η έμφαση σε μια τέτοια «γνωσοκεντρική» οικονομία είναι διαρκώς αυξανόμενη (Quinn, 1999, Nonaka & Takeuchi, 1995).

Η καινοτομία είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο, στο οποίο συμμετέχουν πολλοί παράγοντες (επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, οικονομικοί παράγοντες κλπ.). Αυτό σημαίνει ανάγκη δημιουργίας ευέλικτων συστημάτων όχι μόνο στην τοπική περιοχή αλλά και στην ευρύτερη περιφέρεια, συνδεδεμένα από τη μια μεριά με μεγάλες επιχειρήσεις και παράλληλα αναπτύσσοντας δυνατές συνέργιες μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων (Johannessen et al., 1999).

Σήμερα οι καινοτομίες εδράζονται πολύ συχνά σε νέες διοικητικές (management) και οργανωτικές μεθόδους, που βασίζονται στις ΤΠΕ και σε επενδύσεις σε νέους εξοπλισμούς και δεξιότητες. Άλλες μορφές καινοτομίας, που σχετίζονται με τις τεχνικές της εμπορίας και του μάρκετινγκ (καινοτομία ως προς την παρουσίαση των προϊόντων), έχουν επίσης αποκτήσει σημασία για τη δημιουργία οικονομικής αξίας. Η σημασία που αποδίδει η ΕΕ στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία φαίνεται και από το γεγονός ότι το 2009 ανακηρύχθηκε από την Επιτροπή «Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας» (<http://www.create2009.europa.eu>).

3.2.3. Επιχειρηματικότητα

Προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω αποτελεί η ανάπτυξη ενός παγκόσμιου επιχειρηματικού κλίματος όπου η επιχειρηματικότητα κατέχει ένα πρωταγωνιστικό ρόλο (Covin & Slevin, 1991, Birley & MacMillan, 1992, 1993, Lado & Vozikis, 1996, Morris, 1998). Η επιχειρηματικότητα παίζει ξεχωριστό ρόλο στην ανάδειξη μιας οικονομίας ως ανταγωνιστικής και έχει προ πολλού ανακηρυχθεί σε σημαντικό παράγοντα της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης καθώς μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας, να προσφέρει ποικιλία καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών και να αυξήσει την εθνική ευημερία (Zahra, 1999 και Lee & Peterson, 2000). Υψηλοί δείκτες επιχειρηματικότητας συνδέονται με υψηλό επίπεδο κοινωνικής ευμάρειας και ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμια κλίμακα. Σε μια χώρα που στηρίζει την ανταγωνιστικότητα όχι μόνο οι κάτοικοι απολαμβάνουν ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο σε όρους υγείας, οικονομικής άνεσης και μελλοντικής προόδου, αλλά και η ίδια η χώρα γίνεται πιο ανταγωνιστική καθώς παράγει νέα

προϊόντα, προσφέρει νέες υπηρεσίες και δημιουργεί νέα τεχνολογικά επιτεύγματα (Lee & Peterson, 2000).

3.2.4. Βιωσιμότητα (αειφορία) και Νέα Κοινωνικά Αιτήματα

Η ανύψωση του υλικού βιοτικού επιπέδου στην Ευρώπη συνδυάστηκε από αύξηση των αιτημάτων για περιβαλλοντική προστασία, ποιότητα εργασίας, εταιρική κοινωνική ευθύνη και προστασία του καταναλωτή και της δημόσιας υγείας. Αυτά τα αιτήματα της κοινωνίας μπορούν επίσης να δημιουργήσουν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Έτσι, η επικέντρωση στην προστασία του περιβάλλοντος φέρνει τις επιχειρήσεις της ΕΕ στην πρωτοπορία των περιβαλλοντικών τεχνολογιών και τις ενθαρρύνει να αναπτύσσουν βιώσιμη παραγωγή με βάση αναλύσεις κύκλου ζωής. Το αίτημα για καλύτερη ποιότητα ζωής ανοίγει νέες αγορές που συνδέονται με την ψυχαγωγία. Το ενδιαφέρον για τις ανησυχίες των καταναλωτών, και ιδίως για την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων, δημιουργεί επίσης νέες εξειδικευμένες αγορές.

3.2.5. Κατάλληλο Νομικό Πλαίσιο

Τέλος, σημαντική για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας κρίνεται και η συνέχιση των εργασιών της Ένωσης για ένα προβλέψιμο νομικό πλαίσιο που θα ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, μια ακμάζουσα εσωτερική αγορά αγαθών, ένα εκσυγχρονισμένο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων, μια ολοκληρωμένη εσωτερική αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών κλπ. Ο νομικός κατακερματισμός δεν επιτρέπει την πραγματοποίηση οικονομιών κλίμακας, προκαλεί απώλειες στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, αποτελεί τροχοπέδη για τον ανταγωνισμό και δεν επιτρέπει την ανάπτυξη δυνατοτήτων. Αντίθετα η θέσπιση ενός πλήρους και ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου είναι σε θέση να εξασφαλίσει καλύτερες συνθήκες για την ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος, να περιορίσει τον διοικητικό φόρτο και τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η είσοδος στην αγορά, να αυξήσει τον ανταγωνισμό, να προωθήσει τις καινοτομίες και τελικά να επιτύχει την οικονομική μεγέθυνση (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2006).

Με δεδομένες τις προαναφερόμενες κατευθύνσεις (στόχους) η ΕΕ προχώρησε στη χάραξη της στρατηγικής της Λισαβόνας και στη χάραξη της νέας βιομηχανικής πολιτικής της καθώς και σε μια σειρά δράσεων, προγραμμάτων και πρωτοβουλιών σε διάφορους τομείς

ευελπιστώντας να κάνει πράξη την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

3.3. Στρατηγική της Λισαβόνας

Η αναφορά ήδη στην ποικιλία και το πλήθος των παραγόντων που τελικά επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της ΕΕ, όπως και κάθε χώρας, σε συνδυασμό και με την προηγούμενη ανάλυση, προδιαγράφει και το πολυδιάστατο της πολιτικής που θα πρέπει να ακολουθήσει η ΕΕ προκειμένου άμεσα ή έμμεσα, με τον ένα ή άλλο τρόπο, να επιτευχθούν βελτιώσεις στο επίπεδο της βιομηχανίας. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (23 και 24 Μαρτίου, 2000), οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων θέσπισαν μια στρατηγική, τη λεγόμενη «στρατηγική της Λισαβόνας» (<http://www.europa.eu>), με σκοπό να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο και να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους απασχόλησης πριν από το έτος 2010. Η στρατηγική αυτή αναπτύχθηκε στο πλαίσιο πολλών Ευρωπαϊκών Συμβουλίων (όπως το Συμβούλιο της Στοκχόλμης το Μάρτιο 2001 και του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο 2001) που διεξήχθησαν μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας και βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

- έναν οικονομικό πυλώνα που πρέπει να προετοιμάσει τη μετάβαση προς μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης. Στον πυλώνα αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη για συνεχή προσαρμογή στις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας και στις προσπάθειες για συναίνεση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης.
- έναν κοινωνικό πυλώνα που πρέπει να επιτρέψει τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου μέσω επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα κράτη μέλη καλούνται να επενδύσουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να διεξαγάγουν ενεργό πολιτική απασχόλησης προκειμένου να διευκολύνουν τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.
- έναν περιβαλλοντικό πυλώνα ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001 και ο οποίος επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συμβαδίζει με την αειφόρο ανάπτυξη.

Για την επίτευξη των στόχων που θεσπίστηκαν το 2000, εκδόθηκε κατάλογος με αριθμητικούς στόχους (Trouille, 2005). Λόγω του ότι οι σχετικές πολιτικές ανήκουν σχεδόν αποκλειστικά στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, τέθηκε σε εφαρμογή η ανοικτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ) η οποία περιλαμβάνει την κατάρτιση εθνικών σχεδίων δράσης. Τον Φεβρουάριο 2005, ο απολογισμός της Επιτροπής αποκάλυψε ότι οι προβλεπόμενες επιδόσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας σε θέματα ανάπτυξης, παραγωγικότητας και απασχόλησης δεν είχαν επιτευχθεί. Ο ρυθμός δημιουργίας θέσεων απασχόλησης είχε επιβραδυνθεί και οι επενδύσεις στην έρευνα και στην ανάπτυξη εξακολουθούσαν να είναι ανεπαρκείς. Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή πρότεινε να δοθεί το μεγαλύτερο βάρος στις ενέργειες που θα έπρεπε να αναληφθούν και όχι στους αριθμητικούς στόχους που θα έπρεπε να επιτευχθούν.

Συμφωνώντας με την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Μάρτιο 2005, αναθεώρησε τη στρατηγική της Λισαβόνας προσανατολίζοντας τις προσπάθειες στην επίτευξη ισχυρότερης και διαρκέστερης ανάπτυξης, καθώς και στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Ενώ τα κράτη μέλη υλοποιούν τις πολιτικές τους στο πλαίσιο των εθνικών μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων τους, πρόσθετες δράσεις σε κοινοτικό επίπεδο συμπληρώνουν και ενισχύουν τις εθνικές δράσεις συμβάλλοντας στο συντονισμό των πολιτικών των κρατών μελών και συμπληρώνοντας τους πόρους των μειονεκτούντων κρατών μελών και περιφερειών, π.χ. μέσω των προγραμμάτων της πολιτικής για τη συνοχή.

3.4. Η Νέα Βιομηχανική Πολιτική για τη Μεταποιητική Βιομηχανία

Παράλληλα, σ' αυτό το πλαίσιο παγκοσμιοποίησης και έντονου διεθνή ανταγωνισμού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εγκαινίασε το 2005 μια νέα, πιο ολοκληρωμένη, βιομηχανική πολιτική για τη δημιουργία καλύτερων γενικών συνθηκών για τη μεταποιητική βιομηχανία στα επόμενα χρόνια.

Η μεταποιητική βιομηχανία είναι σημαντική για την ΕΕ καθώς σε αυτήν απασχολούνται πάνω από 34 εκατομμύρια άτομα, ενώ αντιπροσωπεύει τα τρία τέταρτα των εξαγωγών της ΕΕ και πάνω από το 80% των δαπανών του ιδιωτικού τομέα της ΕΕ για έρευνα και ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον αντιπρόεδρο της Επιτροπής, αρμόδιο για τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανική πολιτική κ. Günter Verheugen «η μεταποιητική βιομηχανία πρέπει να διαδραματίσει ζωτικό ρόλο στην εξασφάλιση της μελλοντικής ευημερίας της Ευρώπης. Δεν υπάρχει πλέον επιστροφή στα παλιά χρόνια του προστατευτισμού και των επιδοτήσεων. Οι

πολιτικοί δεν δημιουργούν θέσεις εργασίας. Μπορούμε, όμως, να δημιουργήσουμε το σωστό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί η βιομηχανία. Η σημερινή στρατηγική περιλαμβάνει ένα φάσμα νέων, ειδικά προσαρμοσμένων πρωτοβουλιών που θα καταστήσουν τη βιομηχανία μας ελκυστική για επενδύσεις και δημιουργία θέσεων εργασίας» (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2005).

Η νέα βιομηχανική πολιτική της ΕΕ, συνεπώς, συμπληρώνει τις εργασίες σε επίπεδο κρατών μελών για τη στήριξη μιας ισχυρής και δυναμικής βιομηχανικής βάσης. Περιλαμβάνει επτά νέες διατομεακές πρωτοβουλίες: για την ανταγωνιστικότητα, την ενέργεια και το περιβάλλον, τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, την καλύτερη νομοθεσία, τη βιομηχανική έρευνα και καινοτομία, την πρόσβαση στην αγορά, τις δεξιότητες, και τη διαχείριση των διαρθρωτικών αλλαγών – που θα ωφελήσουν ένα ευρύ φάσμα βιομηχανικών κλάδων.

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή παρουσιάζει επτά νέες πρωτοβουλίες που στοχεύουν σε συγκεκριμένους κλάδους όπως τα φαρμακευτικά προϊόντα, η άμυνα και η ενημέρωση και οι τεχνολογίες της επικοινωνίας. Επικεντρώνεται επίσης στην επένδυση σε δεξιότητες και στην προετοιμασία των ατόμων για τις αλλαγές.

Με τη νέα βιομηχανική πολιτική η ΕΕ έχει στόχο να στηρίζει την προσαρμοστικότητα και τις διαρθρωτικές αλλαγές ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της μεταποιητικής βιομηχανίας της με δεδομένο τον όλο και ισχυρότερο ανταγωνισμό από ασιατικές κυρίως χώρες. Αποτελεί και αυτή ένα σημαντικό βήμα προς την επίτευξη της νέας «εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και τις θέσεις εργασίας» της Λισαβόνας (MEMO/05/352). Στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας και της νέας βιομηχανικής πολιτικής που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει, ενδεικτικά, τις ακόλουθες πρωτοβουλίες:

3.5. Πρωτοβουλίες και Δράσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

- Η πρωτοβουλία της «πρωτοποριακής αγοράς» συμβάλει στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, μέσω της άρσης όλων των κωλυμάτων που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη νέων αγορών. Τα μέσα επίτευξης της πρωτοποριακής αγοράς περιλαμβάνουν το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, την προώθηση ανοικτών μηχανισμών καινοτομίας, προδιαγραφών και πρακτικών στην ανάθεση δημόσιων συμβάσεων, προστασία της

διανοητικής ιδιοκτησίας, έλεγχο της διαθεσιμότητας κεφαλαίου υψηλού κινδύνου καθώς και μέτρα προώθησης της «οικολογικής καινοτομίας».

- Στόχος της πρωτοβουλίας για τις προδιαγραφές είναι τα αποτελέσματα της E&A να μπορούν να βρίσκουν πιο εύκολα το δρόμο τους προς την αγορά και να διευκολύνεται η αφομοίωση των νέων τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και υψηλής ενεργειακής απόδοσης. Παράλληλα, ο ρυθμός των τεχνολογικών αλλαγών και η σύγκλιση των τεχνολογιών επιβάλλει οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης να αναπροσαρμόσουν τις διαδικασίες που ακολουθούν και να συνεχίσουν να αναπτύσσουν παγκόσμιες προδιαγραφές.

- Η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε δομικούς μετασχηματισμούς. Για αυτό απαιτείται η σύναψη νέων και ισχυρών διασυνοριακών σχέσεων και συμμαχιών. Συνεργατικά δίκτυα, όπως οι πόλοι καινοτομίας και τα δίκτυα που προσανατολίζονται στην έρευνα, μπορούν να αποτελέσουν ισχυρούς μοχλούς καινοτομίας και περιφερειακής οικονομικής ανάπτυξης. Η «πρωτοβουλία των δικτύων» αξιολογεί σε ποιο βαθμό οι από κοινού δράσεις των κρατών μελών και της Επιτροπής μπορούν να βοηθήσουν τον ευρωπαϊκό χώρο της γνώσης να αναδειχθεί σταδιακά σε ένα ισχυρό ιστό ανταγωνιστικών και παγκόσμιου επιπέδου δικτύων που θα προωθούν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών.

- Με την πρωτοβουλία για τις διαρθρωτικές αλλαγές, η Επιτροπή επεκτείνει τις εργασίες της και μεσολαβεί για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2007).

- Το Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία

Επιδιώκοντας τους στόχους της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβόνας, το πρόγραμμα-πλαίσιο για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (ΠΑΚ, 2007-2013) συμβάλλει στην προώθηση της Κοινότητας ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης (<http://www.espa.gr>). Το πρόγραμμα αυτό έχει τους ακόλουθους στόχους: -προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)· -ενθάρρυνση κάθε μορφής καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της οικο-καινοτομίας· -επιτάχυνση της ανάπτυξης μιας βιώσιμης, ανταγωνιστικής, καινοτόμου και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίας της πληροφορίας· και -προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και των νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών (ειδικό πρόγραμμα «Ευφυής ενέργεια – Ευρώπη»). Το πρόγραμμα-πλαίσιο επιθυμεί να συμβάλλει στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ έρευνας και καινοτομίας και να προαγάγει κάθε μορφή καινοτομίας. Η

Επιτροπή, τον Δεκέμβριο 2007, πρότεινε ένα νέο Κοινοτικό Πρόγραμμα για την περίοδο 2008-10 το οποίο υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο 2008.

- Σε συνέχεια των παραπάνω και ακολουθώντας το υπόδειγμα του Massachusetts Institute of Technology (MIT), το Μάρτιο του 2008 η ΕΕ ίδρυσε το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας (EIT) το οποίο επιδιώκει να συμβάλλει στην ανάπτυξη της ικανότητας της Ένωσης και των κρατών μελών στην καινοτομία περιλαμβάνοντας στην προσπάθεια αυτή δραστηριότητες κατά τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα. Ειδικότερα, ως προς την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στόχος είναι η δημιουργία μιας γνωσιοκεντρικής κοινωνίας, η οποία θα στηρίζεται σε έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας (EXE) και θα συμπληρώνει τις εθνικές και περιφερειακές δραστηριότητες, καθώς και η ανάδειξη της Ευρώπης στον κυριότερο χώρο έρευνας στον κόσμο.

Η έννοια του EXE έχει την έννοια της δημιουργίας μιας ευρωπαϊκής "εσωτερικής αγοράς" έρευνας στην οποία κυκλοφορούν ελεύθερα οι ερευνητές, οι τεχνολογίες και η γνώση. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης αποτελεί πλέον την αποκαλούμενη «πέμπτη» ελευθερία της ΕΕ. Προς τούτο, το πρόγραμμα-πλαίσιο εστιάζεται κυρίως στην προαγωγή της πλέον προηγμένης έρευνας παγκοσμίου επιπέδου και στις επενδύσεις στην έρευνα αυτή, με βάση πρωτίστως την αρχή της αριστείας στην έρευνα (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2007).

- Η πρωτοβουλία i2010 σχετίζεται επίσης με την κοινωνία των πληροφοριών της Ευρώπης με στόχους: την ολοκλήρωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου πληροφοριών και την προώθηση μιας ανοικτής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς για την κοινωνία των πληροφοριών και τα πολυμέσα, καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες και ποιότητα ζωής.

- Η πρωτοβουλία «Περιφέρειες της γνώσης» συγκεντρώνει και συνδέει τους περιφερειακούς συντελεστές που ασχολούνται με την έρευνα, όπως πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, επιχειρήσεις, δημόσιες αρχές (περιφερειακά συμβούλια ή οργανισμούς περιφερειακής ανάπτυξης). Η πρωτοβουλία περιλαμβάνει μέτρα με σκοπό τη βελτίωση της δικτύωσης, της πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης, καθώς και της ένταξης και διασύνδεσης των συντελεστών και οργανισμών έρευνας στις περιφερειακές οικονομίες. Οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται σε στενή σχέση και με την κοινοτική περιφερειακή πολιτική (Διαρθρωτικά Ταμεία).

- Επίσης όλοι οι μηχανισμοί και οι πόροι της νέας πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής είναι συντονισμένοι με τους στόχους της στρατηγικής της Λισαβόνας και τη νέα βιομηχανική πολιτική της Ένωσης. Το νέο κανονιστικό πλαίσιο για τα προγράμματα της πολιτικής για τη συνοχή θα διαθέσει για επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση περίπου 210 δισεκατομμύρια ευρώ κατά την περίοδο 2007-2013, ποσό που συνιστά αύξηση πάνω από 25% σε σχέση με την περίοδο 2000-2006.

- Ο βασικός στόχος του προγράμματος δράσης στον τομέα της διά βίου μάθησης είναι να καταστήσει τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς την ποιότητα συμβάλλοντας συγχρόνως στην ανάπτυξη της ΕΕ ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης, με βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

- Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και πρωτοβουλίες όπως η «εκπαίδευση και κατάρτιση 2010», η «καινοτομία 2010», καθώς και πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της κοινής ανάπτυξης της τεχνολογίας σε τομείς σχετικούς με το διάστημα. Για παράδειγμα το διεθνές πρόγραμμα GALILEO για τη ραδιοπλοήγηση μέσω δορυφόρου, το οποίο έχει ως στόχο τη διασφάλιση μιας ανταγωνιστικής βιομηχανικής βάσης στους τομείς αυτούς μακροπρόθεσμα, καθώς και το GMES, σύστημα παγκόσμιας παρακολούθησης για το περιβάλλον και την ασφάλεια, το οποίο παρέχει δυνατότητα πρόσβασης στην ευρεία ζώνη σε απομακρυσμένες και αγροτικές περιοχές.

- Τέλος η Ένωση προωθεί την ανάπτυξη τεχνολογιών για τη γεφύρωση του «ψηφιακού χάσματος» και την ενίσχυση των πυλώνων της αναδυόμενης οικονομίας της γνώσης, όπως είναι για παράδειγμα οι τομείς των βιοεπιστημών και της βιοτεχνολογίας.

3.6. Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων της Ευρώπης

3.6.1. Τι Ορίζεται ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων ως προς τον σεβασμό προς το Φυσικό Περιβάλλον

Το φαινόμενο της ευρείας μόλυνσης του περιβάλλοντος και εξάντλησης των φυσικών πόρων που προήλθε από την εντατική βιομηχανοποίηση των τελευταίων δεκαετιών, έχει προβληματίσει έντονα την διεθνή κοινότητα. Έτσι, το έτος 1987, η «Επιτροπή Brundtland» του ΟΗΕ όρισε την αειφόρο ανάπτυξη (sustainable development) ως την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να αποδυναμώνει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους (ΣΕΔ, 2006).

Η μόλυνση του περιβάλλοντος η οποία προέρχεται από την επιχειρηματική δραστηριότητα, καλείται εξωτερική αντιοικονομία ή επιβάρυνση. Στην προσπάθειά της η επιχείρηση να ελαχιστοποιήσει το κόστος παραγωγής μεταφέρει ένα μέρος του στην κοινωνία. Όμως η μόλυνση του περιβάλλοντος δεν αντιστοιχεί σε παίγνιο μηδενικού αθροίσματος. Το κόστος που μεταφέρει η επιχείρηση στην κοινωνία για να μειώσει βραχυπρόθεσμα το δικό της, μακροπρόθεσμα επιβαρύνει τη φήμη της και τελικά ζημιώνεται πολλαπλάσια τόσο η επιχείρηση όσο και η κοινωνία.

Αντιθέτως, προϊόντα που είναι φιλικά προς το περιβάλλον αποτελούν συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Προς ενίσχυση του ισχυρισμού αυτού, η ευρωπαϊκή έρευνα (www.euro-info.gr/showProductsbyId.asp?Product_id=32580) έδειξε ότι 1 στους 5 καταναλωτές θα πλήρωνε ευχαρίστως περισσότερα για προϊόντα που σέβονται το περιβάλλον. Αυτό αιτιολογείται από την αφανή ζήτηση των καταναλωτών για καλύτερη ποιότητα ζωής και προστασία του περιβάλλοντος. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται προϊόντα στα οποία θα ενσωματώνεται η προστασία του περιβάλλοντος (green product design) όπως π.χ. αυτά της αλυσίδας Body Shop. Οι βιολογικές καλλιέργειες συνδυάζουν επίσης την επιχειρηματικότητα με τον σεβασμό στο περιβάλλον. Στην περίπτωση λοιπόν αυτή, εισέρχεται η αρμόδια αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προστασία του περιβάλλοντος και η οποία με σχετικές διατάξεις και ρυθμίσεις προσπαθεί να προωθήσει εδώ και καιρό μια νέα μορφή ευθύνης των επιχειρήσεων και η οποία ονομάζεται «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη» και αποσκοπεί βέβαια στην προστασία του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος.

Στην εποχή στην οποία ζούμε όλοι γύρω μας μπορούμε να παρατηρήσουμε ένα εργασιακό περιβάλλον το οποίο διακατέχεται και χαρακτηρίζεται από ένα πλαίσιο εταιρικής ευθύνης και το οποίο βοηθά τους επιχειρηματίες αλλά και τους εργαζόμενους να διαχειριστούν και να δημιουργήσουν κάποιες αξίες για τις επιχειρήσεις τους. Ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη θα πρέπει να ορίσουμε την ανάπτυξη της σωστής πολιτικής, πρακτικών και προγραμμάτων τα οποία εξετάζουν αναλυτικά την επιχειρησιακή ηθική και διαφάνεια, τις διάφορες εργασιακές πρακτικές και σχέσεις, τα διάφορα περιβαλλοντολογικά συστήματα καθώς και συστήματα Ασφάλειας & Υγιεινής και τέλος τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι για μια επιχείρηση, η εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σημαίνει ότι έχει ή αναπτύσσει τις σωστές πολιτικές και πρακτικές και προγράμματα τα οποία την βοηθούν να διατηρήσει ακέραιες τις κοινωνικές αξίες της εποχής μας. Μια επιχείρηση θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι μια μακροπρόθεσμη επιτυχία εξαρτάται από τη δυνατότητά της να έχει την κατάλληλη πρόσβαση σε νέους πόρους καθώς και να δημιουργήσει νέες δυναμικές σχέσεις με τις κοινωνικές τάξεις, έτσι ώστε να διαχειριστεί σωστά και υπεύθυνα την οικονομική ανάπτυξη του τόπου όπου βρίσκεται και λειτουργεί. (Daft Richard, 2005)

Κάποιοι επίσης κάνουν λόγο πως σχετικά με τον όρο Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, θα μπορούσε να οριστεί ως ο άμεσος σκοπός τον οποίο έχουν οι διάφορες επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των διαφόρων περιβαλλοντικών και κοινωνικών θεμάτων της εποχής μας (<http://www.eke.gr>). Καθώς οι διάφορες επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν στις μέρες μας ως διαφορετικές οντότητες και οι οποίες είναι στενά συνδεδεμένες με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο στο οποίο εφαρμόζουν τις δραστηριοτητές τους, θα λέγαμε ότι επηρεάζονται αλλά και επηρεάζουν τις καταστάσεις της χώρας αλλά και του χώρου που δραστηριοποιούνται.

Γι' αυτό λοιπόν το λόγο θα πρέπει να εφαρμόσουν μια στρατηγική η οποία θα τους επιτρέπει να λάβουν αλλά και να αναγνωρίσουν την ευθύνη την οποία φέρουν ως προς το περιβάλλον αλλά και την ευρύτερη κοινωνία. Το σύστημα αυτό της στρατηγικής το οποίο και καλούνται να εφαρμόσουν ονομάζεται Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και όπως αναφέρθηκε ήδη στις παραπάνω σελίδες. Θα πρέπει λοιπόν να δείχνουν τον αντίστοιχο σεβασμό ως προς τις διάφορες αρχές και αξίες σχετικά με τον πολιτισμό μας αλλά και τις ανθρώπινες αξίες και αξιοπρέπεια η οποία σχετίζεται άμεσα με το βιοτικό μας επίπεδο, διαμορφώνοντας έτσι μια καλύτερη ποιότητα ζωής η οποία θα έχει ως αποτέλεσμα την διατήρηση των αξιών αυτών αλλά και το σεβασμό προς τον άνθρωπο.

Για τις περισσότερες εταιρίες οι οποίες λειτουργούν στις μέρες μας, θα λέγαμε ότι μια σωστή διαχείριση του τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής τους Ευθύνης δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως ένα απλό κόστος ή ένα βάρος όπου οι επιχειρήσεις αυτές πρέπει να επωμιστούν, αλλά ως μια αντίληψη και ιδέα η οποία πρέπει να εφαρμοστεί από όλες αυτές λαμβάνοντας υπόψιν την άψογη επιχειρηματική τους συμπεριφορά αλλά και τον σεβασμό των αξιών του κοινωνικού συνόλου (<http://www.sed.gr>).

Το ζητούμενο δεν είναι μόνο να είναι κάποιος καλός γείτονας και να σέβεται τους ανθρώπους που μένουν δίπλα του, αλλά και ως επιχειρηματίας να εφαρμόζει τις ίδιες αρχές και στην επιχείρησή του και να σέβεται αντιστοίχως τις αρχές αυτές και αξίες. Θα μπορούσαμε λοιπόν συμπερασματικά να πούμε ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί

μια συνεχής δέσμευση των επιχειρήσεων για σωστή συμπεριφορά με ηθικό τρόπο, ο οποίος τις βοηθά να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη τους βοηθώντας συγχρόνως στην βελτίωση της ζωής των υπαλλήλων αλλά και των οικογενειών τους, στην κοινωνία όπου ζουν και εργάζονται. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι μια σωστή εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από μέρους των επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει σε μια διαδικασία η οποία απαιτεί συγκεκριμένη δέσμευση αυτών για συνεργασία και σεβασμό των ηθικών αξιών.

3.6.2. Μέτρα και Θεσμοί από μέρους των Επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οποίοι σχετίζονται με την Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος

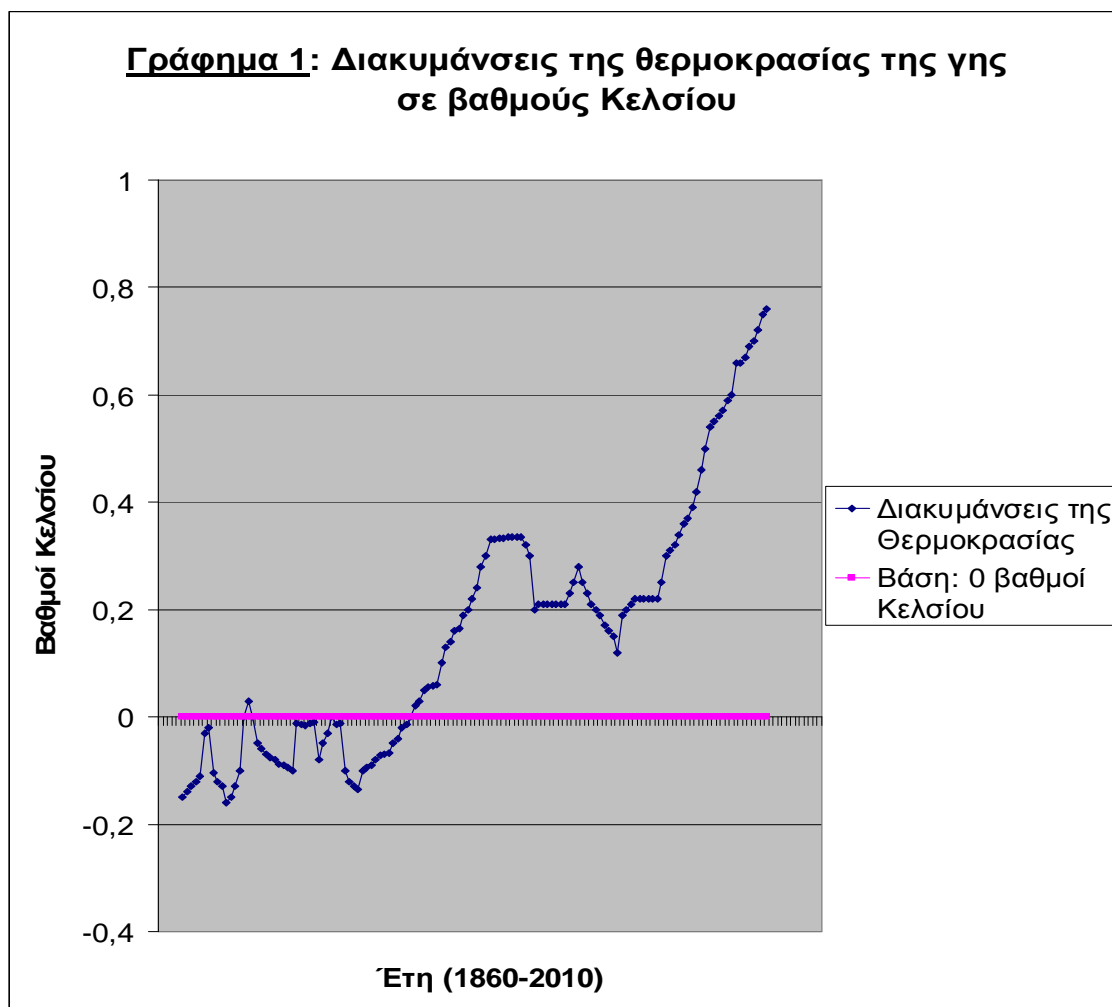
Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος κατέχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών αλλά και των μελλοντικών γενεών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προτεραιότητες της Κοινότητας είναι ουσιαστικά η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, η προστασία της «βιοποικιλότητας», η συνεχής μείωση των επιπτώσεων της ρύπανσης στον τομέα της υγείας καθώς και η καλύτερη χρήση των φυσικών πόρων που υπάρχουν στην διάθεση των ανθρώπων. Η ύπαρξη σχετικά υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων, είναι κάτι που τονώνει την καινοτομία και τις διάφορες επιχειρηματικές δυνατότητες, συμβιβάζοντας έτσι την προστασία του περιβάλλοντος με τη διατήρηση της οικονομικής ευημερίας γενικότερα.

Μια πλευρά της αειφόρου ανάπτυξης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνδέεται με το περιβάλλον, είναι εκείνη της σχέσης των επιχειρήσεων με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η σχέση αυτή είναι και αφορά πρώτον τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό τομέα και προωθούν τις επενδύσεις και την έρευνα για την αξιοποίησή τους και δεύτερον τις επιχειρήσεις εν γένει που για τις ενεργειακές τους ανάγκες είναι σημαντικό να δημιουργήσουν ζήτηση για καθαρές μορφές ενέργειας. Στην Ελλάδα η κρατική γραφειοκρατία είναι υπαίτια για καθυστερήσεις και αποθάρρυνση των επενδυτών. Πάντως, η ανάγκη για σεβασμό και προστασία του περιβάλλοντος, που εκφράζεται συνήθως από το οικολογικό κίνημα, παραμένει και γίνεται επιτακτικότερη. Τέλος, με το σεβασμό της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποφεύγονται τα πρόστιμα που περιορίζουν την κερδοφορία.

3.6.2.1. Η Αντιμετώπιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αλλαγή του Κλίματος

Η αντιμετώπιση της αλλαγής που έχει επέλθει στο κλίμα της Ευρώπης αλλά και σε παγκόσμια βάση, αποτελεί μια βασική περιβαλλοντική πρόκληση. Είναι γεγονός πως οι άνθρωποι επιβαρύνουν υπέρμετρα το ευρύτερο κλίμα μέσω της χρήσης ορυκτών καυσίμων άνθρακα, του φυσικού αερίου και πετρελαίου για τις οικιακές τους ανάγκες, την κίνηση των αυτοκινήτων τους ή τη λειτουργία των διαφόρων εργοστασίων. Οι μεγάλες ποσότητες εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από την χρήση αυτών των καυσίμων υπερβαίνουν ουσιαστικά την ποσότητα που μπορεί να απορροφήσει η ατμόσφαιρα δίχως να αυξηθεί η θερμοκρασία της γης.

Με σκοπό λοιπόν την προστασία του πλανήτη, θα πρέπει οι άνθρωποι να περιορίσουν τη μέση αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2°C και κατ' ανώτατο όριο σε σχέση βέβαια με τις προ βιομηχανικής εποχής τιμές (Θανόπουλος, 2003). Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρωτοστατεί δυναμικά στον αγώνα κατά της αλλαγής του κλίματος και των θερμοκρασιών που σημειώνονται με το πέρασμα των δεκαετιών (βλ. Δεδομένα για Γράφημα 1 στο Παράρτημα Α).

Πηγή: Hadley Centre

Οι άρχες της έχουν θέσει κάποιους αυστηρούς στόχους όσον αφορά τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και εκπομπών από τα κράτη μέλη. Προωθούν επιπλέον τη θέσπιση παρόμοιων πολιτικών σε ολόκληρο τον κόσμο και ειδικότερα στις βιομηχανικές χώρες καθώς και στις μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες.

3.6.2.2. Η Έννοια του Οικολογικού Σήματος και Φυσικό Περιβάλλον για τις Επιχειρήσεις της Ευρώπης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει ένα αντίστοιχο κοινοτικό σύστημα απονομής οικολογικού σήματος και με το οποίο έχει ως σκοπό να βοηθήσει τους πολίτες της κοινότητας να διεξάγουν οικολογικά ορθές αγορές. Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό σήμα το οποίο υπάρχει και εντοπίζεται σε ένα μεγάλο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών, είναι αρκετά διαδεδομένο στις μέρες μας. Ο καθένας από τους πολίτες που επιθυμεί να γνωρίζει αν πραγματικά συναλλάσσεται με επιχειρήσεις και οργανισμούς που σέβονται το φυσικό περιβάλλον, μπορεί να ελέγξει αν ο πελάτης ή ο προμηθευτής του ανήκει στο σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (E.M.A.S.) το οποίο έχει θεσπίσει και χρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επειδή η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος συνδέεται στενά με διάφορες δραστηριότητες που επιτελούνται σε καθημερινή βάση, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει φροντίσει να θεσπίσει την λειτουργία κάποιων οριζόντιων και τομεακών πολιτικών οι οποίες ενισχύουν την προστασία του. Οι πολιτικές αυτές εφαρμόζονται αναλόγως σε κλάδους και δραστηριότητες οι οποίες χαρακτηρίζονται από συνδυασμό γεγονότων και επιδράσεων και σε αυτού του είδους τις δραστηριότητες υπάγονται ο κλάδος του τουρισμού και των μεταφορών.

Αποτελεί γεγονός πως ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με τις μεταφορές - θαλάσσιες ή αεροπορικές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκινώντας από το πρώτο αυτό στάδιο του τουρισμού, έχει θεσπίσει συγκεκριμένους νόμους οι οποίοι σχετίζονται με τις μεταφορές αυτές και είναι αναγκασμένα όλα τα πρακτορεία και ταξιδιωτικά γραφεία στα κράτη μέλη να ακολουθούν πιστά. Σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του τουριστικού τομέα από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο λειτουργίας των τομεακών πολιτικών και την προστασία του περιβάλλοντος, θα μπορούσαν να αναφερθούν τα ακόλουθα. Στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων δράσης για το περιβάλλον και την σωστή βιώσιμη ανάπτυξη των επιχειρήσεων στον κλάδο αυτό. Σημαντικός τομέας ο οποίος επηρεάζει το περιβάλλον γύρω μας, είναι εκείνος των μεταφορών. Οι μεταφορές οι οποίες εκτελούνται στις μέρες μας μπορούν να γίνουν με διάφορες μορφές όπως οδικώς, αεροπορικώς και θαλασσίως.

Όποια όμως και να είναι η μορφή της μεταφοράς, δεν παύει αυτή και με τον τρόπο που διενεργείται να προκαλεί μόλυνση στο περιβάλλον. Είναι λοιπόν αναγκαία εκ μέρους της Ε.Ε. υιοθέτηση πολιτικών και στρατηγικών, οι οποίες θα μπορούν να ελέγξουν και να καθορίσουν τους συντελεστές και τις δραστηριότητες μεταφορών οι οποίοι θα απευθύνονται στο περιβάλλον. Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να επηρεάζονται οι φυσικοί πόροι εκείνοι οι οποίοι βλάπτουν το περιβάλλον και προκαλούν μόλυνση. Ο τομέας του τουρισμού είναι άμεσα συνδεδεμένος με εκείνον της μεταφοράς και κατ' επέκταση με το περιβάλλον. Συνεπώς υπάρχει μια άμεση ανάγκη για αλλαγή στην συμπεριφορά όσων προσπαθούν να προκαλέσουν ζημιά στο περιβάλλον, δημιουργώντας άλυτα προβλήματα σε αυτό.

Δεν θα πρέπει να ξεχνά όποιος ασχολείται με τις μεταφορές και τον τουρισμό, ότι ο τομέας αυτός παρουσιάζει μια μεγάλη ανάπτυξη εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα την χρησιμοποίηση μέσων μεταφορών σε ευρεία κλίμακα και ως συνεπακόλουθο την μόλυνση του περιβάλλοντος. Τα προτεινόμενα μέτρα αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, μέσω της σωστής ρύθμισης των μεταφορών. Θα πρέπει να παρθούν και να εφαρμοστούν όλα τα κατάλληλα μέτρα για μαζικές μεταφορές και φυσικά παροχή καλύτερης ποιότητας καυσίμων.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει θεσπίσει μέτρα τα οποία απευθύνονται στον τουρισμό και τις μεταφορές και φροντίζουν να παρέχουν όλες τις κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμούς μεταφοράς, με σκοπό την περισσότερη δυνατή μείωση μόλυνσης του περιβάλλοντος. Ως παραδείγματα σε αυτή την περίπτωση μπορούν να αναφερθούν οι περιορισμοί στο ωράριο κυκλοφορίας των φορτηγών διεθνών μεταφορών στις χώρες της Ευρώπης, η προτίμηση ως προς τις μεταφορές στα φορτηγά δημοσίας χρήσης αφού αυτά δέχονται εξονυχιστικό έλεγχο ως προς τις εκπομπές ρύπων και καυσαερίων στο περιβάλλον και τέλος η συστηματική ενημέρωση μέσω φυλλαδίων προς τους οδηγούς φορτηγών και οχημάτων μεταφορών, για τακτικότερο έλεγχο των οχημάτων τους και λιγότερες εκπομπές ρύπων στο περιβάλλον.

Σχετικά με τις οριζόντιες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του τουρισμού και την προστασία του περιβάλλοντος, θα μπορούσε να ειπωθεί πως έχουν παρθεί όλα τα αναγκαία μέτρα. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί η περίπτωση Μεταφορές – Ενέργεια – Περιβάλλον για τα οποία έχουν θεσπιστεί συγκεκριμένα μέτρα (http://www.euro-info.gr/showProductsbyId.asp?Product_id=32580). Ο αντικειμενικός σκοπός σε αυτήν την περίπτωση είναι η μείωση της επιρροής των μεταφορών στο περιβάλλον. Ο σκοπός αυτός τείνει να καλύψει τις ερωτήσεις οι οποίες μπορούν να τεθούν εντός των χωρών της Ε.Ε., προσπαθώντας να σκιαγραφήσουν το πλάνο της πολιτικής μεταφορών στους τομείς που

εμπλέκονται (Θανόπουλος, 2003). Παρά το γεγονός ότι όλα αυτά τα χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει όρους σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και οι οποίοι έχουν επιφέρει κάποια σημαντικά αποτελέσματα, υπάρχει ακόμα η ανάγκη για περαιτέρω θέσπιση νόμων. Τα μέτρα αυτά έχουν ως σκοπό την εκπλήρωση των παρακάτω :

- Αποφυγή και / η μείωση των αρνητικών επιρροών της αύξησης των μεταφορών, συγκεκριμένα μέσω οδικών μεταφορών.
- Προώθηση της δημόσιας μεταφοράς, διεθνής και συνδυασμένης μεταφοράς και λιγότερο επιβλαβής επιρροές στο περιβάλλον.
- Αύξηση ενημέρωσης του κοινού, οδηγών οχημάτων και των βιομηχανιών σχετικά με την μείωση των επιρροών μεταφοράς στο περιβάλλον.

Η στρατηγική αυτή καλεί όλα τα εμπλεκόμενα μέρη – κράτη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα να πάρουν όλα τα απαραίτητα μέτρα σε εθνικό επίπεδο και βάση των πλαισίων των διεθνών οργανισμών. Θα πρέπει όλα τα μέρη να συγκεντρώσουν τις κατάλληλες πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με το φαινόμενο επιρροής των μεταφορών στο περιβάλλον και κατ' επέκταση στον τομέα του τουρισμού (<http://www.angelfire.com/ks/andriotis>). Έχει ήδη προταθεί και ψηφιστεί ένας αριθμός μέτρων και νόμων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το οποίο αφορά τους συγκεκριμένους τομείς. Οι νόμοι αυτοί αφορούν τους διάφορους τρόπους μεταφοράς και οι οποίοι έχουν να κάνουν με την οδική, θαλάσσια και αεροπορική μεταφορά.

Όλα τα παραπάνω λοιπόν σχετίζονται άμεσα με το φαινόμενο του τουρισμού και πως αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιρροές στο περιβάλλον. Παραδείγματα που μπορούν αναφερθούν σε αυτή την περίπτωση είναι η ρύπανση μιας ακτής ή θάλασσας με πλαστικά και υλικά τα οποία δεν αλλοιώνονται εύκολα ή με χημικές ουσίες. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι τέτοιος που προασπίζει την επιβολή όρων και νόμων που έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον. Για το λόγο ότι και ο τομέας του τουρισμού είναι άμεσα συνδεδεμένος με το περιβάλλον και βρίσκεται σε ραγδαία αύξηση αλλά και επηρεάζεται άμεσα από αυτούς τους νόμους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Μεθοδολογία και Τρόπος Συλλογής Πηγών και Πληροφοριών Εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι τρόποι με τους οποίους ολοκληρώθηκε η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για την συγγραφή αυτής της πτυχιακής εργασίας. Η συλλογή των στοιχείων ολοκληρώθηκε μέσω βιβλιογραφικής έρευνας και σχετικών πληροφοριών για την πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την βιομηχανική πολιτική των επιχειρήσεων και την διερεύνηση των επιπτώσεων αλλά και προοπτικών στα διάφορα κράτη μέλη της.

Από τις αντίστοιχες πηγές που αφορούν το συγκεκριμένο αντικείμενο μελέτης, εξάχθηκαν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το πως η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να προωθή την βιομηχανική πολιτική των επιχειρήσεων λαμβάνοντας όμως υπόψιν την ανταγωνιστικότητα αλλά και αδυναμίες αυτών, εντός των αγορών στις οποίες λειτουργούν. Επίσης στην αναζήτηση συμπληρωματικών πληροφοριών βοήθησαν κάποιες σημειώσεις από βιβλία και πληροφορίες από το διαδίκτυο, τα οποία έχουν γραφτεί και παρουσιαστεί από άλλους συγγραφείς πρωτότερα.

Θα πρέπει να αναφερθεί πως η συλλογή πληροφοριών και δεδομένων αποτελούν τα κύρια στοιχεία μιας έρευνας και καταγραφής αυτής, σχετικά με την μελέτη ενός φαινομένου ή γεγονότος όπως και στην συγκεκριμένη περίπτωση (Saunders et al., 2005). Επιπλέον μπορούν να χαρακτηριστούν ως πρωτογενή στοιχεία για την έρευνα ενός θέματος, αφού παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για αυτή αλλά και τις υποθέσεις που μπορούν να γίνουν. Οι πληροφορίες και τα δεδομένα σε αυτήν την συγκεκριμένη φάση μπορούν να τροφοδοτήσουν την σχεδιαστική διαδικασία του πλάνου που θα παρουσιαστεί στην συγκεκριμένη έρευνα και πτυχιακή εργασία. Σε αυτό το πλάνο μπορούν να αναφέρονται ξεκάθαρα ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η συλλογή των πληροφοριών και πως τεκμηριώνονται μέσα στην μελέτη και εργασία.

Η έρευνα η οποία διεξήχθει στην συγκεκριμένη μελέτη, βοήθησε στην κατανόηση του θέματος της πτυχιακής μου εργασίας αλλά και στα καθημερινά γεγονότα που συνδέονται άμεσα με το θέμα. Οι άνθρωποι διεξάγουν κάποια έρευνα για να συλλέξουν αποτελέσματα με ένα συστηματικό τρόπο, και επομένως να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους (Saunders et al., 2005). Κάθε ακαδημαϊκή έρευνα απαιτεί μια “μεθοδολογία” προκειμένου να αναλύσει τα αποτελέσματα. Αυτή αποτελείται από τρόπους και μεθόδους παραγωγής και ανάλυσης

δεδομένων έτσι ώστε οι διάφορες θεωρίες να δοκιμαστούν και να γίνουν αποδεκτές είτε να απορριφθούν. Επομένως η μεθοδολογία η οποία χαρακτηρίζεται ως πρωταρχική, σχετίζεται τόσο με την λεπτομερή έρευνα μέσω της οποίας συλλέγονται τα δεδομένα καθώς και με τις πιο γενικές φιλοσοφικές απόψεις. Ο τρόπος που σκεφτόμαστε σχετικά με την ανάπτυξη των γνώσεων μας, επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο διεξάγουμε την έρευνα (Zikmund, 2000).

4.1. Συλλογή Δεδομένων

Λόγω της βιβλιογραφικής φύσης της συγκεκριμένης εργασίας, ένα είδος δευτερογενούς μεθοδολογίας χρησιμοποιείται για να οδηγήσει στα αποτελέσματα τα οποία επιθυμεί ο φοιτητής. Ένας αριθμός μεθόδων εμπλέκεται, προκειμένου να τον καταστήσει ικανό να επιτύχει μια μεγαλύτερη κατανόηση των πηγών που χρειάζεται για την ανάλυση των σκέψεων του σχετικά με το θέμα που ερευνά. Αυτό είναι αναγκαίο μέσα σε μια έρευνα και μελέτη, καθώς τα αποτελέσματα τα οποία συλλέγονται από μια συγκεκριμένη περιοχή μπορούν να είναι περισσότερο αποτελεσματικά από εκείνα που προέρχονται από κάπου αλλού. Κάθε μέθοδος συλλογής δεδομένων έχει τόσο πλεονεκτήματα όσο και μειονεκτήματα.

Ο συνδυασμός λοιπόν μεθόδων συλλογής πληροφοριών και δεδομένων, βοηθά σημαντικά στο να μειωθούν τα μειονεκτήματα που μπορούν να παρουσιαστούν στην έρευνα και τα οποία ο συγγραφέας θέλει να ελαχιστοποιήσει. Βέβαια όπως θα αποδειχτεί και στην συνέχεια και όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, η έρευνα και μελέτη του συγκεκριμένου θέματος βασίζεται καθαρά σε βιβλιογραφική έρευνα και συλλογή σχετικών στοιχείων η οποία αναφέρεται στην πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την βιομηχανική πολιτική των επιχειρήσεων και την διερεύνηση των επιπτώσεων αλλά και προοπτικών στα διάφορα κράτη μέλη της.

4.2. Δευτερεύων Δεδομένα

Ως Δευτερεύων δεδομένα περιγράφονται εκείνα στα οποία οι πληροφορίες συλλέγονται και καταγράφονται από κάποιον άλλον νωρίτερα και για σκοπούς, οι οποίοι είναι διαφορετικοί από εκείνους του συγγραφέα (Saunders et al., 2005). Τα δευτερεύων δεδομένα παρέχουν τη βάση για ένα καλό ιστορικό πληροφοριών, θέτοντας ικανό τον φοιτητή να καταλάβει το αντικείμενο εργασίας του καθώς και να παρέχουν σημαντικές

πληροφορίες για στήριξη των θεωριών από την πρωταρχική έρευνα. Είναι ευνόητο λοιπόν ότι μπορεί ευκολότερα κάποιος να βρει δευτερεύων δεδομένα για την έρευνα του, αφού αυτά έχουν γραφτεί προηγουμένως και έχουν εκδοθεί σε κάποια έντυπο τύπο ή στο διαδίκτυο. Τα περιοδικά και ο έντυπος τύπος είναι πρωταρχική φιλολογική πηγή για κάθε πληροφορία. Τα άρθρα σε αυτά είναι ικανοποιητικά προσβάσιμα και αναφέρονται σε ποικίλα θέματα της καθημερινότητας (Zikmund, 2000).

Επιπλέον τα βιβλία αλλά και τα άρθρα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν σε αυτήν την συλλογή πληροφοριών και προτάσεων, παρείχαν πληροφορίες οι οποίες μου έδωσαν την ευκαιρία να αναπτύξω αναλυτικά τις θέσεις μου στη συγκεκριμένη έρευνα. Πάντα τα βιβλία αποτελούν μια αξιόπιστη μέθοδο συλλογής πληροφοριών, καθώς έχουν γραφτεί για ένα συγκεκριμένο σκοπό και παρέχουν συγκροτημένη σκέψη και ανάπτυξη αντικειμένου.

Το σημαντικότερο όμως πλεονέκτημα των δευτερογενών στοιχείων αφορά το μικρό κόστος και το σύντομο χρονικό διάστημα που απαιτείται για τη συλλογή τους. Αν οι πληροφορίες που απαιτούνται είναι διαθέσιμες με τη μορφή δευτερογενών στοιχείων, ο ερευνητής απλά χρειάζεται να προστρέξει στην πηγή τους, να τα εντοπίσει και να τα συγκεντρώσει. Αυτό συνήθως απαιτεί μικρό χρονικό διάστημα και μικρό κόστος. Ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχει κάποια χρέωση για τη χρήση τους, το κόστος είναι πολύ μικρότερο από αυτό που θα απαιτείται για να συγκεντρώσει η εταιρεία τα στοιχεία αυτά. Πρέπει όμως να έχουμε υπόψη μας ότι όταν χρησιμοποιούνται δευτερογενή στοιχεία, είναι πολλές φορές αναγκαίο να γίνουν υποθέσεις και παραδοχές ώστε να καταστεί δυνατή η όσο αποτελεσματικότερη χρήση τους. Ο αποφασιστικός παράγοντας εδώ είναι η χρησιμοποίηση “λογικών” υποθέσεων και παραδοχών.

4.2.1. Μειονεκτήματα Δευτερογενών Δεδομένων

Παρά τη σπουδαιότητα αλλά και τη χρησιμότητα που παρουσιάζουν τα δευτερογενή δεδομένα στη διεκπεραίωση και συλλογή στοιχείων, εμφανίζουν τρία (3) σημαντικά προβλήματα:

- Διαθεσιμότητα: Για συγκεκριμένα προβλήματα είναι δυνατόν να μην υπάρχουν δευτερογενή δεδομένα
- Ακρίβεια: Ελλείψεις και μεθοδολογικές λεπτομέρειες που τις περισσότερες φορές δεν αναφέρονται καθόλου

- **Επάρκεια:** Μπορεί να υπάρχουν δευτερογενή δεδομένα τα οποία είναι διαθέσιμα και αρκετά ακριβή, αλλά να μην επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες του συγγραφέα ή ερευνητή ενός θέματος

4.2.2. Πηγές Δευτερογενών Δεδομένων

Οι πηγές των δευτερογενών δεδομένων, χαρακτηρίζονται ως εσωτερικές και εξωτερικές. Ως εσωτερικές αναφέρονται εκείνες οι οποίες περιλαμβάνουν πληροφορίες και στοιχεία σχετικά με την πορεία της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εξωτερικές χαρακτηρίζονται εκείνες που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και στοιχεία που έχουν δημοσιευθεί νωρίτερα σε διάφορες μελέτες ή παρέχονται επί πληρωμή από διάφορους οργανισμούς έρευνας, τις διάφορες κλαδικές μελέτες και δημοσιεύσεις Οργανισμών και Υπουργείων.

4.3. Ανάλυση Δεδομένων

Τα στοιχεία που συλλέγονται παράγουν ποιοτικά δεδομένα, τα οποία αναλύονται και επεξεργάζονται από τον ερευνητή. Οι απαντήσεις που προσφέρονται σε αυτόν και σε συνδυασμό με τις πηγές που ο ίδιος έχει επιλέξει για να τεκμηριώσει την έρευνά του, θα τον βοηθήσουν στη συνέχεια να εκτιμήσει σωστά τα γεγονότα και τις πηγές αυτές και να καταλήξει στα συμπεράσματά του. Θα προχωρήσει έτσι με αυτό τον τρόπο στην καταγραφή των απόψεων του αλλά και του τι πραγματικά συμβαίνει με το θέμα που θέλει να αναλύσει εις βάθος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Πτυχές της Ευρωπαϊκής Βιομηχανικής Πολιτικής – Απόδοση, Επιπτώσεις και Προκλήσεις

5.1. Η Ενιαία Αγορά και ο Ρόλος των ΜΜΕ

Πολλοί στόχοι της κοινοτικής βιομηχανικής πολιτικής επιτυγχάνονται χάρη στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς. Όμως, μέχρι το 1993 η κοινή αγορά δεν λειτούργησε πλήρως και γι' αυτό το λόγο η επίδρασή της στις βιομηχανικές διαρθρώσεις δεν ήταν τόσο μεγάλη όσο αυτή την οποία είχαν ελπίσει οι πατέρες της ΕΟΚ. Βέβαια, ο βιομηχανικός τομέας ευνοήθηκε από την τελωνειακή ένωση, χωρίς την οποία η εξέλιξη των βιομηχανιών των κρατών μελών δεν θα ήταν ασφαλώς αυτή που γνωρίζουμε.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 90 όμως και μετά, η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς, συμπληρωμένη με το ενιαίο νόμισμα, δίνει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να επωφεληθούν από οικονομίες κλίμακας, να μειώσουν το διοικητικό και χρηματοοικονομικό κόστος, να έχουν καλύτερη πρόσβαση στις δημόσιες συμβάσεις όλων των κρατών μελών και να συνεργάζονται μεταξύ τους. Ας πάρουμε ενδεικτικά το παράδειγμα της τυποποίησης, η υιοθέτηση της οποίας παρέχει στους κατασκευαστές ένα σύνολο τεχνικών προδιαγραφών που θεωρούνται τεκμήριο συμμόρφωσης προς τις βασικές απαιτήσεις των κοινοτικών οδηγιών.

Τα ευρωπαϊκά πρότυπα δεν είναι μόνο αναγκαία για την κατάργηση των τεχνικών εμποδίων στις συναλλαγές. Είναι επίσης όλο και περισσότερο ένα απαραίτητο στοιχείο για την προώθηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας, γιατί μειώνουν το κόστος για τους παραγωγούς και επιτρέπουν το άνοιγμα νέων αγορών, ιδίως μέσω της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Συγχρόνως, η μεγαλύτερη τυποποίηση των προϊόντων προσδίδει πρωτεύουσα σημασία στην καινοτομία, την εξαιρετική ποιότητα, το σχεδιασμό και την αξιοπιστία μάλλον παρά σε πιο παραδοσιακούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας όπως η γειννίαση με τις αγορές, τα συστήματα διανομής και η σταθερότητα της πελατείας.

Μεγάλη σημασία στους κόλπους της ενιαίας αγοράς παίζουν οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Στις δεκαετίες του '60 και του '70 οι οικονομολόγοι υμνούσαν τα πλεονεκτήματα των πολυεθνικών επιχειρήσεων: οικονομίες κλίμακας, νέες τεχνολογίες στην παραγωγή και στη διανομή, μοντέρνα διαχείριση του προσωπικού, σχεδιασμός της παραγωγής και της διανομής σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Οι πολιτικοί προσέφεραν κάθε είδους

διευκολύνσεις και κίνητρα στις πολυεθνικές επιχειρήσεις για να εγκατασταθούν στην χώρα ή στην περιοχή τους, να την αναπτύξουν και να απασχολήσουν το υπερβάλλον δυναμικό, προερχόμενο κυρίως από τον πρωτογενή τομέα της παραγωγής. Στην πραγματικότητα οι πολυεθνικές, κυρίως αμερικανικές, επιχειρήσεις εκμεταλλεύονταν την υπερτίμηση του δολαρίου για να αγοράσουν φθηνά ή να εκτοπίσουν από τις αγορές που τις ενδιέφεραν τις μεσαίες και μεγάλες εθνικές επιχειρήσεις.

Στη δεκαετία του '80 άρχισε η αντίστροφη μέτρηση ως προς τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Τα μεγάλα κέρδη άρχισαν να εκλείπουν για αυτές, η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού καταπολεμούσε τις τάσεις των ίδιων να μονοπωλούν τις αγορές και τις τάσεις των δημοσίων αρχών να τους παρέχουν μεγάλα κίνητρα υπό τη μορφή κρατικών ενισχύσεων, ενώ τα συνδικάτα των εργαζομένων διαφέντευαν τη διατήρηση, αν όχι την αύξηση των κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων. Έτσι οι πολυεθνικές επιχειρήσεις σταμάτησαν να επενδύουν στην Ευρώπη και στράφηκαν στο λεγόμενο «κοινωνικό ντάμπινγκ», άρχισαν δηλαδή να εγκαθίστανται στις χώρες όπου το κόστος της εργασίας είναι χαμηλό. Πλέον φαίνεται ότι, λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης και της παγκοσμιοποίησης των αγορών, πολλές παραδοσιακές βιομηχανίες και μεγάλες «εθνικές» επιχειρήσεις βρίσκονται σε παρακμή, ενώ εμφανίζονται νέες βιομηχανίες και νέοι οικονομικοί φορείς, που προσφέρουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες που περιέχουν συχνά μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία. Αυτοί οι νέοι φορείς είναι στις περισσότερες περιπτώσεις ΜΜΕ, στοιχείο που πρέπει πάντα να έχει κατά νου της η Ένωση όσον αφορά την βιομηχανική πολιτική.

5.2 Ευρωπαϊκή Βιομηχανία και Ανταγωνιστικότητα

Η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη και αποτελεί αναγκαία συνιστώσα για την επιτυχή εφαρμογή της βιομηχανικής της πολιτικής. Η ανταγωνιστικότητα καλύπτει όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας. Ανταγωνιστική είναι μία οικονομία που παρουσιάζει υψηλή και διαρκή αύξηση της παραγωγικότητας και δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, με αποτέλεσμα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (<http://www.antagonistikotita.gr>). Με άλλα λόγια, παραγωγικότητα, απασχόληση και επίπεδο διαβίωσης είναι όλα μεγέθη που αλληλοεξαρτώνται, αλληλοπροσδιορίζονται και επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας (Χασσίδ, 2002).

Αν απομακρυνθούμε από το μακροοικονομικό επίπεδο και αναφερθούμε στο επίπεδο των επιχειρήσεων, «ανταγωνιστική» είναι μια επιχείρηση όταν επιτυγχάνει να διατηρεί ή ακόμα να διευρύνει το μερίδιο αγοράς που κατέχει, παραμένοντας ταυτόχρονα κερδοφόρα. Με τις επιδόσεις της αυτές η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσει την αναπτυξιακή της πορεία και να βελτιώσει τη θέση της στις αγορές προϊόντων ή υπηρεσιών στις οποίες δραστηριοποιείται. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται για αγορές και πρώτες ύλες (συγκριτικά πλεονεκτήματα) είναι εύκολο να εξετάσουμε, συγκριτικά, την ανταγωνιστική τους θέση μετρώντας είτε μερίδια αγοράς είτε ρυθμούς δημιουργίας και σόρευσης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, όπως είναι τα καινοτόμα προϊόντα, διαδικασίες κλπ. (Michailidis et al., 2006).

Ρίχνοντας μια ματιά στην ανταγωνιστική θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως αποτέλεσμα της βιομηχανικής πολιτικής που ακολουθήθηκε ως σήμερα, έχουμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα: Ενόψει του αυξημένου παγκόσμιου ανταγωνισμού, οι περισσότεροι ευρωπαϊκοί βιομηχανικοί τομείς κατέβαλαν σημαντικές προσπάθειες να αναβαθμίσουν τις παραγωγικές υποδομές τους και να υιοθετήσουν νέες μορφές οργάνωσης. Διάφοροι βιομηχανικοί κλάδοι, όπως η κλωστοϋφαντουργία, η επεξεργασία τροφίμων, η επιπλοποιία, η γεωργία και αλιεία, το λιανικό εμπόριο, η μηχανολογία και η χημική βιομηχανία, απορρόφησαν σύγχρονες γνώσεις και άρχισαν να χρησιμοποιούν στην παραγωγή τους καινοτομικές μεθόδους που βασίζονται στη σύγχρονη τεχνολογία.

Η διαδικασία αυτή οδήγησε σε αναβάθμιση των προσόντων που απαιτούνταν για τις διάφορες θέσεις απασχόλησης και σε αυξανόμενη ζήτηση εργατικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης. Μια τέτοια στροφή της βιομηχανίας προς τη ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού με υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητά της ένωσης εξαρτάται σε ολόένα και μεγαλύτερο βαθμό από το ποιοτικό επίπεδο του ανθρώπινου κεφαλαίου και γι' αυτό το λόγο συνδυάστηκε με τη συνεχή αύξηση της μέσης διάρκειας εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού στην ΕΕ.

Ωστόσο, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ως ποσοστό του ΑΕγχΠ, παρά το γεγονός ότι βρίσκονται σε σχετικά υψηλό επίπεδο, παρουσιάζουν σταθερή υποχώρηση από 5,7% το 1990 σε 5% το 2001. Το επίπεδο των ιδιωτικών επενδύσεων στην εκπαίδευση, τη διά βίου μάθηση και την επιστημονική έρευνα είναι, επίσης, πολύ χαμηλότερο από εκείνο των κυριότερων εμπορικών μας εταίρων.

Εν μέρει ανταποκρινόμενη στην αυξανόμενη σημασία της εσωτερικής αγοράς και στην εισαγωγή του ευρώ, αλλά αντικατοπτρίζοντας επίσης και τις παγκόσμιες τάσεις για ενοποιήσεις και αναδιαρθρώσεις, η βιομηχανία της ΕΕ παρουσίασε σημαντική

δραστηριότητα συγχωνεύσεων και εξαγορών (Σ&Ε) κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '90. Κατά την περίοδο μετά το 1995, η δραστηριότητα Σ&Ε με στόχο επιχειρήσεις της ΕΕ κατέκλυσε τον τομέα των υπηρεσιών, ενώ ήταν λιγότερο έντονη στην υπόλοιπη οικονομία. Μια από τις βασικές αιτίες του φαινομένου αυτού ήταν η χαλάρωση των περιορισμών που προκύπτουν από τη λειτουργία των κρατικών μονοπωλίων. Η δραστηριότητα Σ&Ε στην ΕΕ κορυφώθηκε το 2000 με 16.750 πράξεις, αλλά έκτοτε υποχώρησε (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2002).

Στον τομέα του παγκόσμιου εμπορίου, η μεγαλύτερη παρουσία νέων εμπορικών εταιρών στις παγκόσμιες αγορές μείωσε το μερίδιο της ΕΕ στις παγκόσμιες εξαγωγές. Ωστόσο, η τάση αυτή είναι λιγότερο έντονη για την ΕΕ απ' ό,τι για τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Το μερίδιο της ΕΕ μειώθηκε από μέσο ποσοστό 19,3% κατά την περίοδο 1991-1995 σε 18,4% κατά το 2002. Κατά την ίδια περίοδο, το μερίδιο των ΗΠΑ υποχώρησε από 15,1% σε 12,1%, ενώ το μερίδιο της Ιαπωνίας από 12,2% σε 8,2%.

Επιπλέον, σε ορισμένους βασικούς τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, η αεροναυπηγική ή ορισμένες κατηγορίες τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού, οι εταιρείες της ΕΕ κατόρθωσαν να αποκτήσουν ηγετική θέση στην παγκόσμια αγορά. Το εμπορικό ισοζύγιο αγαθών - που ήταν πλεονασματικό από 1 έως 2% του ΑΕγχΠ τα 9 από τα τελευταία 10 χρόνια μέχρι το 2002 - και η ανοδική τάση του ποσοστού εξαγωγής αγαθών σε σχέση με το ΑΕγχΠ της ΕΕ επιβεβαιώνουν την ισχυρή ανταγωνιστική θέση την οποία κατέχει η βιομηχανία της ΕΕ στο παγκόσμιο εμπόριο (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2002).

Από τη άλλη μεριά ωστόσο η ευρωπαϊκή βιομηχανία παρουσιάζει χαμηλή αύξηση παραγωγικότητας. Οι θέσεις εργασίας στην ΕΕ αυξήθηκαν μεταξύ 1960 και 1995 μόνο κατά 8%, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία όπου οι αυξήσεις ήταν 84% και 44% αντίστοιχα. Η σύγκριση αυτή αναδεικνύει την αδυναμία της ευρωπαϊκής οικονομίας να αυξήσει την προσφορά θέσεων εργασίας με ρυθμούς που να παραλληλίζονται με την αύξηση της ζήτησης τέτοιων θέσεων.

Ο «λόγος απασχόλησης» ως ποσοστό του πληθυσμού, υπολογίστηκε το 1995 για την ΕΕ σε 40%, ενώ στις ΗΠΑ και την Ιαπωνία σε 48% και σε 52% αντίστοιχα. Σημειώνεται μάλιστα ότι από το 1960 μέχρι το 1995, ενώ ο λόγος αυτός αυξήθηκε, έστω οριακά, κατά 0,3% στις ΗΠΑ και κατά 0,9% στην Ιαπωνία, στην ΕΕ αντίθετα μειώθηκε κατά 2%. Οι εξελίξεις αυτές βέβαια προσδιορίστηκαν από αντίστοιχες εξελίξεις στα δημογραφικά δεδομένα, αλλά και από εξελίξεις στην απασχόληση (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2004).

Κατά την περίοδο 1995-2001 η αύξηση της ωριαίας παραγωγικότητας της εργασίας ανήλθε στο 1,7% κατά μέσο όρο ετησίως στην ΕΕ, σε σύγκριση με 2,3% κατά την περίοδο 1990- 1995. Στις ΗΠΑ τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 2,3% και 1,1%.

Πίνακας 2: Ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, ΕΕ και ΗΠΑ

ΚΛΑΔΟΙ	ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΝΑΦΟΡΑΣ					
	ΕΕ - 15			ΗΠΑ		
	1979-90	1990-95	1995-01	1979-90	1990-95	1995-01
Οικονομία - Σύνολο	2,2	2,3	1,7	1,4	1,1	2,3
Γεωργία	5,2	4,8	3,3	6,4	1,7	9,1
Ορυχεία	2,9	13,1	3,5	4,4	5,1	-0,2
Τομέας της μεταποίησης	3,4	3,5	2,3	3,4	3,6	3,8
Ηλεκτροδότηση, παροχή φυσικού αερίου, υδροδότηση	2,7	3,6	5,7	1,1	1,8	0,1
Κατασκευές	1,6	0,8	0,7	-0,8	0,4	-0,3
Διανομή	1,3	1,9	1	1,8	1,5	5,1
Μεταφορές	2,8	3,8	2,3	3,9	2,2	2,6
Επικοινωνίες	5,2	6,2	8,9	1,4	2,4	6,9
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	2,2	1	2,8	-0,7	1,7	5,2
Υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις	0,7	0,7	0,3	0,1	0	-
Κοινωνικές και προσωπικές υπηρεσίες	-0,3	0,4	0,3	1,2	0,9	-0,4
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση και υγεία	0,6	1,1	0,8	-0,4	-0,8	-0,6

Πηγή: Eurostat (2003). Mahony and Van Ark (2003).

Η χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας στην Ευρώπη, καθώς και το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ενδέχεται να σχετίζονται και με τα διαρθρωτικά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν. Μεταξύ των προβλημάτων αυτών περιλαμβάνονται ο κατακερματισμός ορισμένων αγορών υπηρεσιών και προϊόντων και - παρά την πρόοδο που σημειώθηκε κατά την δεκαετία του '90 - τα εμπόδια που εξακολουθούν να παρακωλύουν τη γεωγραφική κινητικότητα, καθώς και τα ευρέως διαπιστούμενα χάσματα δεξιοτήτων για πολλές κατηγορίες εργαζομένων.

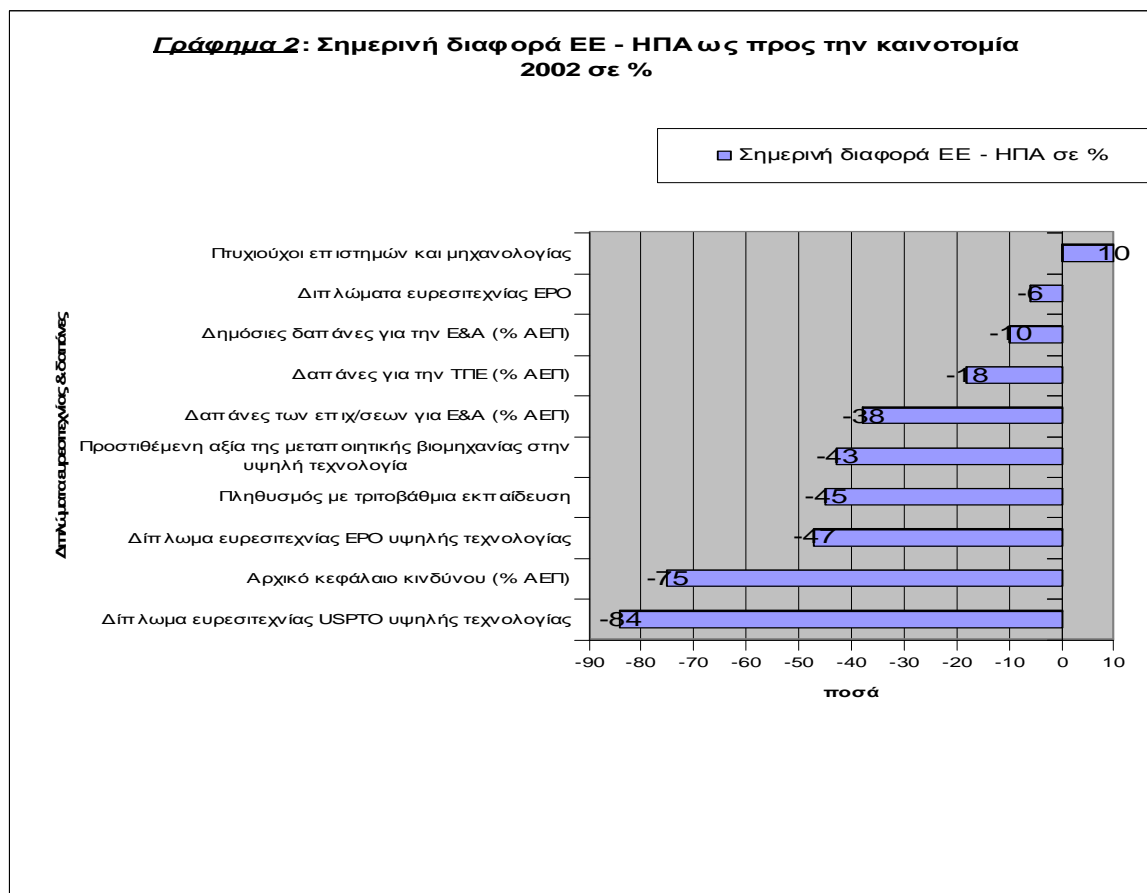
Οι πιο πρόσφατες εξελίξεις πάντως δείχνουν μια επιτάχυνση της οικονομικής μεγέθυνσης στην ΕΕ, από 1,7% το 2005 σε 2,8% το 2006. Πρόκειται για την καλύτερη επίδοση μεγέθυνσης της ΕΕ-25 από το 2000 που συνοδεύεται από υψηλότερη αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας και μείωση της ανεργίας. Η αύξηση των τιμών του πετρελαίου είχε σαφώς αρνητικό, αν και περιορισμένο, αντίκτυπο στην ευρωπαϊκή μεγέθυνση (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2006).

Από την άλλη πλευρά, το εμπόριο αγαθών εντός της ΕΕ αναπτύχθηκε ταχύτερα από ότι το ΑΕΠ κατά την περίοδο 1996-2000, όμως από το 2001 άρχισε να επιβραδύνεται. Το

εμπόριο υπηρεσιών διπλασιάστηκε σχεδόν από το 1993: από 194 δισ. ευρώ σε 362 δισ. ευρώ, όμως είναι σαφές ότι υπάρχουν και άλλες δυνατότητες ολοκλήρωσης μέσω της ενίσχυσης του εμπορίου και των άμεσων ξένων επενδύσεων (Χασσίδ, 2002).

Οι προσπάθειες της Ευρώπης στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης υπολείπονται των προσπαθειών που καταβάλλουν οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία. Παρόλο που, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2001, οι συνολικές επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη στην ΕΕ των 15 αυξάνουν αργά και προσεγγίζουν το 2% του ΑΕΠ, το υψηλότερο ποσοστό που έχει επιτευχθεί μέχρι τώρα, το μέσο ποσοστό ετήσιας μεγέθυνσης (1,3%) παραμένει απολύτως ανεπαρκές για την επίτευξη του στόχου του 3% έως το 2010. Επιπλέον, η υστέρηση στις επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες συνέχισε να αυξάνεται, από 120 δισ. ευρώ το 2000 σε 140 δισ. ευρώ το 2001, κυρίως λόγω των συγκριτικά χαμηλότερων ιδιωτικών επενδύσεων στην ΕΕ.

Και στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της E&A η Ένωση υστερεί σε σχέση με την αντίστοιχη δραστηριότητα των κυριότερων ανταγωνιστών της, πράγμα που δείχνει ότι, συνολικά, οι επιδόσεις της Ευρώπης στον τομέα της καινοτομίας παραμένουν πολύ χαμηλές (βλ. Δεδομένα για Γράφημα 2 στο Παράρτημα Α).

Πηγή: Eurostat (2002). Comext

Ο ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας του 2001 δείχνει ότι, ενώ οι χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ υπερέχουν των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, αντίθετα, η ΕΕ ως σύνολο υστερεί σε περισσότερους από τους 17 δείκτες καινοτομίας. Οι ερευνητικές επενδύσεις στην ΕΕ, που ανέρχονταν σε ποσοστό 1,9% του ΑΕγχΠ το 2000, έναντι 2,7% στις ΗΠΑ και 3% στην Ιαπωνία, εξακολουθούν να είναι πάρα πολύ χαμηλές, ενώ το χάσμα είναι ακόμη μεγαλύτερο εάν ληφθεί υπόψη μόνο η έρευνα του ιδιωτικού τομέα (ο ιδιωτικός τομέας από μόνος του αντιπροσωπεύει το 84% του χάσματος μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ). Το εν λόγω χάσμα αντανακλάται στον αριθμό των ευρωπαϊκών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας υψηλής τεχνολογίας (28 ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους), ενώ οι ευρωπαϊκές χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις είναι: η Φινλανδία (138), η Σουηδία (95) ή οι Κάτω Χώρες (58) (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2004).

Τέλος η Ευρώπη εξακολουθεί να έχει «έλλειμμα» όσον αφορά το «επιχειρηματικό πνεύμα». Η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί συχνή επαγγελματική επιλογή όπως στις ΗΠΑ. Είναι σημαντικό να βελτιωθεί η στάση ως προς την επιχειρηματικότητα και να ενισχυθούν τα κίνητρα αυτοαπασχόλησης. Η Ευρώπη δεν χρειάζεται μόνον περισσότερους επιχειρηματίες αλλά και συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη των επιχειρήσεων. Η έλλειψη χρηματοοικονομικής υποστήριξης, η ύπαρξη περίπλοκων διοικητικών διαδικασιών και η έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού εξακολουθούν να προσδιορίζονται ως οι κύριοι φραγμοί για τη δημιουργία και την επέκταση μιας επιχείρησης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τομείς έντασης τεχνολογίας, όπως η βιοτεχνολογία, όπου ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων υπήρξε πρόσφατα μεγαλύτερος στην Ευρώπη από ότι στις ΗΠΑ, αλλά των οποίων η ανάπτυξη περιορίζεται έντονα λόγω της ανεπαρκούς πρόσβασης σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

5.3. Υπηρεσίες και Αποβιομηχάνιση

Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται σε ορισμένους τομείς ταυτόχρονη και σταθερή μείωση της απασχόλησης και της παραγωγής. Πρόκειται για τους τομείς: κλωστοϋφαντουργία, ένδυση, δέρμα - είδη υπόδησης, ναυπήγηση και επισκευή πλοίων, διύλιση πετρελαίου, άνθρακας και πυρηνικά καύσιμα. Το μερίδιο των τομέων αυτών στην προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας μειώθηκε από 12,3% το 1979 στο 7,3% το 2001.

Πίνακας 3: Δείκτες επιδόσεων ανά τομέα, 1979 – 2001

	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας, της απασχόλησης και της παραγωγικότητας της εργασίας (περίοδος 1979-2001)			Μερίδιο του τομέα της μεταποίησης (σε τιμές του 1995, ως ποσοστό της προστιθέμενης αξίας)		Εμπορικό Ισοζύγιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (σε δις. €)	
	Προστιθέμενη αξία σε τιμές 1995	Απασχόληση	Παραγωγικότητα της εργασίας (ανά ώρα εργασίας)	1979	2001	1989	2001
Είδη ένδυσης	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-9,1	-29,1
Ναυπηγική βιομηχανία	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-	-
Κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	-0,2	-0,8
Προϊόντα δέρματος και υπόδησης	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	-3
Διύλιση πετρελαιοειδών, άνθρακας και πυρηνικά καύσιμα	-3,6	-2	-1,7	2,8	0,9	-7,5	-6,7

Πηγή: Eurostat (2003). Mahony and Van Ark (2003).

Οι απώλειες θέσεων απασχόλησης χαμηλής παραγωγικότητας υπέρ λιγότερο αναπτυγμένων χωρών που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο κόστος της εργασίας, οι αλλαγές ως συνέπεια των εξελίξεων στην αγορά ενέργειας και η μεταβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που συγκεντρώνονται σε ορισμένες περιφέρειες και τομείς είναι μερικές από τις αιτίες της παραπάνω εξέλιξης. Η μείωση του μεριδίου βιομηχανίας στην οικονομία (βλ. Πίνακα 4) δείχνει μια μετατόπιση της έμφασης από τη βιομηχανία (κυρίως τη μεταποιητική) στον τομέα των υπηρεσιών και μια μεταβολή στα χαρακτηριστικά της βιομηχανικής δραστηριότητας αυτής καθαυτής. Αυτή η μεταστροφή της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών αποτελεί μία από τις κύριες διαρθρωτικές μεταβολές τον τελευταίο χρόνο.

Πίνακας 4: Αποβιομηχάνιση μείωση των θέσεων απασχόλησης στη βιομηχανία 1955 – 1998

ΧΩΡΕΣ	Έτος αιχμής	ΠΟΣΟΣΤΑ		
		Ποσοστό στη βιομηχανία κατά το έτος αιχμής	Ποσοστό στη βιομηχανία το 1988	Μείωση σε ποσοστό από το έτος αιχμής έως το 1998
Ηνωμένο Βασίλειο	1955	47,9	26,6	44,5
Βέλγιο	1957	47,0	26,1	44,5
Σουηδία	1965	42,8	25,7	40,0
Κάτω Χώρες	1965	41,1	22,2	46,0
Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας	1970	49,3	35,0	29,0
Δανία	1970	37,8	26,8	29,1
Ιταλία	1971	39,7	31,9	19,6
Γαλλία	1973	39,5	25,2	36,2
Αυστρία	1973	42,8	30,4	29,0
Ιρλανδία	1974	32,6	28,3	13,2
Φινλανδία	1975	36,1	27,7	23,3
Ισπανία	1975	38,4	30,4	20,8
Ελλάδα	1980	30,2	22,9	24,2
Πορτογαλία	1982	37,5	36,4	2,9
ΗΠΑ	1966	36,0	23,6	34,4
Ιαπωνία	1973	37,2	32,0	14,0

Πηγή: Στοιχεία του ΟΟΣΑ (1999)²

Αντιστοιχεί σε μια διαδικασία ανακατανομής των πόρων προς τον τομέα των υπηρεσιών στις αναπτυγμένες χώρες – Ευρώπη, Ηνωμένες Πολιτείες, Ιαπωνία - που άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1950. Το σχετικό μερίδιο της μεταποιητικής βιομηχανίας στο σύνολο της απασχόλησης και η συνολική προστιθέμενη αξία μειώθηκε, ενώ το μερίδιο των υπηρεσιών αυξάνεται σταθερά. Το γεγονός αυτό αντανακλά τη διάσπαση των παλιότερα ενσωματωμένων κάθετων αλυσίδων αξίας ενώ καταδεικνύει παράλληλα την ολοένα και μεγαλύτερη σχέση ανάμεσα στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Οι μεταβολές αυτές έχουν πολλαπλές αιτίες, είτε πρόκειται για το διεθνές εμπόριο, τις αλλαγές στη διαθεσιμότητα φυσικών πόρων, ή την τεχνολογική ανάπτυξη.

Σήμερα η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας επηρεάζεται καθοριστικά από το κόστος, την ποιότητα και την παραγωγικότητα ορισμένων κλάδων υπηρεσιών, ιδίως

² Από το άρθρο του Feinstein C. “Structural Changes in the developed countries during the XX century”, *Oxford Review of Economic Policy*, vol. 15, no 4, 1999.

δε του κλάδου των επιχειρηματικών υπηρεσιών έντασης γνώσης. (European Competitiveness Report, 2008). Οι κανονισμοί που αναφέρονται στις επιδόσεις των επαγγελματικών και των λοιπών επιχειρηματικών υπηρεσιών, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες ή ο τομέας του λιανικού εμπορίου και της διανομής έχουν επιπτώσεις και στη βιομηχανία. Επίσης, η βιομηχανία είναι τόσο χρήστης όσο και παροχέας ενός ολόένα και μεγαλύτερου φάσματος υπηρεσιών που σχετίζεται με τις καινοτόμες τεχνολογίες και προϊόντα.

Η μεταποιητική βιομηχανία γνώρισε δίχως αμφιβολία ένα φαινόμενο «εξωτερίκευσης», το οποίο την οδήγησε να αναθέσει σε εξωτερικούς παρόχους υπηρεσιών ένα μέρος των δραστηριοτήτων που στο παρελθόν πραγματοποιούνταν στο εσωτερικό της (μεταφορές, τεχνική υποστήριξη, πληροφορική κλπ). Η μεταβίβαση αυτή επέτρεψε στη βιομηχανία να επικεντρωθεί εκ νέου στις βασικές δραστηριότητές της. Περισσότερο από τα δύο τρίτα των επιχειρήσεων που ερωτήθηκαν στη Γαλλία προστρέχουν σήμερα σε εξωτερική ανάθεση καθηκόντων. Παράλληλα, η προσφορά βιομηχανικών προϊόντων περιλαμβάνει όλο και περισσότερο υπηρεσίες, όπως οι υπηρεσίες που παρέχονται στους αγοραστές μετά την πώληση και οι υπηρεσίες συντήρησης, τονίζοντας την αλληλοδιείσδυση βιομηχανίας και υπηρεσιών.

Η πώληση ενός υπολογιστή ή ενός κινητού τηλεφώνου συνοδεύεται από μια ισχυρή μη υλική συνιστώσα (εντατικό μάρκετινγκ, εμπορική υπηρεσία κλπ). Πλέον η τάση αυτή αφορά και τα πιο παραδοσιακά προϊόντα όπως τα προϊόντα σιδήρου και χάλυβα. Οι υπηρεσίες που περιλαμβάνονται σε αυτά επιτρέπουν στους ευρωπαίους παραγωγούς να προσθέσουν στα προϊόντα εκείνα ένα ποιοτικό περιεχόμενο που μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού και συνεπώς παράγοντα ανταγωνιστικότητας. (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2004).

Η μεταστροφή από τη μεταποιητική βιομηχανία στις υπηρεσίες αποτελεί μια εξέλιξη που δεν πρέπει να θεωρείται απειλή, αλλά να θεωρηθεί ως μια φυσιολογική συνέπεια της οικονομικής προόδου που πρέπει να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί. Η ανακατανομή παραγωγικών πόρων ενόψει μεταβολών είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Μια τέτοια διαδικασία βιομηχανικών μεταλλαγών είναι στο σύνολό της επωφελής, εάν προβλεφθεί, αναγνωριστεί και υποστηριχθεί σωστά. Δεν πρέπει να συγχέεται με την απόλυτη αποβιομηχάνιση. Η τελευταία αποτελεί είδος αποβιομηχάνισης πολύ ανησυχητικό καθώς προϋποθέτει την απόλυτη παρακμή της βιομηχανίας που χαρακτηρίζεται από ανάλογη μείωση της απασχόλησης, της παραγωγής και της παραγωγικότητας και επιδεινώνεται από το εμπορικό έλλειμμα. Εξ ορισμού, μια τέτοια

εξέλιξη μπορεί να παρατηρηθεί με βεβαιότητα μόνον μακροπρόθεσμα. Όμως, τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν να συναγάγουμε την παρουσία ενός τέτοιου φαινομένου στην ΕΕ.

5.4. Βιομηχανική Πολιτική και Διεύρυνση

Το 2004 και το 2007 προσχώρησαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά 12 νέα κράτη μέλη (βλ. Παράρτημα Β'). Τα εν λόγω κράτη προκειμένου να ενταχθούν στην Ένωση έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την πραγματοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, επιτυγχάνοντας υψηλό βαθμό μακροοικονομικής σταθερότητας και οικονομικής ολοκλήρωσης με την ΕΕ. Σε μικροοικονομικό επίπεδο, η απελευθέρωση της αγοράς και η ιδιωτικοποίηση συνοδεύτηκαν από σημαντική αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, ενώ εκσυγχρονίστηκε το θεσμικό, νομικό και διοικητικό περιβάλλον τους.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της διάρθρωσης της μεταποιητικής βιομηχανίας στα παλιά και στα νέα κράτη μέλη. Πράγματι, στα νέα κράτη μέλη, η βιομηχανία παρουσιάζει μικρότερο βαθμό εξειδίκευσης και εξακολουθεί να είναι περισσότερο προσανατολισμένη προς τομείς χαμηλής τεχνολογίας, όπως είναι οι τομείς των τροφίμων και ποτών, των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, των προϊόντων ξύλου και των βασικών μετάλλων. Αλλά η κατάσταση αυτή αλλάζει καθώς η παραγωγή αρχίζει να παρουσιάζει μια έντονη στροφή προς περισσότερο εξελιγμένους τομείς. Η παραγωγικότητα της εργασίας, αν και σε όλες τις περιπτώσεις εξακολουθεί να βρίσκεται γύρω στο 50% του μέσου όρου της ΕΕ (ή και κάτω από το ποσοστό αυτό), αυξάνει επίσης γρήγορα.

Με την αύξηση των ξένων επενδύσεων και τις δημόσιες χρηματοοικονομικές μεταβιβάσεις υπό τη μορφή των προενταξιακών ενισχύσεων, όλες οι υπονήφιες χώρες επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές τεχνολογικών και οργανωτικών γνώσεων. Το 2001, μόνον οι σωρευτικές ροές ξένων άμεσων επενδύσεων κυμάνθηκαν από 521 ευρώ κατά κεφαλήν στη Σλοβακία έως 2.284 ευρώ κατά κεφαλήν στην Τσεχική Δημοκρατία (Narula & Wakelin, 1998). Οι τάσεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στα αυξανόμενα στοιχεία που δείχνουν γεφύρωση του χάσματος και σταδιακή σύγκλιση με τα βιομηχανικά πρότυπα που επικρατούν στην ΕΕ (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2002).

Παρά το γεγονός ότι η βιομηχανία στα νέα κράτη μέλη είναι, σε μεγάλο βαθμό, έτοιμη να ανταγωνιστεί σε μια διευρυμένη ΕΕ, η εντονότερη ολοκλήρωση προκάλεσε, αναπόφευκτα, ορισμένα προβλήματα τοπικού χαρακτήρα, όπως στο χαλυβουργικό τομέα λόγω της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας. Σε άλλους παραδοσιακούς τομείς, μεγάλες

επιχειρήσεις που δεν έχουν ακόμη ιδιωτικοποιηθεί δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τον αυξημένο ανταγωνισμό. Επιπροσθέτως, σε ορισμένα πεδία ή τομείς, το κόστος συμμόρφωσης με το κοινοτικό «κεκτημένο», και ιδίως με την περιβαλλοντική νομοθεσία, ενδέχεται να έχει βραχυπρόθεσμα αρνητικές επιπτώσεις στη διάρθρωση κόστους των επιχειρήσεων, αν και η πρόβλεψη μεταβατικών περιόδων αναμένεται να συμβάλει στην άμβλυνση του προβλήματος αυτού, ενώ τα νέα κράτη μέλη θα έχουν ευκολότερη πρόσβαση στις βιώσιμες τεχνολογίες που έχουν αναπτυχθεί από τα παλιότερα κράτη μέλη.

Στα παλιά κράτη μέλη, οι κίνδυνοι τους οποίους θα αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις θα αφορούν, κατά πάσα πιθανότητα, τις ΜΜΕ των μεθοριακών περιφερειών, ιδίως σε τομείς εντάσεως εργασίας οι οποίοι θα έχουν, ενδεχομένως, να αντιμετωπίσουν «ανταγωνισμό μισθών». Ωστόσο, με εξαίρεση ορισμένους τομείς, όπως η κλωστοϋφαντουργία, τα βιομηχανικά προϊόντα των υποψήφιων χωρών είχαν σχεδόν ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά της ΕΕ ήδη από το 1995 και, κατά συνέπεια, οι περισσότερες από τις αναμενόμενες προσαρμογές έχουν ήδη γίνει. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις των μεθοριακών περιοχών είναι εκείνες οι οποίες θα έχουν τις περισσότερες νέες ευκαιρίες, διότι σε πολλούς τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών εξακολουθούν να έχουν σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των υποψήφιων χωρών (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2004).

Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου πριν την ένταξη, οι υποψήφιες χώρες είχαν την τάση να εξειδικεύονται στην παραγωγή χαμηλού κόστους - κίνηση που αντικατοπτρίζεται στις περιορισμένες μεταφορές παραγωγής από τα παλιά κράτη μέλη προς τα νέα κράτη μέλη, πράγμα που έδωσε τη δυνατότητα στην Ευρώπη να διατηρήσει δραστηριότητες οι οποίες διαφορετικά θα μεταφέρονταν έξω από αυτήν.

Ωστόσο, πολλές επιχειρήσεις υιοθέτησαν μια στρατηγική η οποία υπερακοντίζει την απλή εκτός συνόρων επεξεργασία μιας παραγωγής χαμηλού κόστους: αναδιέταξαν τις αλυσίδες αξίας τους και ενσωμάτωσαν εταιρείες των υποψήφιων χωρών βάσει τοπικών τεχνολογικών εισροών και δεξιοτήτων. Καθώς οι τοπικοί προμηθευτές και θυγατρικές αναβαθμίζονται στην αλυσίδα αξίας, απολαμβάνουν, με τη σειρά τους, μεγαλύτερες «διαχύσεις» τεχνολογικών γνώσεων. Εύγλωττο σχετικό παράδειγμα αποτελεί η αυτοκινητοβιομηχανία.

Από τη διεύρυνση επωφελήθηκε συνεπώς, σε μεγάλο βαθμό, και η βιομηχανία των σημερινών κρατών μελών, αξιοποιώντας τις αυξημένες επενδυτικές ευκαιρίες στις υποψήφιες χώρες και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης εργατικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης με σχετικά χαμηλό κόστος. Συγχρόνως, η απελευθέρωση του εμπορίου βιομηχανικών προϊόντων βάσει των Ευρωπαϊκών Συμφωνιών και η προοδευτική εφαρμογή του κοινοτικού

«κεκτημένου» στους περισσότερους τομείς πρόσφεραν στη βιομηχανία της ΕΕ μια ευρεία πρόσθετη πελατειακή βάση (περίπου 110 εκατομμύρια άτομα, συμπεριλαμβανομένης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας).

Γενικά, η διεύρυνση αποτελεί ήδη πραγματικότητα για τη βιομηχανία και έχει προσφέρει πολλές ευκαιρίες. Η πρόκληση για τα νέα κράτη μέλη είναι να αναπτύξουν τις δεξιότητες καθώς και το θεσμικό και επιχειρηματικό περιβάλλον που θα αυξήσουν τις δυνατότητες των τοπικών εταιρειών να ενταχθούν με επιτυχία σε διεθνή δίκτυα παραγωγής. Επιδίωξη της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει να είναι η προώθηση και διευκόλυνση εξελίξεων αυτού του είδους, ούτως ώστε να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων οικονομικής σύγκλισης των νέων κρατών μελών. Συγχρόνως, τα μέσα της βιομηχανικής πολιτικής πρέπει επίσης να εφαρμοστούν με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη του τις ειδικές ανάγκες των νέων χωρών μελών.

5.5. Συνέπειες της Βιομηχανικής Κρίσης

Σήμερα η ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας της ΕΕ, και η παγκόσμια οικονομία γενικότερα, πλήττεται από τη χειρότερη κρίση της μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (Μπέλλος, 2009). Μετά την παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, την παγκοσμιοποίηση των επενδύσεων, των λειτουργιών παραγωγής και της κατανάλωσης, η Ευρώπη έρχεται αντιμέτωπη και με την παγκοσμιοποίηση της χρηματοοικονομικής κρίσης. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αναθεώρησε σημαντικά προς τα κάτω την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας στο 0,5% το 2009 και 3% το 2010 από 3,4% το 2008 και του εξαιρετικά υψηλού 5% κατά μέσο όρο την περίοδο 2004-2007. Η σημαντική αυτή επιβράδυνση οφείλεται κυρίως στην προβλεπόμενη μείωση του παγκόσμιου εμπορίου κατά -2,8% το 2009, έναντι αύξησής του κατά 4,5% το 2008 (Μπέλλος, 2009). Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες έχουν ήδη επηρεασθεί από τη μείωση της παγκόσμιας ζήτησης που πλήττει τις εξαγωγές τους και οι πετρελαιοπαραγωγοί χώρες από την πτώση της τιμής του πετρελαίου (η οποία αναμένεται να διαμορφωθεί στα 50 και 60 δολάρια το βαρέλι το 2009 και το 2010 αντίστοιχα).

Στην Ευρώπη ειδικότερα, οι προβλέψεις της Επιτροπής δείχνουν δραματική συρρίκνωση των μεγάλων οικονομιών της ευρωζώνης (-2,1% της γερμανικής, -1,8% της ιταλικής, -1,2% της γαλλικής, -1% της ισπανικής). Νέα επιδείνωση αναμένεται στην κατάσταση στην αγορά εργασίας. Προβλέπεται ότι το 2009 θα χαθούν 3,5 εκατ. θέσεις εργασίας στην ΕΕ και το ποσοστό ανεργίας θα ανέλθει στο 8,8 % με περαιτέρω αύξηση το

2010. Η επιδείνωση της οικονομίας έχει δυσμενείς συνέπειες στα δημόσια οικονομικά καθώς τα φορολογικά έσοδα υποχωρούν και το έλλειμμα του δημοσίου τομέα αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί φέτος στην ΕΕ στο 4,3% και στη ζώνη του ευρώ από 1,75% στο 4% περίπου (<http://www.economics.gr>).

5.6. Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Ανάκαμψης

Επιδιώκοντας την ανάληψη συντονισμένης δράσης για την αντιμετώπιση αυτής της ολοένα και βαθύτερης οικονομικής κρίσης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 11 και 12 Δεκεμβρίου 2008, υπό τη γαλλική προεδρία, υιοθέτησε το σχέδιο της Επιτροπής για την οικονομική ανάκαμψη της ΕΕ και την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Το σχέδιο ανάκαμψης βασίζεται σε μια θεμελιώδη αρχή και σε δύο πυλώνες.

Η θεμελιώδης αρχή αυτού του σχεδίου είναι η αλληλεγγύη και η κοινωνική δικαιοσύνη: προστασία της απασχόλησης μέσω δράσεων επί των κοινωνικών δαπανών· δράσεις ως προς τις μακροπρόθεσμες προοπτικές εργασίας εκείνων που χάνουν τις εργασίες τους, μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου προσαρμογής στη παγκοσμιοποίηση και επιταχυνόμενων εκταμιεύσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου· μείωση του ενεργειακού κόστους για τα πλέον ευπαθή άτομα μέσω στοχοθετημένης ενεργειακής αποδοτικότητας· και κάλυψη των αναγκών εκείνων που δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν ακόμα το Διαδίκτυο ως εργαλείο διασύνδεσης (<http://europedia.moussis.eu>). Οι πυλώνες στους οποίους βασίζεται είναι οι εξής:

5.7. Δημοσιονομικό Κίνητρο

Ο πρώτος πυλώνας του ευρωπαϊκού σχεδίου είναι ένα δημοσιονομικό κίνητρο ύψους €200 δις, μια σημαντική ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης στην οικονομία, για να ωθήσει τη ζήτηση, την ανάπτυξη και την απασχόληση και να τονώσει την εμπιστοσύνη. Το πακέτο βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων μέτρων αντιστοιχεί στο 1,5% του ΑΕΠ της ΕΕ.

Σύμφωνα με το σχέδιο, το κίνητρο θα πρέπει να προέρχεται από τους προϋπολογισμούς των κρατών μελών (περίπου 170 δις. ευρώ ή 1,2% του ΑΕΠ) και από τους προϋπολογισμούς της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (περίπου 30 δις. ευρώ ή 0,3% του ΑΕΠ). Το κίνητρο θεωρείται ότι θα έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, γιατί τα κράτη μέλη που θα θέσουν σε εφαρμογή δέσμες μέτρων ανάκαμψης θα τονώσουν τη

ζήτηση, όχι μόνο της δικής τους οικονομίας, αλλά λόγω της αύξησης των εισαγωγών, θα τονώσουν τη ζήτηση και σε άλλα κράτη μέλη, δίνοντας έτσι μεγάλη ώθηση στις δικές τους εξαγωγές. Η συνολική ανάπτυξη που θα δημιουργηθεί χάρη στο δημοσιονομικό κίνητρο θα βοηθήσει στην αποπληρωμή των δανείων που θα έχουν χρηματοδοτήσει αρχικά αυτά τα κίνητρα.

Ως μέρος της συμβολής της ΕΕ στο δημοσιονομικό κίνητρο, το σχέδιο προτείνει την επιτάχυνση της καταβολής ποσών, έως 6,3 δισ. ευρώ, από τα διαρθρωτικά και κοινωνικά ταμεία. Κίνητρα θα δοθούν επίσης στην κατασκευαστική βιομηχανία και την αυτοκινητοβιομηχανία, που πλήττονται σοβαρά, για να κατασκευάσουν αυτοκίνητα φιλικότερα προς το περιβάλλον και κτήρια με καλύτερη ενεργειακή απόδοση. Για να βελτιωθούν οι διασυνδέσεις στον τομέα της ενέργειας και η ευρυζωνική υποδομή η Επιτροπή θα διαθέσει άλλα 5 δισ. ευρώ την περίοδο 2009-2010. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα αυξήσει τις ετήσιες παρεμβάσεις της στην ΕΕ κατά 15 δισ. ευρώ περίπου το 2009 και κατά ένα ανάλογο ποσό το 2010.

Το σχέδιο παρέχει έναν βαθμό ευελιξίας όσον αφορά τα ελλείμματα των εθνικών προϋπολογισμών, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της ΕΕ, παρέχοντας στις κυβερνήσεις τη δυνατότητα να δανειστούν προσωρινά μεγαλύτερα ποσά σε περιόδους ύφεσης. Με την τόνωση της οικονομίας μέσω επενδύσεων σε υποδομές, πράσινη τεχνολογία, ενεργειακή απόδοση και καινοτομία, το πακέτο στοχεύει στην επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση, με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα.

Για να επισπευσθεί και να ενισχυθεί η ανάκαμψη της οικονομίας, και για να αποφευχθούν μελλοντικές κρίσεις, το σχέδιο ανάκαμψης προβλέπει επίσης τον 2ο Πυλώνα, τις Έξυπνες Επενδύσεις, δηλαδή φιλόδοξες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις προσαρμοσμένες στις ανάγκες καθενός των κρατών μελών. Ορισμένες από αυτές τις μεταρρυθμίσεις θα είναι συμπληρωματικές του δημοσιονομικού κινήτρου για την τόνωση της ζήτησης, για παράδειγμα μέσω της στήριξης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών ή της βελτίωσης του τρόπου λειτουργίας των αγορών. Για να δημιουργηθεί ζήτηση για ανειδίκευτους εργαζομένους το σχέδιο καλεί τα κράτη μέλη να μελετήσουν το ενδεχόμενο μείωσης των εργοδοτικών κοινωνικών εισφορών για τα χαμηλότερα εισοδήματα.

Γενικά οι κυβερνήσεις θα πρέπει να διαθέσουν τα ποσά αυτά με τον τρόπο που ταιριάζει καλύτερα στη δική τους οικονομία και βιομηχανία, δεδομένου ότι κάθε χώρα αντιμετωπίζει διαφορετικές προκλήσεις. Ορισμένες οικονομίες, όπως της Σλοβακίας, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Πολωνίας, εξακολουθούν να αναπτύσσονται, ενώ άλλες, όπως της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Γερμανίας, παρουσιάζουν ήδη στασιμότητα.

Ταυτόχρονα, ενώ μερικές εθνικές κυβερνήσεις ανησυχούν για τον αποπληθωρισμό, άλλες αγωνίζονται να αντιμετωπίσουν τον διψήφιο πληθωρισμό (Βουλγαρία, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία).

Για να γίνει κατανοητό το μέγεθος του προτεινομένου κινήτρου, αρκεί να το συγκρίνουμε με το μεταπολεμικό Σχέδιο Ανάκαμψης της Ευρώπης, το γνωστό Σχέδιο Μάρσαλ, το οποίο μεταβίβασε περίπου 13 δισ. δολάρια των ΗΠΑ σε 17 ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ των ετών 1948 και 1951. Αν και η αξία του δολαρίου ήταν τότε πολύ μεγαλύτερη απ' ότι είναι σήμερα, το δημοσιονομικό κίνητρο που προτείνει η Επιτροπή ξεπερνάει κατά πολύ το μέγεθος του Σχεδίου Μάρσαλ, το οποίο επέτυχε την ανόρθωση των ευρωπαϊκών οικονομιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Συμπερασματική Επισκόπηση

6.1. Αναφορά Δυνατοτήτων και Αδυνάτων Σημείων Βάση Μοντέλου SWOT Analysis

A. Δυνατότητες (Strengths)

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι η Ευρώπη έχει πολλά πλεονεκτήματα τα οποία υποστηρίζουν την ανταγωνιστική ανάπτυξη των επιχειρήσεών της. Μεταξύ των δυνατών της σημείων (strengths) είναι, ειδικότερα, τα εξής:

- ένα σταθερό πολιτικό και μακροοικονομικό περιβάλλον, με εδραιωμένο κράτος δικαίου, που δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να σχεδιάζουν καλύτερα το μέλλον τους, να επενδύουν και να αναπτύσσονται
- μια ενιαία αγορά
- ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής συνοχής και ένα καλά καταρτισμένο, εκπαιδευμένο και ευπροσάρμοστο εργατικό δυναμικό, το οποίο, έστω και αν χρειάζεται συνεχή βελτίωση, ιδίως μέσω της διά βίου εκπαίδευσης και της επανακατάρτισης, αποτελεί βασική συνιστώσα της οικονομίας της γνώσης
- μια από μακρού καθιερωμένη πρακτική διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα, πρακτική που αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό, λαμβάνοντας όμως υπόψη τα συμφέροντα και τις ανησυχίες των εργοδοτών και των εργαζομένων
- υπηρεσίες κοινής ωφέλειας που συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα των βιομηχανιών-χρηστών παρέχοντας ασφαλείς και ποιοτικές υπηρεσίες και διασφαλίζοντας, συγχρόνως, την παροχή καθολικής υπηρεσίας σε ανταγωνιστικές τιμές.
- ιδιαίτερα ανεπτυγμένα ενεργειακά, μεταφορικά και τηλεπικοινωνιακά δίκτυα.

Από την έκδοση, το 1990, της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική, η ευρωπαϊκή βιομηχανία επωφελήθηκε από διάφορα σημαντικά πολιτικά επιτεύγματα τα οποία βελτίωσαν τις βασικές συνθήκες. Πάνω απ' όλα, η νομισματική ένωση

είναι σήμερα πραγματικότητα, ενώ η εσωτερική αγορά έχει πλέον εδραιωθεί σε πολλούς τομείς. Η τελευταία έφερε τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται για τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, την αύξηση της παραγωγικότητας και τη διεύρυνση του μεγέθους των αγορών για τις επιχειρήσεις που πωλούν ή αγοράζουν εμπορεύματα και υπηρεσίες. Η χρήση ενός ενιαίου νομίσματος αυξάνει τη διαφάνεια, μειώνει το κόστος των συναλλαγών και πολλαπλασιάζει το οικονομικό δυναμικό της εσωτερικής αγοράς. Σημαντική πρόοδος έχει επίσης επιτελεσθεί όσον αφορά την απελευθέρωση τομέων όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ενέργεια και οι μεταφορές, πράγμα που βελτίωσε την ανταγωνιστική θέση των βιομηχανιών-χρηστών. Βέβαια η σχετική υποδομή θα πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, ιδίως με την αύξηση των διαθέσιμων ευρυζωνικών τηλεπικοινωνιακών υποδομών και την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων (Ανακοίνωση Επιτροπής, 2004).

B. Αδυναμίες (Weaknesses)

Από την άλλη, όμως, παρουσιάζει κάποιες αδυναμίες (weaknesses). Έτσι, εξακολουθούν να υπάρχουν τομείς όπου εμφανίζονται προβλήματα. Τα κανονιστικά και τεχνικά εμπόδια που παρακωλύουν το εμπόριο και την εγκατάσταση σε μερικούς τομείς δυσχεραίνουν τη εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το χρηματοοικονομικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, και ιδίως των ΜΜΕ, πλήττεται πολλές φορές από την έλλειψη κεφαλαιαγορών με μεγάλη ρευστότητα. Στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα μεταξύ του οράματος για μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή οικονομία και της πραγματικότητας, όπως την βιώνουν οι πάροχοι και οι χρήστες υπηρεσιών. Επιπροσθέτως, η ανεπαρκής προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα. Το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αναμένεται να ενισχύσει σαφώς την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, την καινοτομία και την έρευνα (http://library.tee.gr/digital/m2135/m2135_karakostas.ppt). Ωστόσο, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να δίνουν προτεραιότητα στα κεκτημένα εθνικά τους συμφέροντα, με αποτέλεσμα να επιτελείται μικρότερη πρόοδος από αυτή που θα μπορούσε να επιτευχθεί.

Οι διαφορές στην έμμεση φορολογία μπορούν να προκαλέσουν στρεβλώσεις στο εσωτερικό εμπόριο και να κατακερματίσουν την αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Η πολυπλοκότητα των εικοσιεπτά εθνικών συστημάτων φορολόγησης των εταιρειών δημιουργεί εμπόδια που παρακωλύουν τις διασυνοριακές δραστηριότητες και την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που προσφέρει η εσωτερική αγορά.

Από την άλλη, σε αρκετούς τομείς τα κράτη μέλη και όχι η Ένωση είναι εκείνα που διαδραματίζουν τον ουσιαστικό ρόλο για τον καθορισμό των βασικών συνθηκών, γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δυσχερή τον συντονισμό και την ομοιομορφία των ρυθμίσεων. Η άμεση φορολογία και οι κανονιστικές ρυθμίσεις του κοινωνικού τομέα αποτελούν εύγλωττα παραδείγματα. Ακόμη και σε τομείς, όμως, που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΕΕ, η μη μεταφορά των νομοθετικών πράξεων ή η άνιση εφαρμογή των κανόνων σε εθνικό επίπεδο ενδέχεται, μερικές φορές, να επηρεάζουν αρνητικά την κοινή βιομηχανική πολιτική.

Η Επιτροπή επισήμανε πρόσφατα το γεγονός ότι η Ευρώπη δαπανά μικρότερο ποσοστό του ΑΕγχΠ της για την Ε&Α σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστές της. Ο κατακερματισμός των προσπάθειών Ε&Α, τα κλειστά και απομονωμένα εθνικά ερευνητικά συστήματα, οι ανεπαρκείς δεσμοί μεταξύ βιομηχανίας και έρευνας και οι διαφορές μεταξύ των νομικών και διοικητικών καθεστώτων επηρεάζουν δυσμενώς τις επενδύσεις στην Ε&Α και τη δημιουργία γνώσης. Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να καταβληθεί προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ευρωπαϊκό παράδοξο, που συνίσταται σε καλές επιδόσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη και αδύναμες επιδόσεις στο πεδίο της καινοτομίας. Ο αδύνατος ευρωπαϊκός κρίκος είναι ο μετασχηματισμός της έρευνας σε καινοτομία.

Οι πολιτικές που διαμορφώνουν το κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις (ανταγωνισμός, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας), τα φορολογικά κίνητρα (ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των δαπανών που σχετίζονται με την καινοτομία) και οι δυνατότητες χρηματοδότησης (έρευνα, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, περιφερειακή πολιτική) μπορούν να κινητοποιηθούν στο σύνολό τους για την υποστήριξη και την προώθηση της καινοτομίας. Πρέπει να ενισχυθεί η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ όλων αυτών των τομέων πολιτικής, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η συμβολή τους στην καινοτομία, που αυξάνει την ανάπτυξη.

Οι αμυντικές βιομηχανίες διαδραματίζουν ειδικό ρόλο από την άποψη αυτή. Δύο από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι, πρώτον, το γεγονός ότι το σφρίγος τους εξαρτάται από κρατικές παραγγελίες και, δεύτερον, οι υψηλές επιδόσεις τους από απόψεως έρευνας και καινοτομίας. Οι καινοτομικές συνέπειες των επενδύσεων που πραγματοποιούνται στις βιομηχανίες αυτές διαχέονται, στη συνέχεια, στο σύνολο της οικονομίας, όπως καταδεικνύει το παράδειγμα των ΗΠΑ. Η ΕΕ πρέπει να μελετήσει το ζήτημα των αμυντικών βιομηχανιών, υπό το φως των επιτευγμάτων που πραγματοποιήθηκαν σε τομείς όπως η αεροναυπηγική βιομηχανία ή οι δορυφόροι.

Η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει και να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την πολιτική της στον τομέα της βιώσιμης παραγωγής, για να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις που ανέλαβε στη

σύνοδο κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ όσον αφορά τη βιώσιμη παραγωγή και τα καταναλωτικά πρότυπα. Η ανάγκη της βιομηχανίας της ΕΕ να δημιουργήσει μια περισσότερο βιώσιμη παραγωγική δομή αναδεικνύεται σε παράγοντα ανάπτυξης. Οι προοδευτικές επιχειρήσεις, και κυρίως οι ΜΜΕ, μπορούν να αντλήσουν οφέλη και «βιώσιμη αξία» μέσω της χρήσης μεθόδων σχεδιασμού και καινοτομίας για τη δημιουργία περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και για την ανάπτυξη των νέων αγορών που ζητούνται συνεχώς από τους νομοθέτες και τους καταναλωτές. Τα βασικά στοιχεία μιας τέτοιας ενίσχυσης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τα εξής:

- ενθάρρυνση της ευρύτερης υιοθέτησης βέλτιστων πρακτικών, με στόχο την αύξηση της οικολογικής αποτελεσματικότητας κατά τη χρήση των πόρων, τη μεγαλύτερη χρησιμοποίηση ανανεώσιμων πόρων και την προώθηση μιας εμπορικά βιώσιμης βιομηχανίας
- υιοθέτηση μιας προσέγγισης «κύκλου ζωής», με στόχο την ολοκλήρωση της πολιτικής προϊόντων μέσω εθελοντικών συμφωνιών και περιβαλλοντικών προτύπων και διακηρύξεων για τα προϊόντα
- ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάδοσης «καθαρών» τεχνολογιών, με την αντιμετώπιση των εμποδίων που δυσχεραίνουν την αφομοίωσή τους και με την ενθάρρυνση της αλληλεπίδρασης μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ε&Α
- επέκταση της χρήσης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των ΜΜΕ, και περαιτέρω προώθηση της εταιρικής ευθύνης.
- Τέλος, η ύπαρξη ενός υγιούς πλαισίου εταιρικής διοίκησης αναγνωρίζεται ευρέως ως μία από τις βασικότερες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και βιώσιμη ανάπτυξη ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Ο σωστός καθορισμός των ρόλων και των ευθυνών των διαφόρων εταιρικών οργάνων οδηγεί στην καλύτερη δυνατή αξιολόγηση και εκμετάλλευση των διαθέσιμων επιχειρηματικών ευκαιριών, πράγμα που προωθεί την ανάπτυξη, την καινοτομία και την απασχόληση.

Γ. Ευκαιρίες (Opportunities)

Πολλές ευκαιρίες (opportunities) δημιουργεί για την Ευρωπαϊκή Ένωση η παγκοσμιοποίηση και η ενδεχόμενη περαιτέρω διεύρυνσή της καθώς με αυτό τον τρόπο

ανοίγονται νέες αγορές και προοπτικές επέκτασης των επιχειρήσεων. Επίσης, η συνεργασία των επιχειρήσεων, οι συγχωνεύσεις, η δημιουργία οικονομιών κλίμακας από τη μια μεριά αλλά και η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων των ΜΜΕ από την άλλη, αποτελούν ευκαιρίες για ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής οικονομίας.

Επιπλέον, η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των λαών της Ευρώπης οδήγησε στη δημιουργία νέων κοινωνικών αιτημάτων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ευθύνη, την προστασία του καταναλωτή και της δημόσιας υγείας, γεγονός που δημιουργεί εξειδικευμένες αγορές και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Δ. Απειλές (Threats)

Τέλος, οι σημαντικότερες απειλές (threats) που έχει να αντιμετωπίσει σήμερα η Ένωση προέρχονται από τους νέους πόλους ανταγωνισμού που εμφανίζονται στον ορίζοντα όπως είναι η Κίνα και η Ινδία και από την πρόσφατη βιομηχανική κρίση στην οποία αναφερθήκαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

6.2. Συμπεράσματα – Προοπτικές – Προσωπική εκτίμηση

Τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η Ευρώπη σχετικά με την βιομηχανική της πολιτική είναι εξαιρετικά σύνθετα, πολύπλοκα και αντιφατικά. Μεταξύ των άλλων, για παράδειγμα, η πολιτική ανταγωνισμού συστηματικά επιχειρεί να ισορροπήσει ανάμεσα σε δύο αντίρροπους στόχους: από τη μια μεριά βρίσκεται ο στόχος της εξασφάλισης συνθηκών ανταγωνισμού με τρόπο που να περιορίζονται οι πρωτοβουλίες όσων επιχειρήσεων διαθέτουν σημαντική δύναμη αγοράς (αντιμονοπωλιακή νομοθεσία), ενώ από την άλλη η αυξημένη συγκέντρωση σε αρκετούς κλάδους της βιομηχανίας και υπηρεσιών αποτελεί ένα φαινόμενο από πολλές απόψεις επιθυμητό προκειμένου να αξιοποιηθούν οικονομίες κλίμακας και να τονωθεί η ανταγωνιστική θέση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων έναντι των ανταγωνιστών τους. Στη σημερινή εποχή τίθεται με επιτακτικότητα το ζήτημα μιας νέας ποιοτικής διάστασης στο θέμα της ρυθμιστικής παρέμβασης (σε κρατικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο) στο χώρο της βιομηχανίας ενώ η συζήτηση περί βιομηχανίας και βιομηχανικής πολιτικής τίθεται σε νέες βάσεις.

Η Ευρώπη φαίνεται παγιδευμένη σε μια διελκυστίνδα. Από τη μια μεριά αδυνατεί να ανταγωνιστεί τις νέες βιομηχανικές χώρες και από την άλλη καθυστερεί στην παραγωγή

εκείνων των προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που απορρέουν από την ηλεκτρονική επανάσταση. Για το λόγο αυτό η ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχώρησε σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Η ύφεση που προέκυψε συνοδεύτηκε από επιδείνωση των επιδόσεων της στο διεθνές εμπόριο.

Η νεότερη βιομηχανική πολιτική είναι απαραίτητο να τεθεί σε νέες βάσεις. Απαιτούνται νέες στρατηγικές επιλογές που θα εξασφαλίσουν παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας, υψηλές πωλήσεις, υψηλά κέρδη και μεγάλες επενδύσεις. Οι διαθέσιμες στρατηγικές επιλογές είναι τρεις και περιλαμβάνουν την αυτοματοποιημένη μαζική παραγωγή, την ευέλικτη μαζική παραγωγή και την ευέλικτη εξειδίκευση μέσω της εφαρμογής ενός Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Προγράμματος.

Επιπλέον, για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να καθιερωθεί η βιομηχανική πολιτική ως κυρίαρχη της Ευρώπης των 27 χρειάζεται ένα αποτελεσματικό σύστημα λήψης αποφάσεων με κανόνες που διέπουν το μέγεθος και τον τρόπο λειτουργίας των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα πρέπει να σημειωθεί πως λόγω της Συνθήκης του Μάαστριχτ, ειδικά το περιβάλλον μεταμορφώθηκε σε μια πλήρης κοινοτική πολιτική όπου οι στόχοι της αναφέρονται μεταξύ των πρωταρχικών εκείνων στόχων της Κοινότητας. Οι διάφορες περιβαλλοντικές απαιτήσεις θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψιν κατά τον ορισμό αυτό αλλά και την εφαρμογή των υπολοίπων κοινοτικών πολιτικών. Η όποια ομοιομορφία των διαφόρων περιβαλλοντικών προδιαγραφών, θεωρείται απαραίτητη όχι μόνο για την γενικότερη συντήρηση του περιβάλλοντος της Ευρώπης αλλά φυσικά και για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθώς και για την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Θεωρείται επίσης πολύ δύσκολο να εκτιμηθούν κάποια ειδικά αποτελέσματα των ευρωπαϊκών μέτρων σε αυτά τα θέματα και πρώτιστα η ποιότητα του περιβάλλοντος η οποία αναφέρεται να είναι μια έννοια ιδιαίτερα υποκειμενική και επομένως δύσκολη να διασαφηνιστεί. Επιπλέον αυτό συμβαίνει και για το λόγο ότι η καταπολέμηση των μολύνσεων και των οχλήσεων αποτελεί ένα «σισύφειο έργο». Οι διάφοροι ποιοτικοί στόχοι τους οποίους θέτει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, μεταβάλλονται συνεχώς λόγω της οικονομικής ανάπτυξης και της αστικοποίησης των κατοίκων.

Είναι όντως αλήθεια ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και η οποία γνωμοδοτεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο αντίστοιχο Συμβούλιο για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Προγράμματος των επιχειρήσεων και της ανταγωνιστικότητας, αναφέρει τόσο τις προόδους που έχουν επιτευχθεί αλλά ιδιαίτερα τη μείωση της χρήσης των ουσιών

που εξαντλούν το όζον, τη μείωση των εκπομπών ορισμένων ρυπαντικών ουσιών στην ευρύτερη ατμόσφαιρα αλλά και στα επιφανειακά ύδατα.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν πολλά σοβαρά προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή των αναφερόμενων κοινοτικών οδηγιών και πολλές υπέρμετρες καθυστερήσεις που αφορούν την υλοποίησή τους στην πλειοψηφία των κρατών μελών αλλά και αρκετές παραλείψεις που αφορούν την υποβολή των απαραίτητων εκθέσεων και σε ευρεία κλίμακα την κοινοποίηση των σχετικών πληροφοριών. Για να μετατραπεί η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια αποτελεσματική οικονομία με την άμεση συμμετοχή των κρατών μελών της και των επιχειρήσεων τους και προκειμένου να θεωρούνται ανταγωνιστικές, θα πρέπει να ενισχύσει κυρίως την περιβαλλοντική της διάσταση ως μέρος της διαδικασίας της Λισαβόνας, με απώτερο σκοπό να δοθεί μια ισότιμη προσοχή στα διάφορα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα και εντός των πλαισίων των διαδικασιών χάραξης κοινών πολιτικών και λήψης αποφάσεων από όλα τα κράτη μέλη.

Για το λόγο αυτό, χρειάζεται μια συνεχής αφύπνιση των πολιτών που θα μπορούν να καταγγέλλουν στην Ευρωπαϊκή αρμόδια επιτροπή το γεγονός για τον μη σεβασμό των Ευρωπαϊκών προδιαγραφών από μια ορισμένη επιχείρηση ή από κάποιο ιδιωτικό ή δημόσιο έργο στη χώρα που ζουν ή ακόμα και σε άλλη χώρα της Κοινότητας και κράτους μέλους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί όμως να εργαστεί από μόνη της σε αυτό το πεδίο και χρειάζεται φυσικά και την βοήθεια των κρατών μελών και των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Ακόμη και αν κατόρθωνε να μειώσει σε σημαντικό βαθμό και να προλάβει ουσιαστικά τη μόλυνση στο έδαφός της, θα ήταν πάντα υποκείμενη στην όποια μόλυνση των υδάτων και της ατμόσφαιρας η οποία θα προέρχεται από άλλες κοντινές ευρωπαϊκές χώρες ή διαφορετικά από τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου. Για το λόγο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να αναλάβει ένα πλήρως ηγετικό ρόλο και να ασκεί σχετικές πιέσεις εντός των πλαισίων των σχετικών διεθνών οργανισμών όπως είναι τα Ηνωμένα Έθνη και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος σε ένα παγκόσμιο επίπεδο.

Με τον τρόπο αυτό, η προβλεπόμενη ένταξη στην Ευρώπη των υπολοίπων κρατών, θα πρέπει να συμβαδίζει πλήρως και με μεγαλύτερη μέριμνα για τις όποιες απαιτήσεις του περιβάλλοντος και οι οποίες είχαν τραγικά αμεληθεί κατά το παρελθόν. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος που θεωρείται «ανοικτός» στη ευρύτερη συμμετοχή όλων των ευρωπαϊκών κρατών, «παίζει» σημαντικότερο ρόλο σε αυτό το πεδίο προστασίας.

Η όποια οικολογική εξάρτηση όλων των χωρών και κρατών –μελών του κόσμου στην Ευρώπη, αναφέρεται να είναι ιδιαίτερα εμφανής στο «φαινόμενο του θερμοκηπίου» και στις

διάφορες κλιματολογικές του επιπτώσεις σε ολόκληρο τον πλανήτη. Οι αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αποφασισμένες να επιτύχουν και μάλιστα να υπερεπιτύχουν τον στόχο του «Κιότο» και σχετικά με την υγιή ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με αντίστοιχους υπολογισμούς, αναμένεται μέχρι το έτος 2011 όλες οι συνολικές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στην «Ευρωπαϊκή Ένωση των 27» να είναι περίπου κατά 12,7% χαμηλότερες από εκείνες των επιπέδων του έτους αναφοράς.

Η όποια προβλεπόμενη μείωση θα ανέρχεται στο ποσοστό του 13,2%, εάν επίσης συνυπολογισθούν όλα τα αποτελέσματα των μηχανισμών του «Κιότο» και των αντιστοίχων μηχανισμών δέσμευσης του άνθρακα και τα οποία ενδέχεται να φθάσουν στο ποσοστό του 16,7% και εάν οι αναφερόμενες πολιτικές των κρατών και τα αντίστοιχα μέτρα εφαρμοστούν εγκαίρως και με επιτυχία και καταφέρουν να αποδώσουν τα αναμενόμενα. Όμως η πολιτική που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την προστασία του φυσικού κλίματος δεν τελειώνει το έτος 2012. Πολλές από αυτές τις πολιτικές της Κοινότητας και οι οποίες έχουν ήδη θεσπιστεί ή ψηφιστεί, αναμένονται να έχουν πολύ σοβαρές επιπτώσεις και μετά την πρώτη περίοδο υποχρεώσεων του Πρωτοκόλλου του «Κιότο».

Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το φυσικό περιβάλλον και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων τη δεκαετία 2002 έως 2012, μπορεί και προβλέπει κάποιες περαιτέρω μειώσεις για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει το «Κιότο» συνεπώς κάποια περισσότερα και συγκεκριμένα μέτρα. Την άνοιξη του έτους 2007, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστήριξε πλήρως την αυτόβουλη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την μείωση των διαφόρων εκπομπών αερίων και θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 20% έως το έτος 2020, συγκριτικά βέβαια προς τα επίπεδα του έτους 1990 και ακόμη και στην περίπτωση που δεν επιτευχθεί καμία διεθνής συμφωνία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι επίσης διατεθειμένη να προχωρήσει σε αυξήσεις της μείωσης των εκπομπών σε ποσοστό ακόμα και 30% εφόσον επιτευχθεί πλήρως και άμεσα μια τέτοια διεθνής συμφωνία.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, θα πρέπει οι αρμόδιες αρχές να προωθήσουν την βιώσιμη ανάπτυξη και την ενεργό συμμετοχή όλων των αρμοδίων κρατικών φορέων για μια μεγαλύτερη συνοχή, την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διαφόρων περιβαλλοντικών προδιαγραφών καθώς και την ενσωμάτωση της όποιας περιβαλλοντικής διάστασης στις εσωτερικές πολιτικές των κρατών -μελών. Για αυτό το λόγο η Κοινότητα θα πρέπει να αναφέρεται συγκεκριμένα σε άλλες εκβιομηχανισμένες χώρες και φυσικά στις Ηνωμένες Πολιτίες Αμερικής, όπου θεωρείται μια χώρα με τις μεγαλύτερες ποσότητες εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, καθώς θα πρέπει να τηρούν τα συμφωνηθέντα σε ένα διεθνές επίπεδο.

Οι νέες καινοτόμες τεχνολογίες που σέβονται το περιβάλλον και εφαρμόζονται στον τομέα των τεχνολογιών στις μέρες μας, παρέχουν την δυνατότητα να συμβάλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και μέσω της μείωσης του κόστους της περιβαλλοντικής προστασίας στις χώρες μέλη της Κοινότητας, βελτιώνοντας έτσι το φυσικό περιβάλλον και προστατεύοντας τους σχετικούς φυσικούς πόρους. Δυστυχώς όμως οι διάφοροι εμπορικοί και θεσμικοί φραγμοί εμποδίζουν τη χρήση των εν λόγω τεχνολογιών που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος. Ιδίως οι τιμές της αγοράς της ενέργειας οδηγούν σε συστηματική υποεπένδυση στον τομέα των καινοτόμων τεχνικών. Τα εμπόδια αυτά μπορούν να υπερκερασθούν με την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους ώστε να παρασχεθούν κίνητρα για την εντατικοποίηση της έρευνας στον εν λόγω τομέα.

Η προώθηση μιας διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο, θα πρέπει να περιλαμβάνει την επίτευξη μιας ανταγωνιστικής οικονομίας σε συνδυασμό βέβαια με την ελάχιστη δυνατή υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, την αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων και των πρώτων υλών καθώς και τα υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης. Πράγματι, είναι γεγονός πως μπορεί να υπάρξει μια αμοιβαία σύμπραξη με σκοπό να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το πρόβλημα της υπέρμετρης χρήσης των περιβαλλοντικών πόρων και της ελλιπούς χρήσης των ανθρώπινων πόρων.

Όμως η σύμπραξη αυτή δεν μπορεί να εκτελεστεί αυτόματα, καθώς θα πρέπει να προωθηθεί με συγκεκριμένα μέτρα με πρώτο και κύριο εκείνο της αναδιάρθρωσης των φορολογικών συστημάτων με την παράλληλη μείωση του μη μισθοδοτικού κόστους της εργασίας των ανθρώπων και με την αυτόματη ενσωμάτωση του επιχειρησιακού κόστους και του σχετικού κόστους των πόρων στις καθορισμένες τιμές αγοράς των αγαθών και των υπηρεσιών από μέρους των ατόμων και των επιχειρήσεων.

Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί πως η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να μπορεί και να διαθέτει την ικανότητα να προαγάγει τις διάφορες βέλτιστες διαθέσιμες τεχνολογίες των επιχειρήσεων προκειμένου εκείνες να γίνουν ανταγωνιστικές καθώς και να προασπίζει σημαντικά την όποια έρευνα και την ανάπτυξη και να προσφέρει εντός των πλαισίων των κατευθυντήριων γραμμών προς τις κρατικές ενισχύσεις, μια μεγάλη ευελιξία σε εγχώριο επίπεδο και η οποία ουσιαστικά θα εγγυάται την μέγιστη αποτελεσματικότητα των πολιτικών εκείνων και των μέτρων τα οποία αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των κλιματικών μεταβολών προς το καλύτερο. Χρειάζεται λοιπόν μια κοινή δράση με σκοπό την σταδιακή μείωση και κατάργηση των όποιων επιδοτήσεων στην κατηγορία της ανάπτυξης και

ανταγωνιστικότητας καθώς και των φορολογικών συστημάτων και αντίστοιχων κανονιστικών ρυθμίσεων που αντιστρατεύονται την όποια αποτελεσματική χρήση της ενέργειας στο φυσικό περιβάλλον.

Το στοίχημα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής είναι η αποτελεσματική αντιμετώπιση των αδυναμιών της και η ικανοποίηση της ανάγκης για ολοένα και μεγαλύτερη συνοχή στην ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική. Σε κάθε περίπτωση πάντως, στόχευση πρέπει να αποτελεί η άσκηση μιας περισσότερο ενεργητικής και επιλεκτικής, στρατηγικά προσανατολισμένης, βιομηχανικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε συνδυασμό με βιομηχανικές πολιτικές που χαράσσονται και υλοποιούνται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και βασίζονται στην αειφόρο ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος (Pelkmans, 2006). Δραστήρια πολιτική σε εθνικό επίπεδο και ευρωπαϊκός συντονισμός στις περισσότερες αγορές είναι η σημερινή προοπτική της βιομηχανικής πολιτικής για αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας, εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των εγχώριων βιομηχανιών και δημιουργία πανευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Μια προοπτική που είναι σε θέση, μετά και το πέρασμα από την χρηματοοικονομική κρίση που διανύουμε, να εξασφαλίσει ένα αισιόδοξο και κερδοφόρο μέλλον για την ευρωπαϊκή βιομηχανία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Α. Κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Επιτροπή (2002). “Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη”. *COM(2002)714 τελικό*.

Επιτροπή (2003). “Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με: Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης-προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση”, *COM(2003)704 τελικό*.

Επιτροπή (2004). “Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη”, *COM(2004)274 τελικό*.

Επιτροπή (2005). “Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας που αφορά το πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση του μεταποιητικού τομέα της ΕΕ – προς μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής”, *COM(2005)474 τελικό*.

Επιτροπή (2006). “Ανακοίνωση της Επιτροπής που αφορά οικονομικές μεταρρυθμίσεις και ανταγωνιστικότητα: τα βασικά μηνύματα της έκθεσης για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2006”, *COM(2006)697 τελικό*.

Επιτροπή (2007). “Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, που αφορά την ενδιάμεση εξέταση της βιομηχανικής πολιτικής: Συνεισφορά στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση”, *COM(2007)374 τελικό*.

Επιτροπή (2008). “Commission staff working document SEC(2008)2853–Communication from the Commission” *COM(2008)774 final*.

Β. Ξενόγλωσση

Barney, J. (1991) “Firm resources and sustained competitive advantage”, *Journal of Management*, March, **17**(1), 99-120.

Birley, S., & MacMillan, I. C. (1992). “*International perspectives on entrepreneurship research: Proceedings of the First Annual Global Conference on Entrepreneurship Research*”, London, UK, 18–20 February.

Birley, S., & MacMillan, I. C. (1993). “Entrepreneurship research”: *Global perspectives: Proceedings of the Second Annual Global Conference on Entrepreneurship Research*, London, UK, 9–11 March, 1992. Amsterdam: North-Holland.

Brandenburger, A. M. and Nalebuff, B. J. (1997). *Co-opetition*. London: Harper-Collins.

Clarke, T. & Clegg, S. (1998). “*Changing Paradigms: The Transformation of Management Knowledge for the 21st century*”, Harper Collins Business, London.

Covin, J. G., & Slevin, D. P. (1991). “A conceptual model of entrepreneurship as firm behaviour”. *Entrepreneurship Theory and Practice*, **16**, 7–25.

Daft Richard, (2005). “*Οργανωσιακή Θεωρία και Σχεδιασμός : Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των επιχειρήσεων*”, Κλειδάριθμος, Αθήνα.

Daniele Archibugi and Jonathan Michie, (1995). “The Globalization of Technology: A New Taxonomy”, *Cambridge Journal of Economics*, **19**(1), 121-140.

Eurostat, (2003). Standard Quality Report, Methodological Documents, Working Group “Assessment of quality in statistics”, Luxembourg, 2-3 October 2003.

Feinstein C., (1999). “Structural Changes in the developed countries during the XX century”, *Oxford Review of Economic Policy*, **15**, 35-55.

Geroski Paul, (2007). “Evidence from the home video industry”. *International Journal of Industrial Organization*, doi: 10.1016/j.ijindorg.2007.11.005.

Håkansson, H. (1982). “*International Marketing and Purchasing of Industrial Goods: An Interaction Approach*”, Chichester, UK, John Wiley & Sons, 10-27.

Håkansson, H., Snehota, I. (1995) “The Burden of Relationships or Who’s Next. In Turnbull”, P., Yorke, D., Nande, P. (eds.) *Proceedings of the IMP Group 11th International Conference, Manchester, U.K., September 1995*, **1**, 522-536.

Johannessen Jon-arild, Olaisen Jihan, Olsen Bjøtn, (1999). “How can Europe compete in the 21st Century?”, Pergamon – *International Journal of Information Management*, **19**, 263-275.

Lado, A. A., & Vozikis, G. S. (1996). “Transfer of technology to promote entrepreneurship in developing countries: An integration and proposed framework”. *Entrepreneurship Theory and Practice*, **21**(2), 55–72.

Lee M. Sang and Peterson J. Suzanne, (2000). “Culture, Entrepreneurial Orientation, and Global Competitiveness”, *Journal of World Business*, **35**(4), 401-416.

MEMO/05/352, Βρυξέλλες, 5 Οκτωβρίου 2005.

Michailidis G.M., Georgiadis G.A., Koutsomarkos N.D. (2006). “Regional Competitiveness: In Search of a Framework for Greek Regions Strategic Planning and Measurement of Competitiveness,” ERSA conference papers ersa06p837, European Regional Science Association.

Montana P. & Charnov B. (2005). “*Management*”, 3η Αμερικάνικη Έκδοση, Αθήνα, Κλειδάριθμος.

Morris, M. H. (1998). “*Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organizations, and societies*”. Westport, CT: Quorum Books.

Narula Rajneesh, Wakelin Katharine (1998). “Technological competitiveness, trade and foreign direct investment”, *Elsevier – Structural Change and Economic Dynamics*, **9**(3), 373-387.

Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). “*The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*”. Oxford: Oxford University Press, London.

OECD Outlook (1999). “Science, Technology and Industry Outlook”, (Science and Innovation).

O'Mahony, M and van Ark, B. (2003). “EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective. Can Europe Resume the Catching-up Process?”, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, November.

Pelkmans Jacques, (2006). “European Industrial Policy”, Bruges European Economic Policy Briefings, College of Europe, BEEP briefing n° 15, July.

Quinn, J. B. (1999). “Strategic outsourcing: leveraging knowledge capabilities”. *Sloan Management Review*, **40**(4), 9–21.

Sarfati Gilberto (1998). “European industrial policy as a non-tariff barrier”, *European Integration online Papers (EIoP)*, **2**, 1-12.

Saunders M., Lewis P. and Thornhill A. (2000). “*Research Methods For Business Students*”, London: Prentice Hall.

Saunders et all (2005). “*Specified ways for research and analysis of data*”, London: Prentice Hall.

Trouille Jean-Marc, (2005). “Towards a European Industrial Policy? French and German Strategies”, Working Paper No 05/38, Working Paper Series, December.

Wilkinson I.F., Mattsson L-G. and Easton G. (2000). “International Competitiveness and Trade Promotion Policy from a Network Perspective”, *Journal of World Business*, **35**(3), 275-299.

Zahra, S. A. (1999). “The changing rules of global competitiveness in the 21st century”. *Academy of Management Executive*, **13**, 36–42.

Zikmund W.G. (2000). “*Business Research Methods*”, Harcourt college publishers, London.

Γ. Ελληνική

Γιαννίτσης Τ., Δενιόζος Δ., Καλογήρου Γ., Λυμπεράκη Α., Τραυλός Σ., (1993). “*Βιομηχανική και Τεχνολογική Πολιτική στην Ελλάδα*”, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), “Προωθώντας την Επιχειρηματικότητα, ΕΣΠΑ 2007-2013”, *Περιοδικό “Καινοτομία- Έρευνα και Τεχνολογία”*, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2009, τεύχος 70, Αθήνα.

Θανόπουλος Ν. Ι. (2003). “*Επιχειρηματική Ηθική και Δεοντολογία: Εταιρική Κοινωνική ευθύνη*”, Interbooks, Αθήνα.

Κόγκας, Δ. (2007). “*Στρατηγικό Επιχειρησιακό Περιβάλλον – Στρατηγική Διοίκηση*”, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα

Λυμπεράκη Α., (1996). “*Ευρωπαϊκή Βιομηχανική Πολιτική: διλήμματα, αντιφάσεις, και προκλήσεις*” στο Γεωργακόπουλος Θ., Τσακαλώτος Ε.: *Οικονομική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Σταμούλης, Αθήνα.

Λυμπεράκη Αντιγόνη, (2002). “*Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές- Οικονομική Ολοκλήρωση και Πολιτικές: Ευρωπαϊκή Βιομηχανική Πολιτική: Διλήμματα, αντιφάσεις και προκλήσεις*”, Τόμος Β’, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα.

Μούσης Ν.Σ., (2000). “*Εγχειρίδιο Ευρωπαϊκής Πολιτικής*”, Παπαζήσης, Αθήνα.

Μπέλλος Ν. (2009). “Η ύφεση φοράει τα ρούχα της ανεργίας, Ρεκόρ Αναθεωρήσεων για την ανάπτυξη, Οι τάσεις στον κόσμο”, *Επιλογή: Οικονομικό και Επιχειρηματικό Περιοδικό*, τεύχος 46, Μάρτιος.

Παπαδάκης Β., (2002), “*Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*”, 4η Έκδοση, Μπένου, Αθήνα.

Σύνδεσμος Επενδυτών & Διαδικτύου-(ΣΕΔ), (2006). “Πρόγραμμα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για τις επιχειρήσεις”, Αθήνα.

Τσαούσης Δ.Γ., (1979). “*Στοιχεία Κοινωνιολογίας*”, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα.

Χασσίδ Ι. (2002). “Επένδυση στις υποδομές και το επιχειρηματικό πνεύμα”, *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, **52**, 54-55.

Internet

<http://eis.pspa.uoa.gr/econ/econ20.htm>, “Ανάλυση μορφών αγοράς”.

<http://europedia.moussis.eu> (πολιτική για τη βιομηχανία και τις επιχειρήσεις της ΕΕ, η ενιαία αγορά, η χρηματοοικονομική κρίση και η ΕΕ, ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης).

http://library.tee.gr/digital/m2135/m2135_karakostas.ppt (SWOT analysis, “Δυνατότητες και αδυναμίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς της τεχνολογίας και των επιστημών”).

<http://www.angelfire.com/ks/andriotis>, “Τουρισμός και περιβάλλον”.

<http://www.antagonistikotita.gr> (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητα και Ανταγωνιστικότητα).

<http://www.create2009.europa.eu> (Ευρωπαϊκό έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας 2009).

<http://www.economics.gr> (συνέπειες χρηματοοικονομικής κρίσης).

<http://www.eke.gr>, (EKE - Ελληνικό Δίκτυο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης).

<http://www.espa.gr> (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013).

http://www.euro-info.gr/showProductsbyId.asp?Product_id=32580, “Ατζέντα για έναν αειφόρο και ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό τουρισμό, 13/12/2007”.

<http://www.europa.eu> (Κείμενα εργασίας και ανακοινώσεις της Επιτροπής, συμπεράσματα Ευρωπαϊκών Συμβουλίων, στρατηγική Λισαβόνας).

<http://www.sed.gr>, “Πρόγραμμα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για τις Επιχειρήσεις”.

http://dir.icap.gr/services/publications/financial_directory_gr.asp, (1997) “Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός: Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες”.

http://dir.icap.gr/news/index_gr_news_all.asp, “Η Εξέλιξη της Πιστοληπτικής Ικανότητας των Μικρομεσαίων Ελληνικών Επιχειρήσεων”, 17/01/2006.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/4-05092002-AP/EN/4-05092002-AP-EN.HTML, European business 2002, “Strengths and weaknesses of businesses in the EU”, 2002

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Δεδομένα για το Γράφημα 1: Διακυμάνσεις Θερμοκρασίας της γης

Δεκαετίες	Βαθμοί Κελσίου	Βάση 0 βαθμοί Κελσίου
1860	-	-
1861	-	-
1862	-	-
1863	-	-
1864	-	-
1865	-0,15	0
1866	-0,14	0
1867	-0,13	0
1868	-0,12	0
1869	-0,11	0
1870	-0,03	0
1871	-0,021	0
1872	-0,105	0
1873	-0,12	0
1874	-0,13	0
1875	-0,16	0
1876	-0,15	0
1877	-0,13	0
1878	-0,1	0
1879	0	0
1880	0,03	0
1881	0	0
1882	-0,05	0
1883	-0,06	0
1884	-0,07	0
1885	-0,075	0
1886	-0,08	0
1887	-0,088	0
1888	-0,09	0
1889	-0,095	0
1890	-0,1	0
1891	-0,012	0
1892	-0,015	0
1893	-0,016	0
1894	-0,012	0
1895	-0,01	0

1896	-0,08	0
1897	-0,05	0
1898	-0,03	0
1899	0	0
1900	-0,015	0
1901	-0,012	0
1902	-0,1	0
1903	-0,12	0
1904	-0,13	0
1905	-0,135	0
1906	-0,1	0
1907	-0,095	0
1908	-0,09	0
1909	-0,08	0
1910	-0,072	0
1911	-0,07	0
1912	-0,067	0
1913	-0,05	0
1914	-0,04	0
1915	-0,02	0
1916	-0,015	0
1917	0	0
1918	0,02	0
1919	0,03	0
1920	0,05	0
1921	0,055	0
1922	0,058	0
1923	0,06	0
1924	0,1	0
1925	0,13	0
1926	0,14	0
1927	0,16	0
1928	0,165	0
1929	0,19	0
1930	0,2	0
1931	0,22	0
1932	0,24	0
1933	0,28	0
1934	0,3	0
1935	0,33	0
1936	0,331	0
1937	0,332	0
1938	0,333	0
1939	0,334	0
1940	0,334	0

1941	0,334	0
1942	0,334	0
1943	0,32	0
1944	0,3	0
1945	0,2	0
1946	0,21	0
1947	0,21	0
1948	0,21	0
1949	0,21	0
1950	0,21	0
1951	0,21	0
1952	0,21	0
1953	0,23	0
1954	0,25	0
1955	0,28	0
1956	0,25	0
1957	0,23	0
1958	0,21	0
1959	0,2	0
1960	0,19	0
1961	0,17	0
1962	0,16	0
1963	0,15	0
1964	0,12	0
1965	0,19	0
1966	0,2	0
1967	0,21	0
1968	0,22	0
1969	0,22	0
1970	0,22	0
1971	0,22	0
1972	0,22	0
1973	0,22	0
1974	0,25	0
1975	0,3	0
1976	0,31	0
1977	0,32	0
1978	0,34	0
1979	0,36	0
1980	0,37	0
1981	0,39	0
1982	0,42	0
1983	0,46	0
1984	0,5	0
1985	0,54	0

1986	0,55	0
1987	0,56	0
1988	0,57	0
1989	0,59	0
1990	0,6	0
1991	0,66	0
1992	0,66	0
1993	0,67	0
1994	0,69	0
1995	0,7	0
1996	0,72	0
1997	0,75	0
1998	0,76	0
1999	-	-
2000	-	-
2001	-	-
2002	-	-
2003	-	-
2004	-	-
2005	-	-
2006	-	-
2007	-	-
2008	-	-
2009	-	-
2010	-	-

Δεδομένα για το Γράφημα 2: Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας και δαπάνες σε ΕΕ και ΗΠΑ

Διπλώματα ευρεσιτεχνίας & δαπάνες	Σημερινή διαφορά ΕΕ - ΗΠΑ σε %
Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας USPTO υψηλής τεχνολογίας	-84
Αρχικό κεφάλαιο κινδύνου (% ΑΕΠ)	-75
Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ΕΡΟ υψηλής τεχνολογίας	-47
Πληθυσμός με τριτοβάθμια εκπαίδευση	-45
Προστιθέμενη αξία της μεταποιητικής βιομηχανίας στην υψηλή τεχνολογία	-43
Δαπάνες των επιχ/σεων για Ε&Α (% ΑΕΠ)	-38
Δαπάνες για την ΤΠΕ (% ΑΕΠ)	-18
Δημόσιες δαπάνες για την Ε&Α (% ΑΕΠ)	-10
Διπλώματα ευρεσιτεχνίας ΕΡΟ	-6
Πτυχιούχοι επιστημών και μηχανολογίας	10

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Ημερομηνίες- κλειδιά στην ιστορία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης

1950

9 Μαΐου: Ο Ρομπέρ Σουμάν, ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών, εκφωνεί έναν σημαντικό λόγο στον οποίο περιέχονται προτάσεις που βασίζονται στις ιδέες του Ζαν Μονέ. Προτείνει να τεθούν οι πηγές άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας και της Γερμανίας υπό κοινό έλεγχο στο πλαίσιο μιας νέας οργάνωσης στην οποία θα μπορούν να συμμετάσχουν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επειδή η ημερομηνία αυτή θεωρείται η ημερομηνία γέννησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η 9η Μαΐου γιορτάζεται πλέον κάθε χρόνο ως η Ημέρα της Ευρώπης.

1951

18 Απριλίου: Στο Παρίσι, έξι χώρες – Βέλγιο, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες – υπογράφουν την ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ). Τίθεται σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952 για ένα διάστημα 50 ετών.

1955

1–2 Ιουνίου: Σε συνεδρίασή τους στη Μεσίνα, οι υπουργοί Εξωτερικών των έξι κρατών αποφασίζουν την επέκταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

1957

25 Μαρτίου: Στη Ρώμη, οι έξι χώρες υπογράφουν τις συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ). Οι συνθήκες αυτές τίθενται σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958.

1960

4 Ιανουαρίου: Με προτροπή του Ηνωμένου Βασιλείου, με τη Σύμβαση της Στοκχόλμης ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στην οποία συμμετέχουν και ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΟΚ.

1963

20 Ιουλίου: Στην πόλη Γιαουντέ υπογράφεται συμφωνία σύνδεσης ανάμεσα στην ΕΟΚ και 18 κράτη της Αφρικής.

1965

8 Απριλίου: Υπογράφεται μια συνθήκη με την οποία συγχωνεύονται τα εκτελεστικά όργανα των τριών Κοινοτήτων (ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και Ευρατόμ) και δημιουργούνται ένα ενιαίο Συμβούλιο και μια ενιαία Επιτροπή. Η συνθήκη αυτή τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1967.

1966

29 Ιανουαρίου: Ο «συμβιβασμός του Λουξεμβούργου». Μετά από μια πολιτική κρίση, η Γαλλία συμφωνεί να λάβει ξανά μέρος στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου υπό τον όρο ότι θα διατηρείται η αρχή της ομοφωνίας όταν θα διακυβεύονται «εθνικά θέματα ζωτικής σημασίας».

1968

1 Ιουλίου: Καταργούνται πλήρως οι δασμοί για τα βιομηχανικά προϊόντα ανάμεσα στα κράτη μέλη 18 μήνες νωρίτερα από το αναμενόμενο και θεσπίζεται κοινό εξωτερικό δασμολόγιο.

1969

1–2 Δεκεμβρίου: Στη Σύνοδο Κορυφής της Χάγης οι πολιτικοί ηγέτες της ΕΟΚ αποφασίζουν να προωθήσουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ανοίγοντας το δρόμο για την πρώτη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1970

22 Απριλίου: Στο Λουξεμβούργο υπογράφεται συνθήκη η οποία επιτρέπει στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες να χρηματοδοτούνται από «ιδίους πόρους» και δίνει περισσότερες ελεγκτικές εξουσίες στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1972

22 Ιανουαρίου: Υπογράφονται στις Βρυξέλλες οι συνθήκες προσχώρησης της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Νορβηγίας και του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

1973

1 Ιανουαρίου

Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αυξάνοντας τα μέλη της ΕΟΚ σε εννέα. Η Νορβηγία παραμένει εκτός μετά από δημοψήφισμα στο οποίο η πλειοψηφία των πολιτών ψήφισε κατά της ένταξης.

1974

9–10 Δεκεμβρίου: Στη σύνοδο κορυφής του Παρισιού οι πολιτικοί ηγέτες των εννέα κρατών μελών αποφασίζουν να συνεδριάζουν τρεις φορές το χρόνο υπό τη μορφή Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Δίνουν επίσης το πράσινο φως για τη διενέργεια άμεσων εκλογών για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και συμφωνούν να ιδρύσουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

1975

28 Φεβρουαρίου: Υπογράφεται στην πόλη Λομέ μια σύμβαση (Λομέ Ι) ανάμεσα στην ΕΟΚ και 46 κράτη της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ).

22 Ιουλίου: Υπογράφεται συνθήκη με την οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποκτά περισσότερες εξουσίες σε θέματα προϋπολογισμού και ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουνίου 1977.

1979

7–10 Ιουνίου: Λαμβάνουν χώρα οι πρώτες άμεσες εκλογές για την ανάδειξη των 410 μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

1981

1 Ιανουαρίου: Η Ελλάδα γίνεται το δέκατο μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1984

14–17 Ιουνίου: Πραγματοποιούνται οι δεύτερες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1985

7 Ιανουαρίου: Ο Ζακ Ντελόρ αναλαμβάνει Πρόεδρος της Επιτροπής (1985–95).

14 Ιουνίου: Υπογράφεται η Συμφωνία του Σένγκεν σκοπός της οποίας είναι η κατάργηση των ελέγχων στα σύνορα των χωρών που είναι μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1986

1 Ιανουαρίου: Η Ισπανία και η Πορτογαλία προσχωρούν στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες αυξάνοντας τα μέλη τους σε δώδεκα.

17 και 28 Φεβρουαρίου: Υπογράφεται στο Λουξεμβούργο και στη Χάγη η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Τίθεται σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.

1989

15 και 18 Ιουνίου: Πραγματοποιούνται οι τρίτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

9 Νοεμβρίου: Πτώση του Τείχους του Βερολίνου.

1990

3 Οκτωβρίου: Επανένωση της Γερμανίας.

1991

9–10 Δεκεμβρίου: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μάαστριχτ εγκρίνει τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και θέτει τις βάσεις για μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, μια στενότερη συνεργασία σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, καθώς και για τη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, περιλαμβανομένου του ενιαίου νομίσματος.

1992

7 Φεβρουαρίου: Υπογράφεται στο Μάαστριχτ η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τίθεται σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.

1993

1 Ιανουαρίου: Δημιουργία της ενιαίας αγοράς.

1994

9 και 12 Ιουνίου: Πραγματοποιούνται οι τέταρτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1995

1 Ιανουαρίου: Η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία προσχωρούν στην ΕΕ, τα μέλη της οποίας αυξάνονται σε 15. Η Νορβηγία παραμένει εκτός ύστερα από δημοψήφισμα στο οποίο η πλειοψηφία των πολιτών ψήφισε κατά της ένταξης.

23 Ιανουαρίου: Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με Πρόεδρο τον Ζακ Σαντέρ (1995-99).

27–28 Νοεμβρίου: Η Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη της Βαρκελώνης θεσπίζει εταιρική σχέση ανάμεσα στην ΕΕ και τις χώρες της νότιας ακτής της Μεσογείου.

1997

2 Οκτωβρίου: Υπογράφεται η συνθήκη του Άμστερνταμ. Τίθεται σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999.

1998

30 Μαρτίου: Αρχίζει η διαδικασία προσχώρησης των νέων υποψήφιων χωρών. Η Κύπρος, η Μάλτα και 10 χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης θα συμμετάσχουν σε αυτή τη διαδικασία.

1999

1 Ιανουαρίου: Έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ: 11 χώρες της ΕΕ υποδέχονται το ευρώ, το οποίο εισάγεται στις χρηματαγορές και αντικαθιστά τα εθνικά νομίσματα σε συναλλαγές που δεν περιλαμβάνουν μετρητά. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αναλαμβάνει την ευθύνη για την νομισματική πολιτική της ΕΕ. Η Ελλάδα θα ακολουθήσει το 2001.

Λαμβάνουν χώρα οι πέμπτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

15 Σεπτεμβρίου: Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με Πρόεδρο τον Ρομάνο Πρόντι (1999-2004).

15–16 Οκτωβρίου: Η Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε αποφασίζει να καταστήσει την ΕΕ χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

2000

23–24 Μαρτίου: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας καθορίζει μια νέα στρατηγική για την αύξηση της απασχόλησης στην ΕΕ, τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε μια Ευρώπη που βασίζεται στη γνώση.

7–8 Δεκεμβρίου: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας καταλήγει σε απόφαση σχετικά με το κείμενο μιας νέας συνθήκης που τροποποιεί το σύστημα λήψης αποφάσεων στην ΕΕ προκειμένου η Ένωση να είναι έτοιμη για τη διεύρυνση. Οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διακηρύττουν επίσημα το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2001

26 Φεβρουαρίου: Υπογράφεται η συνθήκη της Νίκαιας. Τίθεται σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003.

14–15 Δεκεμβρίου: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν. Εγκρίνεται η διακήρυξη για το μέλλον της ΕΕ. Ανοίγει το δρόμο για την επόμενη μεγάλη μεταρρύθμιση της ΕΕ και για τη δημιουργία μιας Συνέλευσης που θα καταρτίσει το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.

2002

1 Ιανουαρίου: Τίθενται σε κυκλοφορία χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ στη ζώνη των δώδεκα κρατών μελών.

13 Δεκεμβρίου: Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αποφασίζει ότι οι 10 υποψήφιες χώρες (Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία και Σλοβενία) μπορούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004.

2003

10 Ιουλίου: Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης ολοκληρώνει τις εργασίες της για το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

4 Οκτωβρίου: Έναρξη διακυβερνητικής διάσκεψης υπεύθυνη για τη σύνταξη της Συνταγματικής Συνθήκης.

2004

1 Μαΐου: Η Κύπρος, η Τσεχική Δημοκρατία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

10 και 13 Ιουνίου: Λαμβάνουν χώρα οι έκτες άμεσες εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

29 Οκτωβρίου: Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα υπογράφεται στη Ρώμη (υποβάλλεται σε επικύρωση από τα κράτη μέλη).

22 Νοεμβρίου: Αναλαμβάνει καθήκοντα η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή με Πρόεδρο τον Χοσέ Μανουέλ Μπαρόζο.

2005

29 Μαΐου και 1 Ιουνίου: Οι Γάλλοι ψηφοφόροι απορρίπτουν το Σύνταγμα με δημοψήφισμα τρεις μέρες αργότερα το απορρίπτουν και οι Ολλανδοί ψηφοφόροι.

3 Οκτωβρίου: Έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία και την Κροατία.

2007

1 Ιανουαρίου: Η Βουλγαρία και η Ρουμανία προσχωρούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Σλοβενία υποδέχεται το ευρώ.

2008

1 Ιανουαρίου: Η Μάλτα και η Κύπρος υιοθετούν το ευρώ

12 Δεκεμβρίου: Η Ελβετία προσχωρεί στο χώρο Σένγκεν

2009

1 Ιανουαρίου: Η Σλοβακία υιοθετεί το ευρώ

4 - 7 Ιουνίου: Οι έβδομες εκλογές με άμεση ψηφοφορία για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1 Δεκεμβρίου: Τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

Άρθρα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ενοποιημένη απόδοση)

Άρθρο 33

Για τους σκοπούς του άρθρου 2, η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει η παρούσα Συνθήκη:

α) την απαγόρευση, μεταξύ των κρατών μελών, των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών κατά την εισαγωγή και την εξαγωγή εμπορευμάτων, καθώς και όλων των άλλων μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος·

μ) την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Κοινότητας·

ν) την προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης·

ξ) την ενθάρρυνση της δημιουργίας και της ανάπτυξης διευρωπαϊκών δικτύων·

Σε όλες τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, η Κοινότητα επιδιώκει να εξαλειφθούν οι ανισότητες και να προαχθεί η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Άρθρο 5 ΣΕΕ

Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από την αρχή της δοτής αρμοδιότητας.

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης διέπεται από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Σύμφωνα με την αρχή της δοτής αρμοδιότητας, η Ένωση ενεργεί μόνον εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της απονέμουν τα κράτη μέλη με τις Συνθήκες για την επίτευξη των στόχων που οι Συνθήκες αυτές ορίζουν. Κάθε αρμοδιότητα η οποία δεν απονέμεται στην Ένωση με τις Συνθήκες ανήκει στα κράτη μέλη.

Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, στους τομείς οι οποίοι δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον και κατά τον βαθμό που οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, μπορούν όμως, λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης, να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης.

³ Έχει καταργηθεί από 1/12/2009.

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της επικουρικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Τα εθνικά κοινοβούλια μεριμνούν για την τήρηση της αρχής αυτής σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο εν λόγω Πρωτόκολλο.

Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, το περιεχόμενο και η μορφή της δράσης της Ένωσης δεν υπερβαίνουν τα απαιτούμενα για την επίτευξη των στόχων των Συνθηκών.

Τα θεσμικά όργανα της Ένωσης εφαρμόζουν την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άρθρο 162 ΣΛΕΕ

Για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων στην εσωτερική αγορά και για την, κατ' αυτόν τον τρόπο, συμβολή στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, ιδρύεται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ακολουθούν· το ταμείο αυτό έχει ως στόχο να προωθεί στην Ένωση τις δυνατότητες απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων και να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας και στις αλλαγές των συστημάτων παραγωγής, ιδίως μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού.

ΤΙΤΛΟΣ XVII

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Άρθρο 173 ΣΛΕΕ

Η Ένωση και τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Ένωσης.

Για τον σκοπό αυτό, σύμφωνα με ένα σύστημα ανοιχτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση τους αποσκοπεί:

να επιταχύνει την προσαρμογή της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές,

να προαγάγει ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη των επιχειρήσεων του συνόλου της Ένωσης, και ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων,

να προαγάγει περιβάλλον που να ευνοεί τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων,

να βελτιώσει την εκμετάλλευση του βιομηχανικού δυναμικού των πολιτικών στους τομείς της καινοτομίας, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

Τα κράτη μέλη συνεννοούνται μεταξύ τους και με την Επιτροπή και, εφόσον χρειάζεται, συντονίζουν τις δράσεις τους. Η Επιτροπή μπορεί να αναλαμβάνει κάθε χρήσιμη πρωτοβουλία για την προώθηση του συντονισμού αυτού, ιδίως πρωτοβουλίες για τον καθορισμό κατευθυντήριων γραμμών και δεικτών, την οργάνωση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και την προετοιμασία των στοιχείων που είναι αναγκαία για την τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τηρείται πλήρως ενήμερο.

Η Ένωση συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 μέσω των πολιτικών και δράσεων που αναλαμβάνει, δυνάμει άλλων διατάξεων των Συνθηκών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, δύνανται να θεσπίζουν συγκεκριμένα μέτρα υποστήριξης των δράσεων που αναλαμβάνονται στα κράτη μέλη προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της παραγράφου 1, αποκλειόμενης οιασδήποτε εναρμόνισης των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών.

Ο παρών τίτλος δεν αποτελεί βάση για την εκ μέρους της Ένωσης εισαγωγή οποιουδήποτε μέτρου που θα μπορούσε να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού ή περιλαμβάνει φορολογικές διατάξεις ή διατάξεις σχετικές με τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των μισθωτών.

Άρθρο 166 ΣΛΕΕ

Η Ένωση εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Η δράση της Ένωσης έχει ως στόχο:

να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας, ιδίως μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού,

να βελτιώνει την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και τη συνεχή κατάρτιση, για να διευκολύνεται η επαγγελματική ένταξη και επανένταξη στην αγορά της εργασίας,

να διευκολύνει την πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και την ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων και ιδίως των νέων,

να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα της κατάρτισης,

να αναπτύσσει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για τα κοινά προβλήματα των συστημάτων κατάρτισης των κρατών μελών.

Η Ένωση και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζουν μέτρα για να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, χωρίς να εναρμονίζουν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών και το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις.

ΤΙΤΛΟΣ XVIII

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΑΦΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Άρθρο 176 ΣΛΕΕ

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης συμβάλλει στη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισοτήτων στην Ένωση, μέσω συμμετοχής στην ανάπτυξη και στη διαρθρωτική αναπροσαρμογή των περιοχών που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη τους καθώς και στη μετατροπή των βιομηχανικών περιοχών που βρίσκονται σε παρακμή.

ΤΙΤΛΟΣ XIX

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑ

Άρθρο 179 ΣΛΕΕ

Η Ένωση έχει ως στόχο να ενισχύσει τις επιστημονικές και τεχνολογικές της βάσεις, με τη δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου έρευνας στον οποίο οι ερευνητές, οι επιστημονικές γνώσεις και οι τεχνολογίες κυκλοφορούν ελεύθερα, να διευκολύνει την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της, συμπεριλαμβανομένης της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της, καθώς και να προωθήσει τις ερευνητικές δράσεις που κρίνονται αναγκαίες βάσει άλλων κεφαλαίων των Συνθηκών.

Για τον σκοπό αυτό, η Ένωση ενθαρρύνει στο σύνολό της τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα ερευνητικά κέντρα και τα πανεπιστήμια στις προσπάθειές τους στους τομείς της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης υψηλής ποιότητας ενισχύει τις προσπάθειες για συνεργασία, επιδιώκοντας, ιδιαίτερα, να

δίνεται στους ερευνητές η ευκαιρία να συνεργάζονται ελεύθερα πέραν των συνόρων και στις επιχειρήσεις η ευκαιρία να εκμεταλλεύονται τις δυνατότητες που παρέχει η εσωτερική αγορά, ιδίως μέσω του ανοίγματος των εθνικών δημοσίων συμβάσεων, του καθορισμού κοινών προτύπων και της εξάλειψης των νομικών και φορολογικών εμποδίων στη συνεργασία αυτή. Όλες οι δράσεις της Ένωσης δυνάμει των Συνθηκών, συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων επίδειξης, στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, αποφασίζονται και πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένοι τομείς της ευρωπαϊκής βιομηχανίας

Έχοντας ως στόχο την αξιοποίηση των υφιστάμενων δυνατών σημείων της βιομηχανίας της ΕΕ, η Επιτροπή προέβη σε λεπτομερή εξέταση της ανταγωνιστικότητας 27 μεμονωμένων τομέων της μεταποιητικής και της κατασκευαστικής βιομηχανίας, οι οποίοι εντάχθηκαν στις παρακάτω τέσσερις ευρείες κατηγορίες. Αποτέλεσμα της εξέτασης ήταν ο προσδιορισμός με συστηματικό τρόπο των πλέον σημαντικών προκλήσεων όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και τις πολιτικές σε κάθε ομάδα τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη.

Βιομηχανίες τροφίμων και βιολογικών επιστημών

Οι βιομηχανίες τροφίμων και βιολογικών επιστημών (π.χ. τροφίμων και ποτών, φαρμάκων, βιοτεχνολογίας) αποτελούν το ένα πέμπτο περίπου της μεταποιητικής προστιθέμενης αξίας της ΕΕ και παρουσιάζουν μέσα έως υψηλά ποσοστά ανάπτυξης. Οι κυριότερες προκλήσεις για την ομάδα αυτή είναι η γνώση και οι καλύτερες κανονιστικές ρυθμίσεις. Ως άκρως καινοτόμες βιομηχανίες, οι κύριες προκλήσεις γνώσης που αντιμετωπίζουν εντοπίζονται στους τομείς της έρευνας και ανάπτυξης, της προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και της χρηματοδότησης της καινοτομίας εξαιρετικά καινοτόμων ΜΜΕ. Επιπροσθέτως, οι εν λόγω βιομηχανίες βασίζονται στη συνεχή προσαρμογή και επικαιροποίηση των κανονιστικών ρυθμίσεων προκειμένου αυτές να συμβαδίζουν με την τεχνολογική πρόοδο εξασφαλίζοντας παράλληλα υγεία και ασφάλεια. Στις κύριες προκλήσεις που αφορούν συγκεκριμένους τομείς συμπεριλαμβάνονται η ανάγκη να σημειωθεί μεγαλύτερη πρόοδος όσον αφορά τη δημιουργία μιας πλήρως ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς φαρμακευτικών προϊόντων, καθώς και περιβαλλοντικά ζητήματα και ζητήματα πρόσβασης στις αγορές όσον αφορά τις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, τα φάρμακα και τα καλλυντικά προϊόντα.

Βιομηχανίες μηχανημάτων και συστημάτων

Οι βιομηχανίες μηχανημάτων και συστημάτων [π.χ. ΤΠΕ, μηχανολογίας κ.λπ.] αποτελούν το ένα τρίτο περίπου της προστιθέμενης αξίας μεταποίησης στην ΕΕ και χαρακτηρίζονται από μέσους έως υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης με υψηλά ποσοστά δαπανών για την έρευνα και ανάπτυξη. Οι προκλήσεις για τους τομείς αυτούς έχουν κατά συνέπεια κυρίως σχέση με την καινοτομία, την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας και την εξασφάλιση της

διαθεσιμότητας προσωπικού υψηλής ειδίκευσης. Η ενιαία αγορά για πολλές από τις βιομηχανίες αυτές είναι αλληλένδετη με τεχνικά πρότυπα που χρήζουν συνεχούς επικαιροποίησης. Η καλύτερη πρόσβαση στις διεθνείς αγορές είναι επίσης σημαντική για ορισμένες βιομηχανίες, ιδιαίτερα αυτές που έχουν σχέση με τις ΤΠΕ, την κατασκευή ηλεκτρολογικών και μηχανολογικών ειδών και τα μηχανοκίνητα οχήματα. Οι βιομηχανίες μεταφορών αντιμετωπίζουν επίσης αρκετές περιβαλλοντικές προκλήσεις, ιδιαίτερα την ανάγκη για συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των οχημάτων, των αεροπλάνων και των πλοίων τους.

Βιομηχανίες μόδας και σχεδίου

Οι βιομηχανίες μόδας και σχεδίου (π.χ. κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και υποδημάτων) αποτελούν μόλις το 8% της προστιθέμενης αξίας μεταποίησης, αλλά παρουσίασαν χαμηλή ή και αρνητική ανάπτυξη παραγωγής καθώς και σχετικά χαμηλές δαπάνες για την έρευνα και ανάπτυξη κατά τα πρόσφατα έτη. Η επιτυχής διαρθρωτική προσαρμογή είναι η κύρια πρόκληση για τις βιομηχανίες αυτές. Η βελτίωση της καινοτομίας, η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και η ειδίκευση είναι σημαντικά στοιχεία προκειμένου να καταστεί δυνατή η συνεχής βελτίωση της ποιότητας και της πολυμορφίας των προϊόντων που παράγουν. Η απόκτηση καλύτερης πρόσβασης σε παγκόσμιες αγορές που επί του παρόντος τυγχάνουν πολύ μεγάλης προστασίας συνιστά επίσης σημαντική απαίτηση πολιτικής για τις βιομηχανίες αυτές.

Βασικές και ενδιάμεσες βιομηχανίες

Οι βασικές και ενδιάμεσες βιομηχανίες (π.χ. χημικών, χάλυβα καθώς και πολτού και χαρτιού) αποτελούν περίπου το 40% της προστιθέμενης αξίας μεταποίησης στην ΕΕ. Ως προμηθευτές βασικών εισροών για τις υπόλοιπες βιομηχανίες της ΕΕ, οι βιομηχανίες αυτές μπορούν να αποτελέσουν σημαντική πηγή καινοτομίας για άλλους τομείς. Τα ποσοστά ανάπτυξης στον τομέα αυτό ήταν μέσα έως χαμηλά, με εξαίρεση τα χημικά προϊόντα και τις βιομηχανίες καουτσούκ που σημείωσαν υψηλές επιδόσεις. Οι βιομηχανίες αυτές συνιστούν σε μεγάλο βαθμό βιομηχανίες υψηλής έντασης ενέργειας και, ως εκ τούτου, οι κύριες προκλήσεις γι' αυτές αφορούν την ενέργεια και το περιβάλλον. Μεταξύ των σημαντικών προκλήσεων ανά τομέα συγκαταλέγεται η νομοθεσία REACH για τη βιομηχανία χημικών και η απλοποίηση της νομοθεσίας για τον κατασκευαστικό τομέα. Η διαρθρωτική προσαρμογή συνιστά σημαντικό ζήτημα για τους κλάδους των κεραμικών προϊόντων, της τυπογραφίας και του χάλυβα.